

આનંદદાયી

ગણિત ધોરણ 2

ગાન્ધી સરકારની વિજાપુર્વે યોજના કેળમનું પુસ્તક

ગુજરાત શૈક્ષણિક સંશોધન અને તાલીમ પરિષદના પત્ર-ક્રમાંક
જીસીઈઆરટી/સીએન્ડટી/2024/9862-63, તા. 18-4-2024-થી મંજૂર

આનંદદાયી

ગણિત ધોરણ ૨

0124

પ્રતિજ્ઞાપત્રક

ભારત મારો દેશ છે.
બધાં ભારતીયો મારાં ભાઈબહેન છે.
હું મારા દેશને ચાહું છું અને તેના સમૃદ્ધ અને
વૈવિધ્યપૂર્ણ વારસાનો મને ગર્વ છે.
હું સદાય તેને લાયક બનવા પ્રયત્ન કરીશ.
હું મારાં માતાપિતા, શિક્ષકો અને વડીલો પ્રત્યે આદર રાખીશ
અને દરેક જણ સાથે સભ્યતાથી વર્તીશ.
હું મારા દેશ અને દેશબાંધવોને મારી નિષ્ઠા અપૂરું છું.
તેમનાં કલ્યાણ અને સમૃદ્ધિમાં જ મારું સુખ રહ્યું છે.

રાજ્ય સરકારની વિનામૂલ્યે યોજના હેઠળનું પુસ્તક

વિદ્યા ૫ મુત્તમનું

એન સી ઇં આર ટી

રાષ્ટ્રીય શૈક્ષિક અનુસંધાન ઔર પ્રશિક્ષણ પરિષદ
NATIONAL COUNCIL OF EDUCATIONAL RESEARCH AND TRAINING

ગુજરાત શાસ્ત્ર પુસ્તક મંડળ

ગુજરાત રાજ્ય શાળા પાઠ્યપુસ્તક મંડળ,
‘વિદ્યાયન’, સેક્ટર ૧૦-એ, ગાંધીનગર

© NCERT નવી દિલ્હી તથા ગુજરાત રાજ્ય શાળા પાઠ્યપુસ્તક મંડળ, ગાંધીનગર

આ પાઠ્યપુસ્તકના સર્વ હક NCERT, નવી દિલ્હી તથા ગુજરાત રાજ્ય શાળા પાઠ્યપુસ્તક મંડળને હક્કાને છે. આ પાઠ્યપુસ્તકનો કોઈ પણ ભાગ કોઈ પણ રૂપમાં NCERT, નવી દિલ્હી અને ગુજરાત રાજ્ય શાળા પાઠ્યરપુસ્તક મંડળની લેખિત પરવાનગી વગર પ્રકાશિત કરી શકાશે નહિએ.

સંયોજન

શ્રી આશિષ એચ. બોરીસાગર
(એક્ટેડેમિક સેક્ટરી)

નિર્માણ-આયોજન

ડૉ. કુમલેશ એન. પરમાર
(નાયબ-નિયામક : શૈક્ષણિક)

મુદ્રણ-આયોજન

શ્રી મનીષ એચ. બધેકા
(નાયબ-નિયામક : ઉત્પાદન)

વિતરણ-આયોજન

શ્રી હર્ષદ એચ. ચૌધરી
(નાયબ-નિયામક :
વહીવટ-વિતરણ)

પ્રસ્તાવના

રાષ્ટ્રીય સ્તરે સમાન અભ્યાસક્રમ રાખવાની સરકારશીની નીતિના અનુસંધાને ગુજરાત સરકાર તથા ગુજરાત રાજ્ય શાળા પાઠ્યપુસ્તક સંશોધન અને તાલીમ પરિષદ દ્વારા તા. 19-7-2017ના દરાવ ક્રમાંક જશાબ/1217/સિંગલ ફાઈલ-62/ન થી શાળા કક્ષાએ NCERTનાં પાઠ્યપુસ્તકોનો સીધો જ અમલ કરવાનો નિર્ણય કરવામાં આવ્યો.

વર્ષ 2023થી NCERT, નવી દિલ્હીએ ધોરણ ૨ ગણિતનું નવું પાઠ્યપુસ્તક તૈયાર કર્યું છે. આ અનુસંધાને જી.સી.ઈ.આર.ટી. ગાંધીનગરના પત્રકમાંક : જીસીઈઆરટી/C&E-4/2023-24/36530-33, તા. 8-12-2023 દ્વારા આ પાઠ્યપુસ્તકમાં ગુજરાત સ્પેચિઝિક ફેરફાર કરીને તૈયાર કરવાની સૂચના આપવામાં આવી.

જી.સી.ઈ.આર.ટી.ની ઉક્ત સૂચના અનુસાર NCERT દ્વારા તૈયાર કરવામાં આવેલા ધોરણ ૨ ગણિતના ગુજરાતી અનુવાદિત પાઠ્યપુસ્તકની નિર્ણાતો દ્વારા સમીક્ષા કરવામાં આવી અને નિર્ણાતોના સૂચનો અનુસાર જરૂરી ફેરફાર કરીને આ પાઠ્યપુસ્તક પ્રસિદ્ધ કરવામાં આવ્યું છે.

આ કામગીરી માટે શ્રી જયકૃષ્ણ એન. ભણ, ડૉ. સંજય પટેલ, ડૉ. રાધાબહેન બી. યાદવ, શ્રી સોનુબહેન જી. ગોહેલ, શ્રી મનહરકુમાર જે. સોલંકી, શ્રી સોનલબહેન ડી. પટેલની સેવાઓ મંડળને મળી છે.

આ પાઠ્યપુસ્તક વિદ્યાર્થીઓ સમક્ષ મૂક્તાં મંડળ આનંદની લાગણી અનુભવે છે.

પ્રસ્તુત પાઠ્યપુસ્તકને રસપ્રદ, ઉપયોગી અને ક્ષતિરહિત બનાવવા માટે મંડળ દ્વારા પૂરતી કાળજી લેવામાં આવી છે, તેમ છતાં શિક્ષણમાં રસ ધરાવનાર વ્યક્તિઓ પાસેથી ગુણવત્તા વધારે તેવાં સૂચનો આવકાર્ય છે.

NCERT, નવી દિલ્હીના સહકાર બદલ તેમના આભારી છીએ.

વિનયગિરિ ગોસાઈ

નિયામક
તા. ૧૨-૧૨-૨૦૨૪

મુકેશ કુમાર (IAS)

કાર્યવાહક પ્રમુખ
ગાંધીનગર

પ્રથમ આવૃત્તિ : ૨૦૨૪, પુનઃમુદ્રણ : ૨૦૨૫

પ્રકાશક : ગુજરાત રાજ્ય શાળા પાઠ્યપુસ્તક મંડળ, 'વિદ્યાયન', સેક્ટર ૧૦-એ, ગાંધીનગર વત્તી
વિનયગિરિ ગોસાઈ, નિયામક

મુદ્રક :

પ્રસ્તાવના

બાળકોનાં સૌથી શરૂઆતનાં વર્ષોમાં તેમના સર્વગ્રાહી વિકાસને પોષવાની ભારતમાં એક સમૃદ્ધ પરંપરા રહી છે. આ પરંપરા નજીકના કુટુંબ, વિસ્તૃત કુટુંબ, સમુદ્ધાય દ્વારા સંભાળ તથા શિક્ષણની ઔપचારિક સંસ્થાઓ માટે પૂરક ભૂમિકાઓ નિભાવે છે. બાળકના જીવનનાં પ્રથમ આઠ વર્ષોમાં આ સર્વગ્રાહી અભિગમ - જેમાં પેઢી દર પેઢીથી સંચિત સંસ્કારોનો સમાવેશ થાય છે - જે બાળકના વિકાસ, આરોગ્ય, વર્તન અને જ્ઞાનાત્મક ક્ષમતાઓના દરેક પાસા પર પાછળનાં વર્ષોમાં નિર્ણાયક અને સકારાત્મક પ્રભાવ પાડે છે.

બાળકના આજીવન વિકાસમાં શરૂઆતના વર્ષોના મહત્ત્વને ધ્યાનમાં રાખીને, રાષ્ટ્રીય શિક્ષણ નીતિ-૨૦૨૦(એનઈપી ૨૦૨૦) એ પ+ત+ત+૪ મુજબ અભ્યાસક્રમ અને શૈક્ષણિક માળખાની કલ્યના કરી હતી, જે ત થી ૮ વર્ષની વયનાં પ્રથમ પાંચ વર્ષ દરમિયાન દેશમાં ઔપचારિક શિક્ષણ અને બાળસંભાળ પર ખૂબ જ જરૂરી ધ્યાન કેન્દ્રિત કરે છે અને તેને ‘પાયાનો તબક્કો’ નામ આપે છે. ધોરણ ૧ અને ૨ આ પાયાના તબક્કાનો અભિન્ન ભાગ છે, જેમાં ત થી ૬ વર્ષ સુધી બાળવાટિકામાં બાળકના સર્વોગી વિકાસની કાળજી લેવામાં આવે છે. એક વ્યક્તિના આજીવન શિક્ષણ, સામાજિક અને સંવેદનાત્મક વર્તણૂક અને સરેરાશ આરોગ્યનો આધાર આ નિર્ણાયક પાયાના તબક્કા દરમિયાન પ્રાપ્ત થયેલા અનુભવો પર રહેલો છે.

રાષ્ટ્રીય શિક્ષણ નીતિમાં આ તબક્કા માટે ખાસ કરીને રાષ્ટ્રીય અભ્યાસક્રમ માળખું વિકસાવવાની ભલામણ કરવામાં આવી હતી, જે બાળકોનાં પ્રારંભિક વર્ષોમાં ઉચ્ચ-ગુણવત્તાયુક્ત શિક્ષણ પ્રદાન કરવા માટે સમગ્ર શિક્ષણ પ્રણાલીને વ્યાપકપણે માર્ગદર્શન આપશે. તે રીતે આ ગતિને શાળાશિક્ષણ પછીના બીજા તબક્કાઓ તરફ આગળ ધ્યાન ધાપાવે છે. એનઈપી-૨૦૨૦ હેઠળ જાહેર કરાયેલા સિદ્ધાંતો અને ઉદ્દેશો પર આધારિત - તેમજ વિવિધ શાખાઓ (જ્ઞાનતંત્ર વિજ્ઞાન (ન્યૂરો સાયન્સ) અને પ્રારંભિક બાળપણના શિક્ષણ સહિત)ના સંશોધન પર આધારિત, અનુભવો અને સંચિત જ્ઞાન પર તથા

આપણા રાષ્ટ્રની આકંક્ષાઓ અને લક્ષ્યો પર આધારિત, પાયાના તબક્કાનું રાષ્ટ્રીય અભ્યાસક્રમ માળખું (એન.સી.એફ-એફએસ) વિકસાવવામાં આવ્યું હતું અને તેનું વિમોચન ૨૨મી ઓક્ટોબર, ૨૦૨૨ના રોજ કરવામાં આવ્યું હતું. ત્યારબાદ, એનસીએફ-એફએસના અભ્યાસક્રમના અભિગમને જીવંત બનાવવા માટે પાઠ્યપુસ્તકો વિકસાવવામાં આવ્યાં છે. આ પાઠ્યપુસ્તકો વર્ગખંડમાં તેમના શિક્ષણ અને પરિવાર તથા સમુદ્દરાયમાં નોંધપાત્ર શિક્ષણ સંસાધનોને માન્યતા આપીને બાળકોના વાસ્તવિક જીવન સાથે જોડાવાનો પ્રયાસ કરે છે.

એનસીએફ-એફએસનો અભિગમ પંચકોશીય વિકાસ (માનવ-વ્યક્તિત્વનાં પાંચ આવરણનો વિકાસ) સાથે પણ સુમેળ સાધે છે, જે તૈત્તિરીય ઉપનિષદમાં સ્પષ્ટ કરવામાં આવ્યો છે. એનસીએફ-એફએસ શિક્ષણનાં પાંચ ક્ષેત્રો જેવાં કે; ભૌતિક અને ગતિશીલ, સામાજિક-ભાવનાત્મક, જ્ઞાનાત્મક, ભાષા અને સાક્ષરતા, સાંસ્કૃતિક અને સૌંદર્યલક્ષી જે પંચકોશની ભારતીય પરંપરા સાથે જોડે છે. જેમાં પાંચ કોશ એટલે કે અન્નમય, પ્રાણમય, મનોમય, વિજ્ઞાનમય અને આનંદમયનો સમાવેશ થાય છે. આ ઉપરાંત, તે બાળકના ઘરના અનુભવોને જ્ઞાન, કુશળતા અને વલણો સાથે સંકલિત કરવા પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરે છે, જેને શાળાના પરિસરમાં વિકસિત કરવામાં આવશે.

પ્રસ્તુત પાઠ્યપુસ્તકમાં સરળ, રસપ્રદ અને આકર્ષક રીતે યોગ્યતા-આધારિત સામગ્રી સમાવેશ કરવાનો પ્રયાસ કરવામાં આવ્યો છે. પાઠ અને ચિત્રોની પ્રસ્તુતિ દ્વારા અનેક રૂઢિપ્રયોગોને તોડીને તેને સમાવિષ્ટ અને પ્રગતિશીલ બનાવવાનો પ્રયાસ કરવામાં આવ્યો છે. બાળકનો સ્થાનિક સંદર્ભ, જેમાં ભારતની પરંપરાઓ, સંસ્કૃતિ, ભાષાનો ઉપયોગ અને મૂળ સંદર્ભનો સમાવેશ થાય છે અને તે વિદ્યાર્થીઓના સર્વાંગી વિકાસમાં કેન્દ્રસ્થાને છે, જે પુસ્તકમાં પ્રતિબિંબિત થાય છે. આ પુસ્તકને બાળક માટે આકર્ષક અને આનંદકારક બનાવવાનો પ્રયાસ કરવામાં આવ્યો છે. આ પુસ્તક કલા અને હસ્તકલાને એકીકૃત કરે છે જેથી બાળકોને આવી પ્રવૃત્તિઓમાં રહેલી સૌંદર્યલક્ષી ભાવનાની પ્રશંસા કરવામાં મદદ મળે. આ પાઠ્યપુસ્તક બાળકોને તેમના પોતાના સંદર્ભોમાં, તેમની સાથે સંબંધિત અંતર્ગત ધારણાઓને સમજવા માટે પરિસ્થિતિજન્ય જાગૃતિ પ્રદાન કરે છે. વિષયવસ્તુની દર્શિએ સરળ હોવા છીતાં, આ પાઠ્યપુસ્તક વિવિધ પ્રકારના અનુભવો પ્રદાન કરે છે અને રમકડાં, રમતો અને અન્ય વિવિધ પ્રવૃત્તિઓ દ્વારા શીખવાની રમત આધારિત પદ્ધતિઓને સંકલિત કરે છે. તેમાં એવા પ્રશ્નોનો સમાવેશ થાય છે જે બાળકોને ગંભીર વિચારસરણી અને સમર્થ્યાના

નિરાકરણની ક્ષમતાઓ વિકસાવવામાં મદદ કરશે. તદ્વારાંત, આ પાઠ્યપુસ્તકમાં સમૃદ્ધ વિષયવસ્તુ અને પ્રવૃત્તિઓ છે જે બાળકોને આપણા પર્યાવરણ પ્રત્યે જરૂરી સંવેદનશીલતા વિકસાવવામાં મદદ કરે છે. તે આપણાં રાજ્યો/કેન્દ્રશાસ્ત્રિત પ્રદેશો વિશેની સમજને એનઈપી ૨૦૨૦ની ભલામણો અનુસાર વિકસિત કરી શકે તેવાં સંસ્કરણોમાં સ્થાનિક પરિપ્રેક્ષ્ય સાથે સામગ્રી ઉમેરવા/સ્વીકારવા માટે પર્યાપ્ત અવકાશ પણ પ્રદાન કરે છે.

એનસીઈઆરટી પાયાના તબક્કા માટે અલ્યાસક્રમ અને શીખવાની-શીખવવાની સામગ્રી વિકસાવવા માટે રચાયેલી સમિતિ દ્વારા કરવામાં આવેલી સખત મહેનતની પ્રશંસા કરે છે. હું આ સમિતિના અધ્યક્ષ પ્રોફેસર શાશ્વત વંજારી અને અન્ય તમામ સભ્યોનો, આ કાર્યને સમયસર અને આટલી પ્રશંસનીય રીતે પૂર્ણ કરવા બદલ આભાર માનું છું. હું તે તમામ સંસ્થાઓનો પણ આભારી છું કે જેમણે આ કાર્યને શક્ય બનાવવામાં ઉદારતાથી મદદ કરી છે. હું ખાસ કરીને રાષ્ટ્રીય સંચાલન સમિતિના અધ્યક્ષ ડૉ. કે. કસ્તુરીરંગન અને તેના અન્ય સભ્યો તથા મેન્ડેટ ગ્રુપના અધ્યક્ષ પ્રોફેસર મંજુલ ભાર્ગવ સહિત તેના અન્ય સભ્યો અને સમીક્ષા સમિતિના સભ્યોનો પણ, સમયસર અને મૂલ્યવાન સૂચનો કરવાં બદલ આભારી છું.

ભારતમાં શાળાશિક્ષણમાં સુધારો કરવા અને વિકસિત થતી તમામ શીખવાની-શીખવવાની સામગ્રીની ગુણવત્તામાં સતત સુધારો કરવા માટે એક પ્રતિબદ્ધ સંસ્થા તરીકે, એનસીઈઆરટી આ પાઠ્યપુસ્તકમાં વધુ સુધારો કરવા માટે તેના તમામ હિતધારકોની ટિપ્પણીઓ અને સૂચનોની રાહ જુએ છે.

પ્રોફેસર દિનેશ પ્રસાદ સક્લાની

નિયામક

૨૭મી જાન્યુઆરી, ૨૦૨૩
નવી દિલ્હી

રાષ્ટ્રીય શૈક્ષણિક સંશોધન અને પ્રશિક્ષણ પરિષદ

પુસ્તક વિશે

રાષ્ટ્રીય શિક્ષણ નીતિ-૨૦૨૦ એ મૂળભૂત સાક્ષરતા અને સંખ્યા પર ભાર મૂક્તાં, બાળકોના પ્રારંભિક વિકાસની ઉંમર (૩-૮ વર્ષ) દરમિયાન શીખવાનો મજબૂત પાયો વિકસાવવાના મહત્વને માન્યતા આપી છે. બાળકોના સર્વગ્રાહી વિકાસની નીતિના પરિપ્રેક્ષયને ધ્યાનમાં રાખીને, પાયાના તબક્કાનું રાષ્ટ્રીય અભ્યાસક્રમ માળખું-૨૦૨૦ (એનસીએફ-એફએસ-૨૦૨૨) એ શારીરિક, સામાજિક-ભાવનાત્મક-નૈતિક, જ્ઞાનાત્મક, ભાષા અને સાક્ષરતા, સૌંદર્યલક્ષી અને સાંસ્કૃતિક અને સકારાત્મક શીખવાની ટેવો જેવાં વિકાસલક્ષી ક્ષેત્રો સાથે સુસંગત અભ્યાસક્રમનાં લક્ષ્યો, ક્ષમતાઓ અને શીખવાનાં પરિણામોની ભલામણ કરી છે. આના અનુવર્તનમાં, એનસીએફારટી દ્વારા વિકસિત પાયાના તબક્કા માટેના અભ્યાસક્રમમાં જ્ઞાનાત્મક ક્ષેત્ર હેઠળ ગણિત અને આંકડાકીય માહિતીનો સમાવેશ થાય છે, જેમાં પાઠ્યપુસ્તકો સહિત ગણિત માટે શીખવાની-શીખવાની સામગ્રી વિકસિત કરતી વખતે અન્ય તમામ ક્ષેત્રોના સંકલન પર પણ ભાર મૂક્તવામાં આવ્યો છે.

‘આનંદદાયી ગણિત’ તરીકે ઓળખાતા ધોરણ-૨ના ગણિતના હાલના પાઠ્યપુસ્તકને રાષ્ટ્રીય શિક્ષણ નીતિ-૨૦૨૦, એનસીએફ-એફએસ-૨૦૨૨ અને પાયાના તબક્કા માટેના અભ્યાસક્રમની ભલામણોને ધ્યાનમાં રાખીને ડિઝાઇન કરવામાં આવ્યું છે. જો કે, એવું માની શકાય કે ધોરણ-૨ માં પ્રવેશતા બાળકને બાળવાટિકા ૧ થી ૩, ધોરણ-૧ (ઉંમર ૩-૮ વર્ષ)ના રૂપમાં ચાર વર્ષનો શીખવાનો અનુભવ હોય છે. તેમ છતાં, આપણા દેશમાં વિવિધતાને ધ્યાનમાં રાખીને, એવાં બાળકો હોઈ શકે છે જેમને સંખ્યાત્મક જ્ઞાનનો અનુભવ ધોરણ-૧માં પહેલીવાર મળ્યો હોય. આ પાઠ્યપુસ્તકમાં આવી પરિસ્થિતિઓનું પણ ધ્યાન રાખવામાં આવ્યું છે.

આ તબક્કે બાળકો રમકડાં અને રમતોનો મુક્ત આનંદ માણે છે. તેથી વિવિધ ગણિતિક વિચારો જેવા કે; સ્થાનિક સમજ, સંખ્યાત્મક જ્ઞાન, ગણિતિક અને સંગણકીય વિચારસરણી વગેરે વિકસાવતી વખતે પ્રવૃત્તિઓમાં રમત-રમતમાં શીખવાની પુષ્ટ તકોનો સમાવેશ કરવામાં આવે છે. આનાથી બાળકને પ્રત્યક્ષમાંથી ચિત્રાત્મક તરફનું સરળ સંક્રમણ કરવામાં મદદ મળે છે અને દરેક નવી વિભાવના અથવા ક્ષમતા ૨જૂ કરવામાં આવે છે જેના માટે અમૂર્ત તર્ક આપવામાં આવે છે.

ધોરણ-૨ માટે આનંદદાયી ગણિતમાં ઘણી બધી પ્રવૃત્તિઓ છે, જે વર્ગાંડની અંદર અને બહાર હાથ ધરવામાં આવે તેવી અપેક્ષા રાખવામાં આવે છે, જે સર્વગ્રાહી વિકાસ માટે પ્રાયોગિક શિક્ષણના ઉદ્દેશને ધ્યાનમાં રાખીને કરવામાં આવે છે. બધાં જ પ્રકરણોમાં, ગણિતિક સમજનું નિર્માણ રમત-આધારિત પ્રવૃત્તિઓ દ્વારા કરવામાં આવ્યું છે. આ પાઠ્યપુસ્તકમાં બાળકોને બળપૂર્વક ગણિત શીખવાની ફરજ પાડવાને બદલે તેઓ રમી રહ્યાં છે અને ગણિત શીખી રહ્યાં છે તેવી લાગણી પ્રદાન કરવાનો પ્રયત્ન કરવામાં આવ્યો છે.

ભાષાઓના શિક્ષણ અને વય-યોગ્ય શારીરિક અને માનસિક વિકાસને પુસ્તક સાથે સંકળિત કરવામાં આવ્યો છે, કારણ કે ગણિતનું શિક્ષણ એકલતામાં થતું નથી. આ પુસ્તકમાં માતા-પિતા, શિક્ષકો અથવા મોટાં ભાઈ-બહેન જેવાં અન્ય સંબંધિત લોકોને વિચારપ્રેરક પ્રશ્નો, વાર્તાઓ, કવિતાઓ વગેરે દ્વારા બાળકો સાથે સ્વસ્થ ચર્ચા કરવા અંગે સૂચનો આપવામાં આવ્યાં છે.

બાળકોમાં આ તબક્કે શબ્દો વાંચવાની વિભિન્ન ક્ષમતાઓને ધ્યાનમાં રાખીને વિવિધ ગણિતિક વિચારોને સ્વ-વ્યાખ્યાત્મક અને સંદર્ભિત ચિત્રો દ્વારા રજૂ કરવામાં આવ્યા છે. તદ્દુપરાંત, આવાં ચિત્રો અને દાખલાઓ બાળકોને તેમની દર્શિ અને વાંચન-સમજણ વધારવામાં પણ મદદ કરે છે.

આ પુસ્તકને પાઠ્યપુસ્તકની સાથે સાથે અભ્યાસ પુસ્તક તરીકે ડિઝાઇન કરવામાં આવ્યું છે, જેમાં બાળકો માટે ચિત્રો દોરવાં, તેમને રંગીન બનાવવાં અને યોગ્ય રીતે લખવાની તકો પૂરી પાડવામાં આવી છે. બાળકો સાથેની મૌખિક ચર્ચાઓને તમામ પ્રકરણોમાં સમાવેશ કરવામાં આવી છે, જેથી તેઓને તેમની વિચારપ્રક્રિયાને મૌખિક રીતે અભિવ્યક્ત કરવામાં મદદ મળી શકે. આ પદ્ધતિ શિક્ષકોને સતત બિન-જોખમી રીતે શિક્ષણનું મૂલ્યાંકન કરવામાં પણ મદદ કરશે. પ્રશ્નો અને પ્રવૃત્તિઓના રૂપમાં વિચારપ્રેરક અભ્યાસકાર્યો આ પાઠ્યપુસ્તકમાં આપવામાં આવ્યા છે. શિક્ષકો અને માતાપિતા પાસે એવી પણ અપેક્ષા રાખવામાં આવે છે કે બાળકોના વધુ લક્ષ્યિત કૌશલ્ય-મહાવરા માટે તેઓ સમાન પ્રશ્નો વિકસાવશે. પાઠ્યપુસ્તકનો નાવીન્યપૂર્ણ ઉપયોગ માતાપિતા અને શિક્ષકો પર આધારિત છે અને તે ધોરણ-રનાં બાળકોમાં ગણિતનું આનંદદાયી શિક્ષણ સુનિશ્ચિત કરશે.

આ પુસ્તકમાં પ્રવૃત્તિઓ, વર્ણનાત્મક પ્રશ્નો (એકથી વધુ જવાબવાળા પ્રશ્નો), સંશોધન અને ચર્ચા દ્વારા તાર્કિક વિચારસરણી, વિશ્લેષણાત્મક કૌશલ્યો, ગણિતિક સંચાર અને ૨૧મી સદીનાં કૌશલ્યોનું સિંચન કરવા પર ભાર મૂકવામાં આવ્યો છે. આ પ્રકરણોને વૈચારિક સમજણ, પ્રક્રિયાગત પ્રવાહિતા, અનુકૂલનશીલ તર્ક અને ગણિત પ્રત્યે સકારાત્મક અભિગમ ઉમેરીને ગણિતિક નિપુણતાની શરૂઆત તરીકે તૈયાર કરવામાં આવ્યાં છે.

ધોરણ-૨ માટેના આનંદદાયી ગણિતમાં સામગ્રી એનસીએફ-એફએસ-૨૦૨૨ માં ઉત્ક્ષેપિત ચાર વિભાગો પર આધારિત છે. મૌખિક ગણિતની ચર્ચા, કૌશલ્ય શિક્ષણ, કૌશલ્ય અભ્યાસ અને ગણિતની રમતોને તમામ પ્રકરણોમાં સમાવવામાં આવી છે. તેમાંના મોટા ભાગને સંકલિત રીતે ૨જૂ કરવામાં આવ્યા છે. જો કે, નીચેનાં પ્રકરણો માત્ર જથ્થા, આકાર અને માપદંડો દ્વારા વિશ્લેષણ ઓળખવા માટે ગાણિતિક સમજણ અને ક્ષમતાઓ વિકસાવવાના અભ્યાસક્રમના ધ્યેય (સીજી-૮) સાથે ફક્ત સુસંગત જ નથી, પરંતુ એનસીએફ-એફએસ-૨૦૨૨ માં આપેલાં અન્ય તમામ અભ્યાસક્રમનાં લક્ષ્યો અને સર્વગ્રાહી વિકાસ તરફ દોરી જતા અભ્યાસક્રમમાં પણ છે.

મૌખિક ગણિતની ચર્ચા : આમાં નીચે જણાવ્યા મુજબની કવિતાઓ, ચિત્રવાર્તાઓ અને પ્રવૃત્તિઓ દ્વારા ગાણિતિક વિભાવનાઓ પરની ચર્ચાનો સમાવેશ થાય છે:

- પ્રકરણ ઈમાં ‘ઝતુઓ’ અને ‘પૂર્વ, પશ્ચિમ, ઉત્તર અથવા દક્ષિણ’ જેવી ગણિતની કવિતાઓ.
- વિભાવનાઓ, મહાવરા અને મૂલ્યાંકનની રજૂઆત માટેની ચિત્રકથાઓનો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો છે. જેમકે; પ્રકરણ રમાં ‘હીના અને આતિફ’, પ્રકરણ ઇમાં ‘પડધાયાની વાર્તા અને સંતાકૂકડી’, પ્રકરણ ઇમાં ‘માળાથી સુશોભન’, પ્રકરણ ઇમાં ‘રાણીની ભેટ’ અને ‘કોળાનો ચોતરો’ વગેરે.
- બાળકો સાથે વિવિધ હૈનિક જીવનના સંદર્ભો દ્વારા ચર્ચા કરવી. જેમ કે, પ્રકરણ ૧ પર ‘ઘોડાદોડ’, પ્રકરણ ૨ માં ‘ગરબા મહોત્સવ’, પ્રકરણ ઇમાં ‘તહેવારોમાં શાંશગાર’, ‘ચાલો દીવા ગણીએ’, પ્રકરણ ઇમાં ‘બગીચામાં ફળો’ અને પ્રકરણ ૮માં ‘ચાલો વહેંચીએ’ અને ‘કેટલાં જૂથ’, પ્રકરણ ઈમાં ‘ગાગાની દિનચર્ચા’ અને પ્રકરણ ૧૧માં ‘ઉજાણીનો દિવસ’ અને ‘રમત રમીએ’.
- કૌશલ્ય-શિક્ષણ : તમામ પ્રકરણોમાં એવી પ્રવૃત્તિઓ હોય છે જે બાળક એકલું, જૂથમાં અથવા વડીલો (માતાપિતા, શિક્ષકો અને ભાઈ-બહેનો)ની મદદથી કરી શકે છે. આનાથી બાળકને અન્યના માર્ગદર્શન સાથે વિવિધ કૌશલ્યોના વિકાસમાં મદદ મળે છે.
- કૌશલ્ય-અભ્યાસ : કૌશલ્ય-અભ્યાસ માટેની તકોને તમામ પ્રકરણોમાં - ચાલો કરીએ, પ્રોજેક્ટ કાર્ય અને અભ્યાસ પ્રશ્નોના સ્વરૂપમાં સામેલ કરેલ છે. ઉદાહરણ તરીકે પ્રકરણ ઇમાં ‘ઓરિગામીની મજા’, ‘મહેંદી અને છાપ’ તથા પ્રકરણ ઇમાં ‘તમારું પોતાનું ગ્રાજવું બનાવો!’
- ગણિત રમતો : ગણિતની રમતો અને પ્રવૃત્તિઓને સમગ્ર પુસ્તકમાં, તમામ પ્રકરણોમાં વળી લેવામાં આવી છે. દા.ત. પ્રકરણ ૧માં ‘ચાલો, ૧૦૦ બનાવીએ’,

‘રસ્તો પસાર કરો’ અને ‘ફ્લેશકાર્ડની રમત’; પ્રકરણ ઉમાં ‘સંખ્યા ચાર્ટમાં પોર્ટન’; પ્રકરણ પમાં ‘યોગાસનો’ અને ‘ચાલો ટપકાં સાથે રમીએ’; પ્રકરણ ઉમાં ‘સૌથી લાંબો રસ્તો પસંદ કરો’ અને ‘કેટલાં ખોખાં?’; પ્રકરણ ઉમાં ‘આપણી ઉમર કેટલી છે?’

બાળકોમાં પર્યાવરણ, જીવનમૂલ્યો, સકારાત્મક ટેવો, સાંસ્કૃતિક મૂલ્યો અને સર્વસમાવેશક પરિપ્રેક્ષ્ય પ્રત્યે સંવેદનશરીરતા વિકસાવવાની જરૂરિયાતને ધ્યાનમાં રાખીને ઉપરોક્ત પ્રકરણો વિકસાવવામાં આવ્યાં છે. પાઈપુસ્ટકમાં બહુભાષીય પરિપ્રેક્ષ્ય પણ પ્રતીબિંબિત થાય છે. ભાષાના વિકાસ પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરતી પ્રવૃત્તિઓ પણ સમગ્ર પાઈપુસ્ટકમાં સામેલ છે, જે બાળકોને આનંદથી શીખવા માટે રસ ઉત્સેજિત કરશે.

શિક્ષકોએ આપેલા દરેક પ્રકરણ અને પ્રવૃત્તિઓના ઉદ્દેશને સમજવાની જરૂર છે. પાયાના તબક્કા માટેના અભ્યાસકમમાં સમાવિષ્ટ અભ્યાસકમનાં લક્ષ્યો અને ક્ષમતાઓ સાથેની તેમની ગોઠવણી અને તે મુજબ બાળકો માટે શીખવાની યોજના બનાવવાની જરૂરિયાત છે, જેમાં બાળકોની વિવિધ જરૂરિયાતોને ધ્યાનમાં રાખીને વિવિધ પ્રવૃત્તિઓનો સમાવેશ થાય છે. આ શીખવાની યોજનામાં, શિક્ષકોએ બાળકો દ્વારા પ્રાપ્ત કરવામાં આવેલાં શીખવાનાં પરિણામો અને તમામ અભ્યાસકમનાં લક્ષ્યો હેઠળ ઓળખાયેલી કુશળતાના વિકાસ તરફના તેમના પ્રવાહના સક્રિય નિરીક્ષક બનવાની જરૂર છે. જો આપણે આપણી શિક્ષણક્ષમતાને સાચા અર્થમાં યોગ્યતા આધારિત બનાવવા માંગતા હોઈએ તો શિક્ષકો દ્વારા વિવિધ પ્રકરણોમાં આપવામાં આવેલાં શીખવાનાં પરિણામો અને પ્રવૃત્તિઓ સાથે માનચિત્રણ કરવું જરૂરી છે.

આ પાઈપુસ્ટકમાં આપવામાં આવેલી પ્રવૃત્તિઓ સૂચક છે. શિક્ષકો તેમની પોતાની પ્રવૃત્તિઓ વિકસાવી શકે છે અને સ્થાનિક રમકડાં, રમતો અથવા તેમના દ્વારા બનાવેલાં રમકડાં અને અન્ય ઉપલબ્ધ સામગ્રી સાથે તેને પૂરક બનાવી શકે છે.

નક્કર સામગ્રી સાથે હાથથી શીખવા માટે બાળકના તત્કાલીન વાતાવરણમાં, શિક્ષકે આ તબક્કે બાળકોમાં ઓળખાયેલી ક્ષમતાઓના વિકાસના દસ્તિકોણ અને ધ્યેય ગુમાવ્યા વિના તેમના સંદર્ભો અને સંજોગો અનુસાર પ્રવૃત્તિઓ સાથે અનુકૂલન સાધવા અને જરૂરી સુધારા કરવા સ્વતંત્ર છે.

માનસિક પડકાર અને વિચારપ્રેરક કાર્યોમાં વ્યસ્તતા વધુ સારા ગાણિતિક શિક્ષણ અને નિર્ણાયકતા તરફ દોરી જાય છે. મગજના કઠિન પ્રશ્નો, કોયડાઓ અને ઉખાણાં ઉકેલવાથી બાળકોને તેમના રોજિંદા શિક્ષણ ઉપરાંત તકો મળે છે. પુસ્ટકમાં વિવિધ ઉમરને અનુરૂપ કોયડાઓ આપવામાં આવ્યા છે. કોયડાના ઉકેલો શોધવામાં બાળકને ઓછામાં ઓછા એક અઠવાડિયા સુધી રોકવું આવશ્યક છે. કેટલીક સમસ્યાઓ માટે એક કરતાં વધુ સાચા જવાબો

હોઈ શકે છે તેમજ આ કોયડાઓ બાળકને આનંદમય અનુભવો આપવા માટે આપવામાં આવ્યા છે. આમ, આ કોયડાઓ ઉકેલવાના આધારે બાળકનું મૂલ્યાંકન ન કરવું જોઈએ.

પુસ્તકનાં પ્રકરણોમાં દર્શય-શ્રાવ્ય સાધનો, ઈ-સામગ્રી, પુસ્તકમાં આપેલ ક્યૂઆર (QR) કોડમાં ઉપલબ્ધ સામગ્રી અને એનસીઈઆરટી દ્વારા વિકસિત શૈક્ષણિક કિટ્સ જેવી અન્ય શીખવાની-શીખવવાની સામગ્રીની પૂર્તિ કરવાની જરૂર છે.

આ પાઠ્યપુસ્તક જ માત્ર શીખવાનું સાધન નથી. બાળકો પર્યાવરણનું નિરીક્ષણ કરતી વખતે ઘણું બધું શીખે છે. દાદા-દાદી સહિત સાથીદારો અને વડીલો સાથે વાત કરતી વખતે; તેમની રુચિની વસ્તુઓ બનાવતી વખતે; ટી.વી. જોતી વખતે; મોબાઇલ, રમકડાં અને રમતો રમતી વખતે; વાર્તાઓ અને કવિતાઓ સાંભળતી વખતે; પ્રોજેક્ટ્સ કરતી વખતે; સાંસ્કૃતિક મહત્વ અને પ્રવાસના સ્થળે જઈને અને ફરીને ઘણું બધું શીખી શકે છે. તેથી, આપણે શિક્ષક અથવા માતાપિતા તરીકે પાઠ્યપુસ્તકથી આગળ વધીને આ શિક્ષણનું મૂલ્ય આંકવાની જરૂર છે અને આ તબક્કા માટે ઓળખી કાઢવામાં આવેલી ક્ષમતાઓ અને અભ્યાસક્રમનાં લક્ષ્યો સાથે તેનો નકશો બનાવવાનો પ્રયાસ કરવો જોઈએ. આપણાં બાળકોના શિક્ષણને આપણી સામૂહિક જવાબદારી તરીકે જોવામાં આવે છે.

પાઠ્યપુસ્તક નિર્માણ સમિતિ

સલાહકાર

દિનેશ પ્રસાદ સકલાની, નિયામક, એનસીઈઆરટી, નવી દિલ્હી

માર્ગદર્શન

શાશ્વકલા વંજારી, પ્રોફેસર (નિવૃત્ત) અને એસ.એન.ડી.ટી. મહિલા વિશ્વવિદ્યાલય, મુંબઈ, મહારાષ્ટ્રના
ભૂતપૂર્વ કુલપતિ

(અધ્યક્ષ, અભ્યાસક્રમ અને શીખવાની-શીખવવાની સામગ્રી વિકાસ સમિતિ,
ભौતિક વિકાસ સમિતિ)

સુનીતિ સનવાલ, વિભાગાધ્યક્ષ, પ્રાથમિક શિક્ષણ વિભાગ, એનસીઈઆરટી, નવી દિલ્હી (સત્ય
સંયોજક, અભ્યાસક્રમ અને શીખવાની-શીખવવાની સામગ્રી વિકાસ સમિતિ)

સહયોગ

આસ્થા ભયાના, પ્રાથમિક શિક્ષક, એમ.આર.જી. સ્કૂલ, નવી દિલ્હી

અનુપકુમાર રાજપૂત, પ્રોફેસર, પ્રાથમિક શિક્ષણ વિભાગ અને અધ્યક્ષ, પ્રકાશન વિભાગ,
એનસીઈઆરટી, નવી દિલ્હી

આશુતોષ કેદારનાથ વળવાર, પ્રોફેસર, વિજ્ઞાન અને ગણિત શિક્ષણ વિભાગ, એનસીઈઆરટી,
નવી દિલ્હી

ગરિમા પાંડે, પ્રાથમિક શિક્ષક, એમસીડી સ્કૂલ, નવી દિલ્હી

ગુંજન ખુરાના, રિસર્ચ સ્કોલર, જામિયા મિલિયા ઈસ્લામિયા, નવી દિલ્હી

મુર્કુદુકુમાર ઝા, સલાહકાર, પ્રાથમિક શિક્ષણ વિભાગ, એન.સી.ઈ.આર.ટી., નવી દિલ્હી

નિશા નેગી સિંહ, વરિષ્ઠ સલાહકાર, પ્રાથમિક શિક્ષણ વિભાગ, એનસીઈઆરટી, નવી દિલ્હી

એન.પાર્વતી ભટ, તકનીકી સહાયક, ડી.એસ.ઈ.આર.ટી., બેંગલુરુ

પદ્મપ્રિયા શિરાલી, પ્રધાનાચાર્ય, સહ્યાદ્રી સ્કૂલ, પુણે

રિતુ ગિરી, મદદનીશ શિક્ષક, ડિરેક્ટોરેટ ઓફ એજ્યુકેશન, દિલ્હી

સપના અરોરા, ટીજટી, ડિરેક્ટોરેટ ઓફ એજ્યુકેશન, દિલ્હી

સમીક્ષકો

દિવ્યાંશુ દવે, પૂર્વ કુલપતિ (પ્રભારી), ચિલ્ડ્રન્સ યુનિવર્સિટી, ગાંધીનગર

ગજાનન લોઢે, નિર્દેશક, સંવિત રિસર્ચ ફાઉન્ડેશન, બેંગલુરુ

મંજુલ ભાર્ગવ, સત્ય, રાષ્ટ્રીય સંચાલન સમિતિ અને અધ્યક્ષ, મેન્ડેટ ગ્રુપ

સંદીપ દિવાકર, વિષયનિષ્ણાત, અઝીમ પ્રેમજી ફાઉન્ડેશન

શ્રીધર શ્રીવાસ્તવ, પ્રોફેસર અને સંયુક્ત નિર્દેશક, એનસીઈઆરટી, નવી દિલ્હી

એકેડેમિક કો-ઓર્ડિનેટર

અનુપકુમાર રાજપૂત, પ્રોફેસર, પ્રાથમિક શિક્ષણ વિભાગ અને અધ્યક્ષ, પ્રકાશન વિભાગ,
એનસીઈઆરટી, નવી દિલ્હી.

આભાર

રાષ્ટ્રીય શૈક્ષણિક સંશોધન અને તાલીમ પરિષદ અનીતા શર્મા, પ્રાચાર્ય, એસ.ડી.પબ્લિક સ્કૂલ; હિમાની ડેમ, સહાયક પ્રોફેસર, રાજધાની કોલેજ, દિલ્હી યુનિવર્સિટી; મનીષ જૈન, પ્રોફેસર, આઈ.આઈ.ટી. ગાંધીનગર; પંકજ તિવારી, જનશિક્ષક, એમ.એલ.બી.સ્કૂલ, શિવની, મધ્યપ્રદેશ; પ્રીતિ હેગડે, મદદનીશ શિક્ષિકા, કે.પી.એસ.હેગનહલ્લી, બેંગલુરુ; પુષ્પા ઓવલિયાન, એસ.આર.એ., ડી.ઈ.ઈ., રા.શૈ.સં.તા.પ.; રાબિન છેત્રી, નિયામક, રા.શૈ.સં.તા.પ., સિક્કિમ; રાકેશ ભાટ્યા, વિષય-નિષ્ણાત, એચ.બી.એસ.ઈ., હરિયાણા; રેમન હુડ્ગા, જે.પી. એફ.ડી.ઈ.ઈ., રા.શૈ.સં.તા.પ.; તેજલ આહુજા, જે.પી.એફ.ડી.ઈ.ઈ., રા.શૈ.સં.તા.પ. અને વીના એચ.આર., શિક્ષક કેળવણીકાર, સંવિત રિસર્ચ ફાઉન્ડેશન, બેંગલુરુનો પુસ્તક વિકાસ કાર્યશાળાઓ દરમિયાન ચર્ચાઓમાં ભાગ લેવા માટે આભાર વ્યક્ત કરે છે.

પરિષદ સંતોષ મિશ્રા, આર્ટિસ્ટ, એમાર્ટિસ, દિલ્હીને ચિત્રાંકન, ડિઝાઇન અને લેઆઉટ માટે આભાર વ્યક્ત કરે છે. એનસીઈઆરટી ડીટીપી ઓપરેટર્સ - અરુણ વર્મા, ડીઈએસએમ, કનિકા વાલેચા, ડીઈઈ, રોહિત કુમાર, ડીઈઈ અને રાકેશ અગ્રવાલ, મદદનીશ, ડીઈઈ, એનસીઈઆરટીનો તેમના યોગદાન માટે આભાર વ્યક્ત કરે છે.

આ પાઠ્યપુસ્તકને આકાર આપવા માટે ઈલ્મા નાસિર, સંપાદક (કરાર), પ્રકાશન વિભાગ, એનસીઈઆરટીના પ્રયત્નોની પ્રશંસા કરે છે. પરિષદ ડીટીપી સેલના ઈન્ચાર્જ પવનકુમાર બારિયાર અને સંજીવ કુમાર, કોપી હોલડર, પબ્લિકેશન વિભાગ, એનસીઈઆરટીનો પણ આભાર વ્યક્ત કરે છે.

અનુક્રમણિકા

પ્રસ્તાવના	<i>iii</i>
પુસ્તક વિશે	<i>vii</i>
૧. દરિયાકિનારે એક દિવસ (જૂથોમાં ગણતરી)	૧
૨. આપણી આસપાસના આકારો (ત્રિપરિમાળીય આકારો)	૧૬
૩. સંખ્યા સાથે મજા (૧ થી ૧૦૦ સંખ્યાઓ)	૨૩
૪. પડછાયાની વાર્તા (તોગલુ) (દ્વિપરિમાળીય આકારો)	૩૨
૫. લીટીઓ સાથે રમત (લીટીનો અભિગમ)	૪૪
૬. તહેવારોમાં શાશ્વતાર (સરવાળા અને બાદબાકી)	૫૦
૭. રાણીની ભેટ (માપન)	૭૧
૮. જૂથ અને વહેચણી (ગુણાકાર અને ભાગાકાર)	૮૩
૯. કઈ ઝતુ છે? (સમયનું માપન)	૮૮
૧૦. મેળાની મોજ (ન્યાણું)	૧૧૩
૧૧. માહિતીનું નિયમન (ન્યાણું)	૧૨૩
કોયડાઓ	૧૩૦

An Initiative of the Ministry of Education

*If you are stressed, anxious, worried,
sad or confused about ....*

Studies and Exams

Personal Relationships

Career Concerns

Peer Pressure

Seek Support of Counsellors

**Call
8448440632**

National Toll-free
Counselling Tele-Helpline
8am to 8pm
All days of the week

MANODARPARAN

Psychosocial Support for Mental Health & Well-being of Students
during the COVID-19 Outbreak and beyond
(An initiative by Ministry of Education, Government of India, as part
of Atma Nirbhar Bharat Abhiyan)

[www.https://manodarpan.education.gov.in](https://manodarpan.education.gov.in)

QRickit

ઉપરનું ચિત્ર જુઓ. નીચે આપેલી વસ્તુઓની સંખ્યા ગણો અને લખો.

નાળિયેર

નાવડી

બાળક

નારંગી

તમે તેની ગણતરી કેવી રીતે કરી? શું તમે તેની એક-એક કરીને કે સમૂહમાં ગણતરી કરી છે?

બાળકો સાથે ચર્ચા કરો કે તેઓએ કોઈ દરિયાકિનારો અથવા નદીકિનારો જોવો છે અથવા તેની મુલાકાત લીધી છે. ત્યાં સામાન્ય રીતે કયા પ્રાણીઓ અને છોડ જોવા મળે છે? તેમને જૂથમાં ગણવા માટે પ્રોત્સાહિત કરો.

ચાલો કરીએ

ક. ચિત્રમાં દર્શાવેલી દુકાનો તરફ જુઓ અને ખાલી જગ્યા પૂરો.

૧. દરેક માળામાં ૧૦ છીપલાં છે. છીપલાંની _____ માળા છે.

૨. કુંગાનાં _____ જૂથ છે. દરેક જૂથમાં _____ કુંગા છે અને
_____ છૂટક કુંગા છે.

૩. કેળાંની _____ લૂમ છે. દરેક લૂમમાં _____ કેળાં છે અને
_____ છૂટક કેળાં છે.

ખ. સુરલિએ કેટલાક દરિયાઈ શંખ એકઠા કર્યા છે. તે તેની માતાને પોંચી (બ્રેસલેટ)
અને માળા બનાવવામાં મદદ કરવા માંગો છે.

ગ. સુરલિએ દરિયાઈ શંખથી _____ પોંચી બનાવી. દરેક પોંચીમાં _____
દરિયાઈ શંખ છે.

ઘ. સુરલિની માતાએ દરિયાઈ શંખથી _____ માળા બનાવી. દરેક માળામાં
_____ દરિયાઈ શંખ છે.

બોલો અને મિત્રોને
બોલવા કહો.

“જિસકોલી ખુશીથી ખજૂર
આય.”

ચાલો વિચારીએ

દસના જૂથમાં મળતી વस્તુઓની યાદી બનાવો.

ક. _____

ખ. _____

ગ. _____

સ્વાદિષ્ટ ચીકુ!

મનોજ તેના પિતાને ખોખામાં ગોઠવેલાં ચીકુ વેચવામાં મદદ કરી રહ્યો છે.

એક ખોખામાં _____ ચીકુ છે.

કુલ કેટલાં ચીકુ છે? _____

હવે તમે પણ બધાં ચીકુને ખોખામાં મૂકીને ચીકુ વેચવામાં મનોજને મદદ કરો.

ક. ૨૫ ચીકુ : દસ ચીકુનાં _____ ખોખાં અને _____ ચીકુ છૂટાં.

ખ. ૪૫ ચીકુ : દસ ચીકુનાં _____ ખોખાં અને _____ છૂટાં ચીકુ.

ગ. ૩૫ ચીકુ : દસ ચીકુનાં _____ ખોખાં અને _____ છૂટાં ચીકુ.

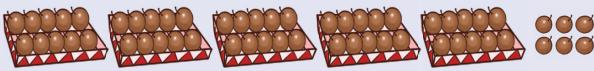
ઘ. ૫૮ ચીકુ : દસ ચીકુનાં _____ ખોખાં અને _____ છૂટાં ચીકુ.

ચાલો જોડીએ

ક. ૮૦ ચીકુ

ખ. ૭૨ ચીકુ

ગ. ૫૬ ચીકુ

ધ. ૨૮ ચીકુ

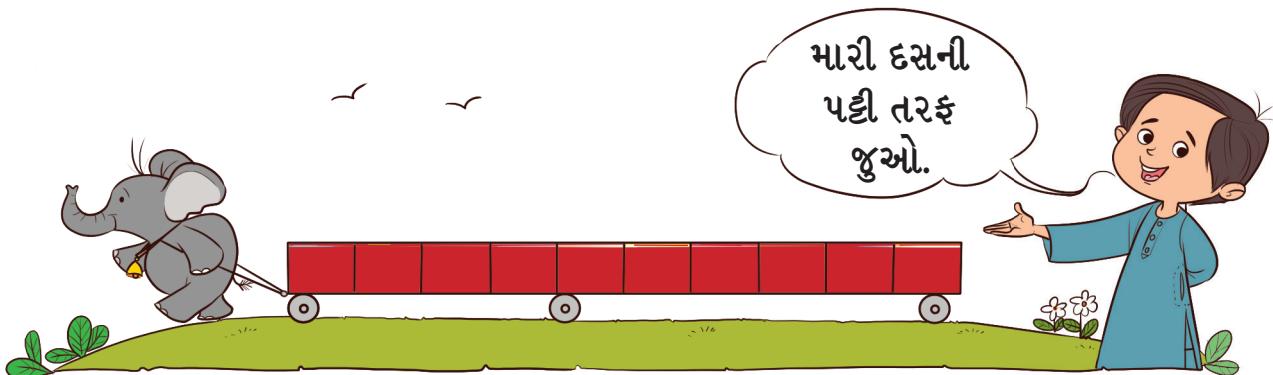

જોખાં અને થાંભલી સાથે રમત

શું તમે કહી શકો કે આ જોખાંથી બનેલી થાંભલીમાં કેટલાં જોખાં છે ?

જોખાંની ૧ થાંભલી = _____ જોખાં

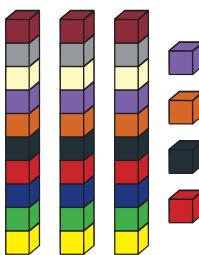
શું તમે કહી શકો કે આ દસની થાંભલીમાં કેટલાં ખાનાં (એકમ) છે ?

૧ દસની થાંભલી = _____ ખાનાં (એકમ)

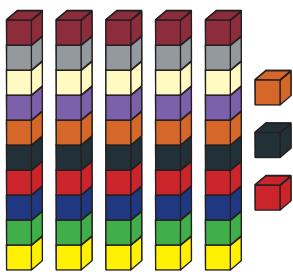

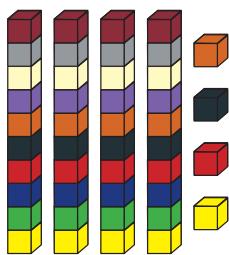
ચાલો કરીએ

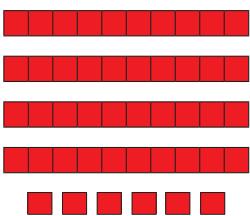
- 3 થાંબલી અને
4 ખોખાં
14 કુલ ખોખાં

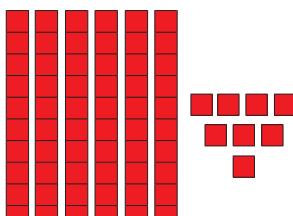
- થાંબલી અને
ખોખાં
કુલ ખોખાં

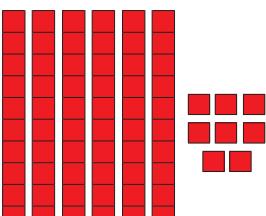
- થાંબલી અને
ખોખાં
કુલ ખોખાં

- 10 દસની પદ્ધી અને
ઓકમ
કુલ ઓકમ

- 10 દસની પદ્ધી અને
ઓકમ
કુલ ઓકમ

- 10 દસની પદ્ધી અને
ઓકમ
કુલ ઓકમ

નીચેનું કોષ્ટક પૂર્ણ કરો.

કુલ ખોખા / ઓકમ

દસની પદ્ધી

ઓકમ

24

2

8

56

72

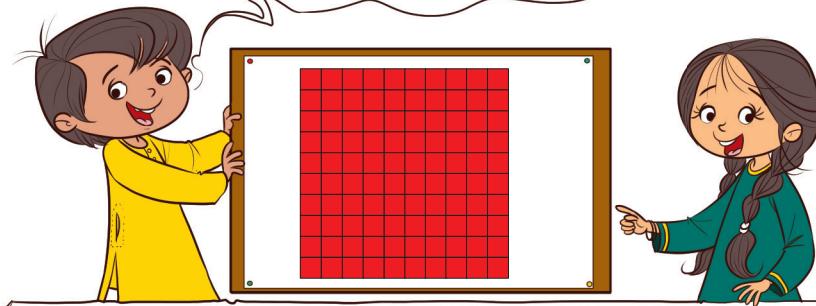
68

46

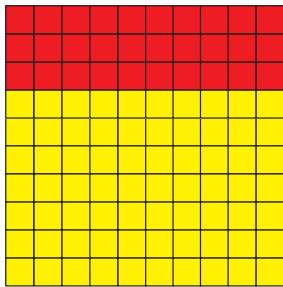
બાળકોમાં સંખ્યાની સમજ વિકસાવવા માટે લાકડીઓ અથવા લાકડીઓનાં જૂથ અથવા તેના જેવી અન્ય સામગ્રીનો ઉપયોગ કરો.

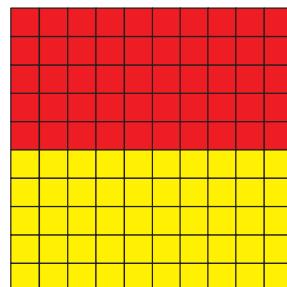
ચાલો 100 બનાવીએ!

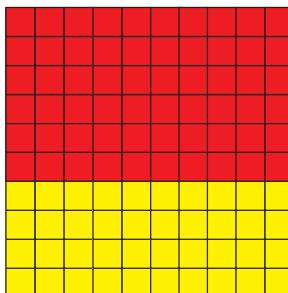
આમાં કુલ 100 એકમ છે.

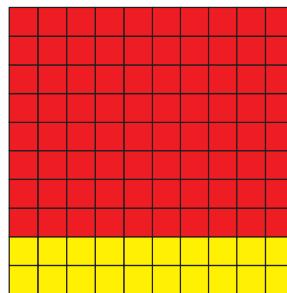
પીળા 70 એકમ અને લાલ 30 એકમ.
દસની પીળી 7 પદ્ધી અને દસની લાલ 3 પદ્ધી.
કુલ 100 એકમ અથવા દસની 10 પદ્ધી.

પીળા   એકમ અને લાલ   એકમ.
દસની પીળી   પદ્ધી અને દસની લાલ   પદ્ધી.
કુલ   એકમ અથવા દસની   પદ્ધી.

પીળા   એકમ અને લાલ   એકમ.
દસની પીળી   પદ્ધી અને દસની લાલ   પદ્ધી.
કુલ   એકમ અથવા દસની   પદ્ધી.

પીળા   એકમ અને લાલ   એકમ.
દસની પીળી   પદ્ધી અને દસની લાલ   પદ્ધી. કુલ   એકમ અથવા દસની   પદ્ધી.

દસની પદ્ધીથી 100 એકમની એક રચના બનાવવા માટેના કેટલાક બીજા વિકલ્પોની ચર્ચા કરો.

ચાલો, ૧૦૦ બનાવીએ!

ચાલો આપણે આ રમત પ અથવા દ ના જૂથમાં રમીએ. એક સભ્ય બેંકર બનશો. ટીમના દરેક સભ્ય એકસાથે બે પાસા ફેંકશે અને બેંકમાંથી તેટલા જ એકમો લેશો. જ્યારે પણ ૧૦ ની બરાબર અથવા તેથી વધુ એકમ હોય, ત્યારે તેઓ બેંકર પાસેથી દસની પણી માટે દસ એકમની આપ-લે કરશો. આ જ રીતે રમો અને ૧૦ ની દસ પણીઓ એકત્રિત કરો અને તેમને ૧૦૦ એકમની જાળી બનાવવા માટે મૂકો. આપણે રાજમા, કંકરા, ચણા વગેરે જેવી વસ્તુઓનો પણ એકમ તરીકે ઉપયોગ કરી શકીએ છીએ.

કાઈ દ્વારા ગણતરી

બાળકોને અલગ-અલગ રીતે દસનાં અને એકમનાં કાઈનો ઉપયોગ કરવા માટે પ્રોત્સાહિત કરો.

ચાલો વિચારીએ

નીચેની વિગતો ભરો.

તું દશક

નું એકમ

$$= \boxed{30} + \boxed{1} \text{ અથવા}$$

દશક	એકમ
૩	૧

આમ, કુલ ત૧ શંખ છે.

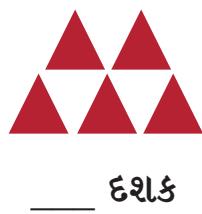
— દશક

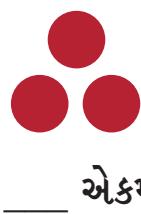
— એકમ

$$= \boxed{\quad} + \boxed{\quad} \text{ અથવા}$$

દશક	એકમ

— દશક

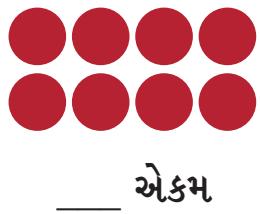
— એકમ

$$= \boxed{\quad} + \boxed{\quad} \text{ અથવા}$$

દશક	એકમ

— દશક

— એકમ

$$= \boxed{\quad} + \boxed{\quad} \text{ અથવા}$$

દશક	એકમ

દશક () અને એકમ () નાં કાઈ દોરો અને ખાલી જગ્યા પૂરો.

_____

$$= \boxed{50} + \boxed{3} \text{ અથવા}$$

દશક	એકમ

_____

$$= \boxed{\quad} + \boxed{\quad} \text{ અથવા}$$

૭	૫

_____

$$= \boxed{\quad} + \boxed{\quad} \text{ અથવા}$$

૨	૮

ચાલો રમીએ

સંખ્યા બનાવો

બાળકો દશક અથવા એકમના કાર્ડનો ઉપયોગ કરી જુદી જુદી સંખ્યા બનાવશે. શિક્ષક એક સંખ્યા કહેશે, જેમ કે - **૫૨**. જે બાળકો પાસે ૫૦ અને ૨ ની સંખ્યાવાળાં કાર્ડ હશે તે બાળકો લેગાં થશે અને નીચે બતાવ્યા મુજબ **૫૨** સંખ્યા બનાવશે. આ રમત અન્ય સંખ્યા માટે ચાલુ રહેશે, જેવી કે - **૨૭**

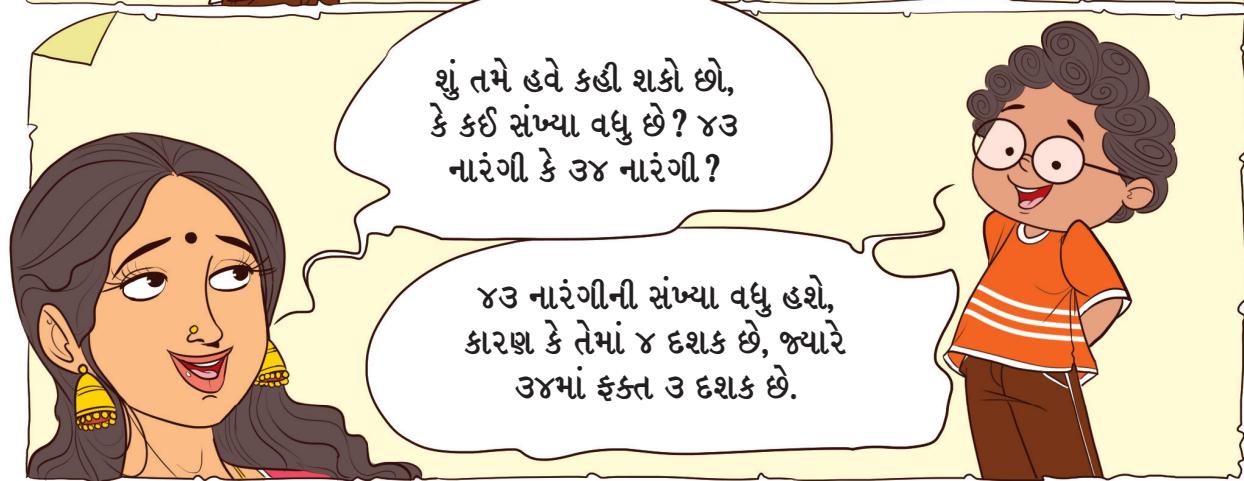
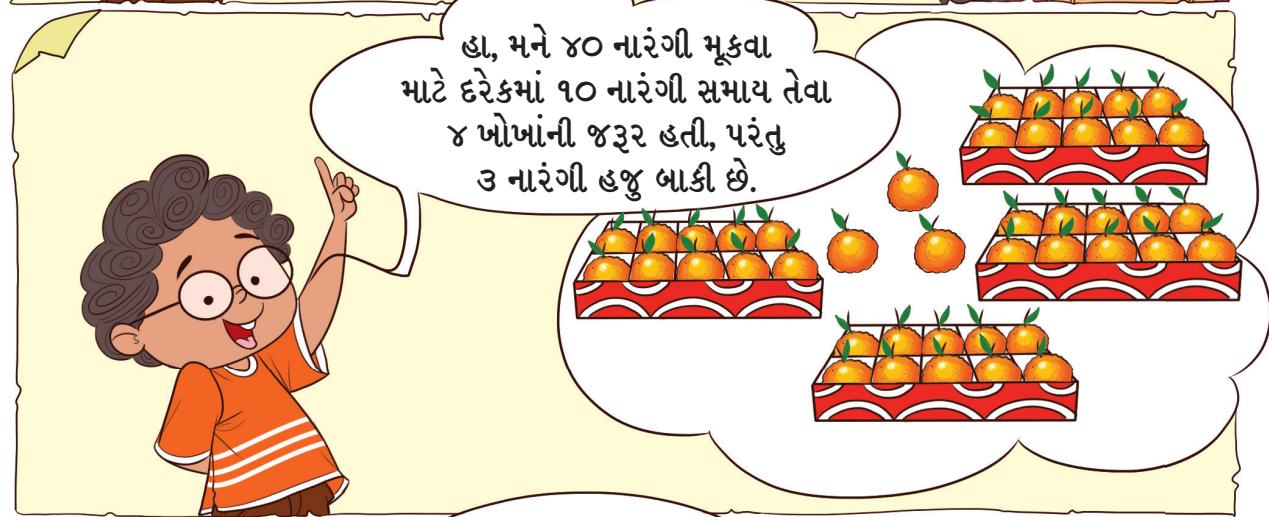
નારંગીનો થાળ

બાળકોને દશક અને એકમની સંખ્યાને ફરીથી જૂથબદ્ધ કરવા માટે વધુ અભ્યાસ કરવા દો. ઉદાહરણ તરીકે, ૭૩ એ ૭૦ અને ૩ અથવા ૭ દશક અને ૩ એકમનું બનેલું છે. બાળકોને બે અંકની સંખ્યા માટે તેમનું પોતાનું કાર્યપત્રક બનાવવા દો.

દશક	એકમ
૭	૩

૨૭ નારંગી અથવા ૭૨ નારંગીમાંથી કઈ ઓછી છે? કેમ?

વધુ કે ઓછાથી ખાલી જગ્યા ભરો.

ક. ૬૭ ચીકુ એ હુદા કરતાં _____ છે.

ખ. પદ શંખ એ ઉપ શંખ કરતાં _____ છે.

ચાલો કરીએ

ખાલી જગ્યા ભરો.

ક. ૨૮ એ ૨૦ કરતાં વધારે છે.

ગ. _____ એ ૭૬ કરતાં ઓછા છે.

ચ. ૨૫ એ _____ કરતાં ઓછા છે.

જ. ૩૬ એ _____ કરતાં વધારે છે.

ખ. _____ એ ૪૧ કરતાં ઓછા છે.

ઘ. ૪૮ એ _____ કરતાં વધારે છે.

ઇ. _____ એ ૨ કરતાં ઓછા છે.

ઝ. _____ એ _____ કરતાં વધારે છે.

બાળકો સાથે એવી પરિસ્થિતિઓની ચર્ચા કરો કે જ્યાં તેઓ બે રાશિઓ (સંખ્યાઓ) ની તુલના કરી શકે. બાળકોને કાંકરા, લખોટીઓ, બાટલીઓનાં ઢાંકણ, બીજ વગેરે જેવી મૂર્ત વસ્તુઓનાં બે જૂથ બનાવવા કહો અને કયા જૂથમાં વધુ સંખ્યામાં વસ્તુઓ છે તેનો અંદાજ કાઢવા માટે કહો. પછી તેમને વસ્તુઓની ગણતરી કરીને તેમના અંદાજને ચકાસવા કહો.

ચાલો રમીએ

ફ્લેશકાર્ડની રમત

- ક. ઠ થી ૮ સુધીની સંખ્યાનાં ફ્લેશકાર્ડ બનાવો અને આપેલી સંખ્યાને બનાવવા માટે આ કાર્ડને દશક અને એકમની જગ્યાએ યોગ્ય રીતે મૂકો. નીચે આપેલા નિયમો અનુસાર ઇચ્છિત સંખ્યા બનાવો.
૧. ૫૦થી મોટી સંખ્યા.
૨. ૩૦થી નાની સંખ્યા.
૩. ૪૭ અને ૫૮ ની વર્ચ્યેની સંખ્યા.
૪. બે અંકની સૌથી નાની સંખ્યા કઈ છે જે તમે બનાવી શકો છો?
૫. બે અંકની સૌથી મોટી કઈ સંખ્યા તમે બનાવી શકો છો? તમે એવું શા માટે વિચારો છો કે તમે બનાવેલી સંખ્યા સૌથી મોટી છે?
- જ. કોઈ પણ બે ફ્લેશકાર્ડ પસંદ કરો અને બે અંકની સંખ્યા બનાવો. હવે આ ફ્લેશકાર્ડની અદલાબદલી કરીને એક નવી સંખ્યા બનાવો. હવે નક્કી કરો કે નવી સંખ્યા પહેલાંની સંખ્યા કરતાં મોટી છે કે નાની. તમે સમાન અંકોનો ઉપયોગ કરીને સૌથી મોટી સંખ્યા કેવી રીતે મેળવશો?

દશક

૩

એકમ

૫

દશક

૫

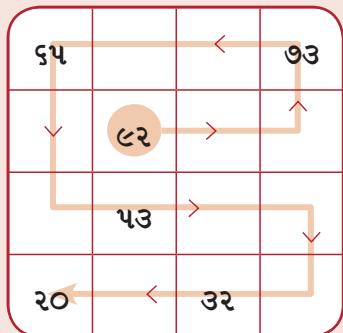
એકમ

૩

રસ્તો પસાર કરો

સંખ્યાના ઉત્તરતા કમમાં દરેક સંખ્યામાંથી ઓછામાં ઓછું એક વખત પસાર થઈ સૌથી મોટી સંખ્યાથી શરૂ કરીને સૌથી નાની સંખ્યા સુધી પહોંચો.

34			43
	59		76
	94		91
			95
23			

			41
48			
		63	43
74		85	
26			34

સંખ્યા સાથે રમત
હું કોણ છું?

- ક. હું બે અંકની સૌથી મોટી સંખ્યા છું.
- ખ. હું બે અંકની સૌથી મોટી સંખ્યા છું, મારો કોઈ અંક ફરીથી વપરાતો નથી.
- ગ. હું બે અંકની સૌથી નાની સંખ્યા છું.
- ઘ. હું બે અંકની સૌથી નાની સંખ્યા છું, મારા બંને અંકો એક જેવા જ છે.
- ચ. હું બે અંકની સૌથી નાની સંખ્યા છું, મારો દશકનો અંક ત છે.
- છ. હું બે અંકની સૌથી મોટી સંખ્યા છું, મારો એકમનો અંક ૨ છે.

તમે જાતે પણ આવા જ કેટલાક પ્રશ્નો બનાવો.

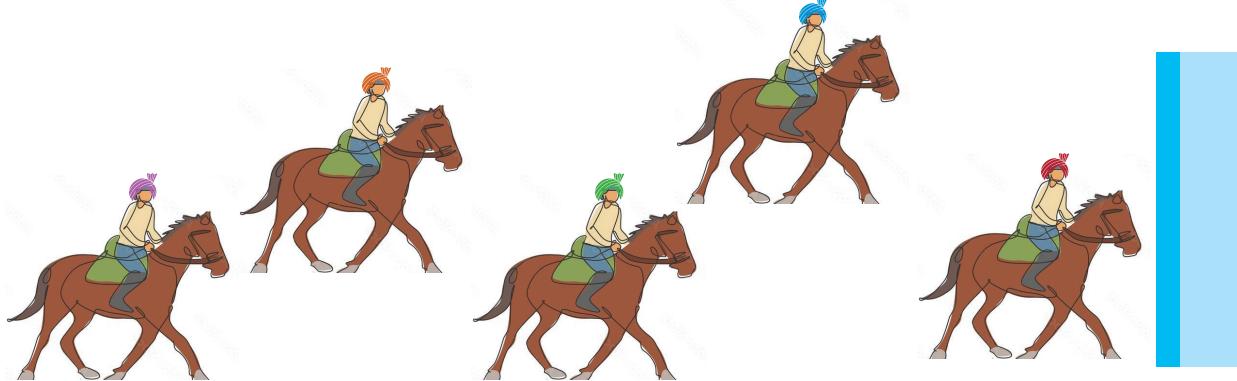

બનાસકંડા જિલ્લાના મુરેઠા ગામે લગભગ છેલ્લાં સાતસો પચાસ વર્ષથી ઘોડાદોડ હરીફાઈ યોજવામાં આવે છે. આ હરીફાઈ ‘ભાઈબીજ’ના દિવસે યોજવામાં આવે છે. ચિત્ર બતાવે છે કે, હરીફાઈ પૂરી થઈ ગઈ છે. દરેક ઘોડાની સ્થિતિ (સ્થાનીય)નું અવલોકન કરો.

- ક. જે ઘોડો પહેલો પછોંચે છે, તે ઘોડેસવારે ક્યા રંગની પાઘડી પહેરી છે? _____
 ખ. જે ઘોડો ત્રીજો પછોંચે છે, તે ઘોડેસવારે ક્યા રંગની પાઘડી પહેરી છે? _____
 ગ. લીલી અને વાદળી પાઘડી પહેરેલી વ્યક્તિના ઘોડાઓનું સ્થાન ક્યું છે?
 _____, _____
 ઘ. ગુલાબી અને લાલ પાઘડી પહેરેલી વ્યક્તિના ઘોડાની સ્થિતિ (સ્થાન) લખો.
 _____, _____

નીચે ઓંગસ્ટ મહિનો આપ્યો છે તે જુઓ.

રવિવાર	સોમવાર	મંગળવાર	બુધવાર	ગુરુવાર	શુક્રવાર	શનિવાર
				૧	૨	૩
૪	૫	૬	૭	૮	૯	૧૦
૧૧	૧૨	૧૩	૧૪	૧૫ સ્વતંત્રતા દિવસ	૧૬	૧૭
૧૮	૧૯ રાતાબંધન	૨૦	૨૧	૨૨	૨૩	૨૪
૨૫	૨૬ જન્માભ્રમી	૨૭	૨૮	૨૯	૩૦	૩૧

*કોલેન્ડર સને ૨૦૨૪ પર આધારિત છે

કેલેન્ડર વાંચો અને નીચેના પ્રશ્નોના જવાબ આપો.

ક. જન્માષ્ટમી આ મહિનાના કયા દિવસે ઉજવવામાં આવશે?

ખ. સ્વતંત્રતા દિવસ કયારે ઉજવવામાં આવે છે?

ગ. રક્ષાબંધન આ મહિનાના   સોમવારે છે.

શોધી કાઢો કે ઓંગણ મહિનામાં તમારા કયા કયા મિત્રોએ જન્મદિવસ ઉજવ્યો હતો. તેને કેલેન્ડર પર દર્શાવો.

જરસી (ટી-શર્ટ) નંબર ૧૭

વિદ્યાર્થીઓ સાથે અન્ય વિવિધ સ્થાનો વિશે ચર્ચા કરો, જ્યાં તેઓ સંખ્યા લખાયેલી હોય તે જાણતા હોય, જેમ કે, ઘર સંખ્યા, સ્તંભ સંખ્યા, રોત નંબર, બસ અથવા રેલગાડી સંખ્યા વગેરે. બાળકોને કહો કે આજે આપણે બધા ૦ અને ૧ થી ૮ ના અંકોનો ઉપયોગ કરીને સુંદર રીતે જે સંખ્યાઓ લખીએ છીએ, તે ભારતમાં શોધાઈ છે.

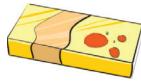

ચાલો કરીએ

ક. ચિત્ર તરફ જુઓ અને સંગીતનાં વિવિધ સાધનોનું નિરીક્ષણ કરો.

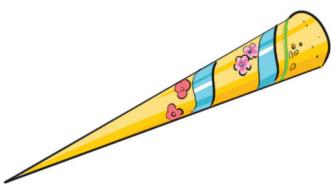
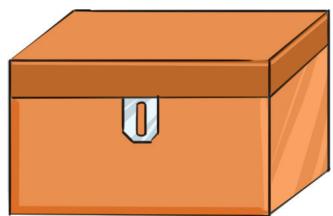
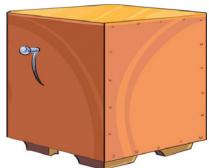
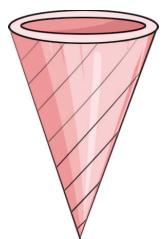
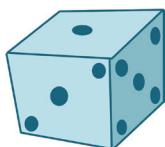
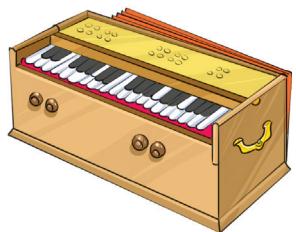
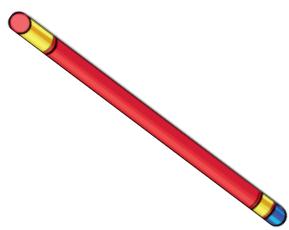
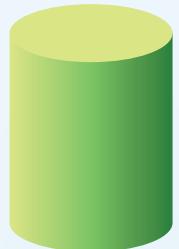
- ઠોલ ના આકાર જેવાં સંગીતનાં સાધનો પર ગોળ કરો.
  - માટલા ના આકાર જેવાં સંગીતનાં સાધનો પર નિશાન કરો.
  - શરણાઈ ના આકાર જેવા જ આકાર પર નિશાની કરો.
(, ,).
  - હાર્મોનિયમ નો આકાર ઠોલ ના આકારથી કેવી રીતે જુદ્દો છે? તેની ચર્ચા કરો.
  - તમે કયાં-કયાં સંગીતનાં સાધનો જોયાં છે અથવા વગાડ્યાં છે?
તમારા સહપાઠીઓ સાથે તમારા અનુભવોની આપ-લે કરો.
  - સૌથી અલગ ચિત્ર ફરતે ગોળ કરો.

સંગીતના વિવિધ સાધનોના આકારમાં સમાનતા વિશે ચર્ચા કરો અને સ્થાનિક રીતે ઉપલબ્ધ સાધનો જે રીતે વગાડવામાં આવે છે તે વિશે ચર્ચા કરો. જેમ કે, હોલ અને તબલાને હાથથી ઠપકારીને વગાડવામાં આવે છે, જ્યારે ગિયાર અને સિતારને તેમના તારનો ઉપયોગ કરીને વગાડવામાં આવે છે અને શરણાઈ, વાંસળી વગેરેમાં હવા ફૂકીને વગાડવામાં આવે છે.

નીચે આપેલાં ઉદાહરણને જોઈને સંગીતનાં બીજાં સાધનો અને વસ્તુઓને તેમના નક્કર આકારો સાથે સરખાવો.

હીના અને આપણું

બાળકોને ચોકપેટી, ડસ્ટર, ચોક વગેરે જેવા મૂર્ત પદાર્થોની સપાટીઓ, ધાર અને ખૂણાઓનો અનુભવ કરવા દો.

ચાલો કરીએ

જો તમારે પણ આ જ રીતે તારા, પદ્ધી અને પોમપોમ દડાથી નીચેના આકારને શાણગારવાના હોય તો તમારે કેટલા તારા, પદ્ધી અને પોમપોમ દડાની જરૂર પડશો?

વસ્તુ	સપાટી માટે તારાની સંખ્યા	ધાર/બાજુ માટે પદ્ધીની સંખ્યા	ખૂબાંઓ માટે પોમપોમ દડાની સંખ્યા

ચાલો વિચારીએ

વસ્તુઓ તરફ જુઓ અને કોષ્ટક ભરો.

વસ્તુ	હું દેખાઉ છું	સપાટીની સંજ્યા	ધારની સંજ્યા	ખૂણાની સંજ્યા
	સમઘન			
	લંબઘન			
	શંકુ			
	નળકાર			
	ગોળકાર			
	લંબઘન			
	શંકુ			
	નળકાર			

ચાલો રમીએ

સ્વર્ણ કરો અને કહો હું કોણ છું ?

સપાટીઓ, ખૂણાઓ અને ધારમાં વિવિધતા ધરાવતી જુદીજુદી વસ્તુઓ એકઠી કરો. કોઈ એક બાળકને આંખે પાટા બાંધીને અન્ય બાળકો દ્વારા આપવામાં આવેલી વિગતો મુજબ કોઈ વસ્તુ પસંદ કરવાનું કહો. ઉદાહરણ તરીકે, બાળકને એક ખૂણાવાળી વસ્તુ ઉપાડવાનું કહી શકાય. એ જ રીતે, અન્ય વસ્તુઓ માટે રમત ચાલુ રાખો.

ચાલો કરીએ

એવી વસ્તુઓનાં નામ આપો, જેમાં —

ખૂણા ના હોય

- ક. _____
- ખ. _____
- ગ. _____

એક ખૂણો હોય

- ક. _____
- ખ. _____
- ગ. _____

ત્રણ ખૂણા હોય

- ક. _____
- ખ. _____
- ગ. _____

ખૂણા હોય

- ક. _____
- ખ. _____
- ગ. _____

પ્રોજેક્ટ કાર્ય

એક પૂંકું લો તેના વડે ચાર સપાટીવાળી વસ્તુ બનાવવાનો પ્રયત્ન કરો. હવે, એક સપાટીવાળી કોઈ વસ્તુ બનાવવાનો પ્રયત્ન કરો.

બાળકીને એક, બે, ત્રણ અથવા કોઈ ખૂણા ન હોય તેવી વસ્તુઓની ચર્ચા કરવા અને શોધવા માટે પ્રોત્સાહિત કરો. તેઓ માટી અથવા કણક(બાંધેલો લોટ)નો ઉપયોગ કરીને આવી વસ્તુઓ બનાવી શકે છે.

QRickit

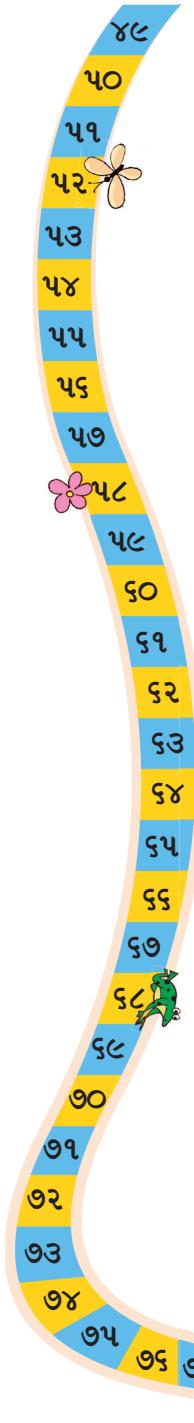
મણકાની માળા તરફ જુઓ.

- ક. મણકાની માળામાં કેટલા મણકા છે?
- ખ. મણકાની માળા પર કેટલાંક કોરાં કાર્ડ લટકેલાં છે. મણકાની સંખ્યા ગણીને આ કાર્ડ પર સંખ્યાઓ લખો.
- ગ. નીચેની સંખ્યાઓ માટે કાર્ડ બનાવો અને તેને તમારી મણકાની માળા પર લટકાવો.

૩૮, ૪૪, ૫૮, ૬૫, ૮૮

સંખ્યાપદ્ધી તરફ જુઓ અને ખાલી જગ્યા પૂરો.

- ક. પતંગિયું ગુલાબી ફૂલ સુધી પહોંચવા માટે _____ ડગલાં આગળની તરફ ચાલે છે.
- ખ. મધ્યમાખી લાલ ફૂલ સુધી પહોંચવા માટે _____ ડગલાં આગળ ચાલે છે અને પીળા ફૂલ સુધી પહોંચવા માટે _____ ડગલાં આગળ ચાલે છે
- ગ. બિસકોલી ૨ ડગલાં પાછળ, ૫ ડગલાં આગળ અને ફરીથી ૩ ડગલાં પાછળ ફૂદકો મારીને _____ સંખ્યા પર પહોંચશો.
- ઘ. દેડકો ૨ ડગલાં આગળ ફૂદકો મારે છે, સાત ડગલાં પાછળ જાય છે અને ફરીથી ૩ ડગલાં પાછળ ફૂદકો મારીને _____ સંખ્યા પર પહોંચશો.

ચાલો રમીએ

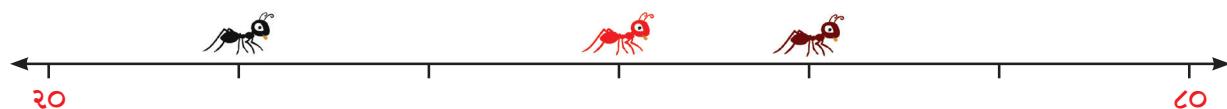
સંખ્યા ધારો

બાળક કોઈ એક સંખ્યા વિશે વિચારે છે અને અન્ય બાળકોએ તેનું અનુમાન લગાવવાનું છે. બાળકો આ રમતમાં એવા પ્રશ્નો પૂછી શકે છે કે, જેનો જવાબ ફક્ત ‘હા’ કે ‘ના’ જ હોય. જેવા કે - શું તે ૫૦થી વધુ છે? શું સંખ્યાના બે અંકો સરખા છે? તેઓ સંખ્યાનું અનુમાન કરવા માટે વધુમાં વધુ ૧૦ પ્રશ્નો પૂછી શકે છે.

મારું સ્થાન ધારો

ત્રણ કીડીઓ સંખ્યારેખા પર બેઠી છે. આ કીડીઓની જગ્યાઓ માટે સંખ્યાઓ લખો.

કાળી કીડી ૩૦ સંખ્યા પર બેઠી છે.

લાલ કીડી ૫૦ સંખ્યા પર બેઠી છે.

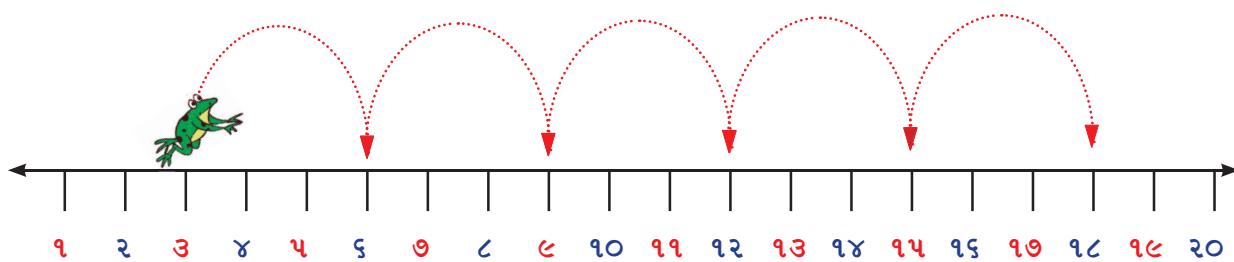
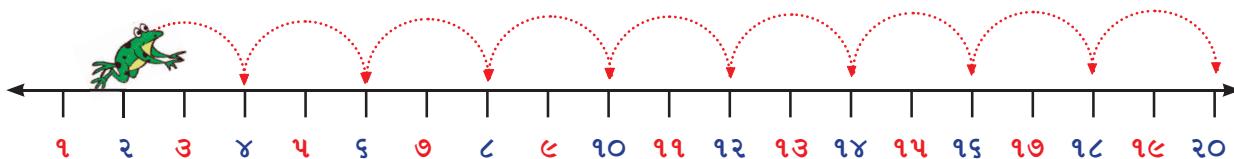
કઢ્યાઈ કીડી ૭૦ સંખ્યા પર બેઠી છે.

ઉપર બતાવેલી સંખ્યારેખા ઉપર દિપની સંખ્યા પર કીડી દોરો.

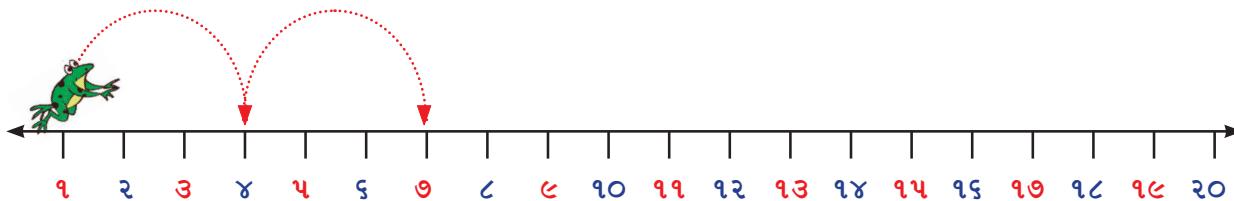
ઉપર બતાવેલી સંખ્યારેખા ઉપર ઉછની સંખ્યા પર ખાંડ ૫૦ નો દાષ્ટો દોરો.

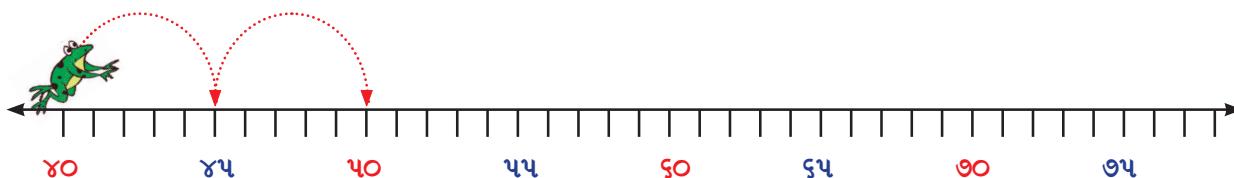
જુઓ. જમ્પી દેડકો કેવો કૂદી રહ્યો છે. શું તમે અહીં કોઈ પેટર્નનું અવલોકન કરો છો?

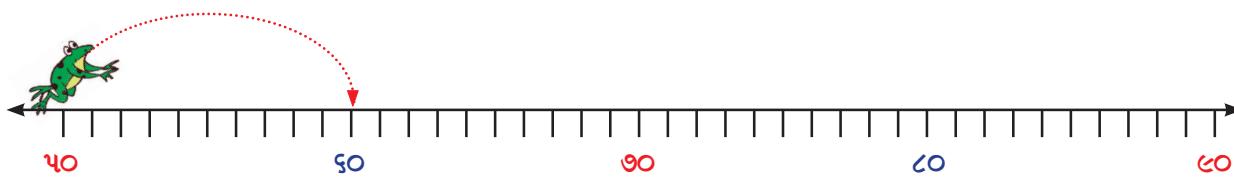
નીચેની પેટર્ન પૂર્ણ કરો.

ક. ૧, ૪, ૭, _____, _____, _____, _____

ખ. ૪૦, ૪૫, ૫૦, _____, _____, _____, _____, _____

ગ. ૫૦, ૬૦, _____, _____, _____

બાળકોને જમીન પર પોતાની સંખ્યારેખા બનાવવા માટે પ્રોત્સાહિત કરો અને તેમને તેના પર કૂદવાનું કહો. તેમને પ્રશ્નો પૂછો જેમ કે, જો તમે બે પગલા કૂદકો મારો, તો તમે કઈ કઈ સંખ્યાઓ પર આગળ વધશો? વર્ગેરે.

ચાલો કરીએ

ક.	સંખ્યાચાર્ટ પર એક-એક સંખ્યા છોડીને સંખ્યાઓ ઉપર દોરો (બેનો કૂદકો). હવે ચાર-ચાર સંખ્યા છોડીને સંખ્યાચાર્ટ ઉપર દોરો (પાંચનો કૂદકો).
ખ.	બે અને પાંચના કૂદકામાં સામાન્ય હોય તેવી સંખ્યા લખો.
ગ.	બે, ત્રણ અને પાંચના કૂદકામાં સામાન્ય હોય તેવી સંખ્યા લખો.
ધ.	પાંચ અને સાતના કૂદકામાં સામાન્ય હોય તેવી સંખ્યા લખો.

১	২	৩	৪	৫	৬	৭	৮	৯	১০
১১	১২	১৩	১৪	১৫	১৬	১৭	১৮	১৯	২০
২১	২২	২৩	২৪	২৫	২৬	২৭	২৮	২৯	৩০
৩১	৩২	৩৩	৩৪	৩৫	৩৬	৩৭	৩৮	৩৯	৪০
৪১	৪২	৪৩	৪৪	৪৫	৪৬	৪৭	৪৮	৪৯	৫০
৫১	৫২	৫৩	৫৪	৫৫	৫৬	৫৭	৫৮	৫৯	৬০
৬১	৬২	৬৩	৬৪	৬৫	৬৬	৬৭	৬৮	৬৯	৭০
৭১	৭২	৭৩	৭৪	৭৫	৭৬	৭৭	৭৮	৭৯	৮০
৮১	৮২	৮৩	৮৪	৮৫	৮৬	৮৭	৮৮	৮৯	৯০
৯১	৯২	৯৩	৯৪	৯৫	৯৬	৯৭	৯৮	৯৯	১০০

કુદો અને જવાબ શોધો. ‘હા’ કે ‘ના’ લખો.

જમીન પર એક સંખ્યારેખા બનાવો અને તેના પર કૂદકો લગાવો.

- ક. જો તમે ૧૦ થી શરૂ કરો છો અને દસ-દસના કૂદકા મારો છો, તો શું તમે કોઈ પણ સમયે ૧૦૦ ની સંખ્યા પર કૂદકો લગાવશો?

ખ. કૂદો અને જાણો કે જો તમે ૫ થી શરૂ કરો છો અને પાંચ-પાંચના કૂદકા મારો છો, શું તમે કોઈ પણ સમયે ૪૦ ની સંખ્યા પર કૂદકો લગાવશો?

ગ. જો તમે ૦ થી શરૂ કરો છો અને પાંચ-પાંચના કૂદકા મારો છો, તો શું તમે કોઈ પણ સમયે ૫૫ ની સંખ્યા પર કૂદકો લગાવશો?

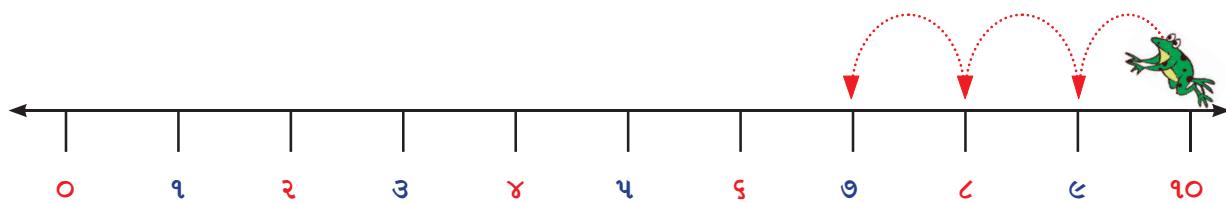
ઘ. જો તમે ૪ થી શરૂ કરો છો અને બે-બેના કૂદકા મારો છો, તો શું તમે કોઈ પણ સમયે ૧૭ ની સંખ્યા પર કૂદકો લગાવશો?

ચ. જો તમે ૧૩ થી શરૂ કરો છો અને ત્રણ-ત્રણના કૂદકા મારો છો, તો શું તમે કોઈ પણ સમયે ૨૪ ની સંખ્યા પર કૂદકો લગાવશો?

ચાલો, પાછળની તરફ કૂદીએ.

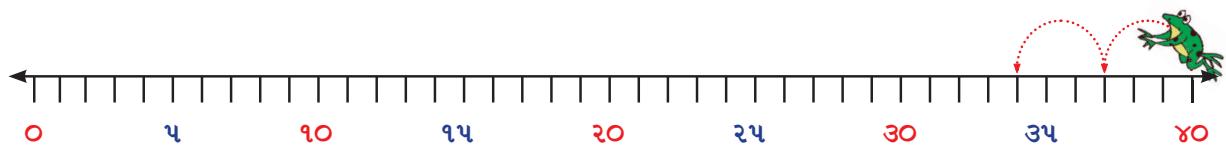
નીચેની પોટન પૂર્ણ કરો.

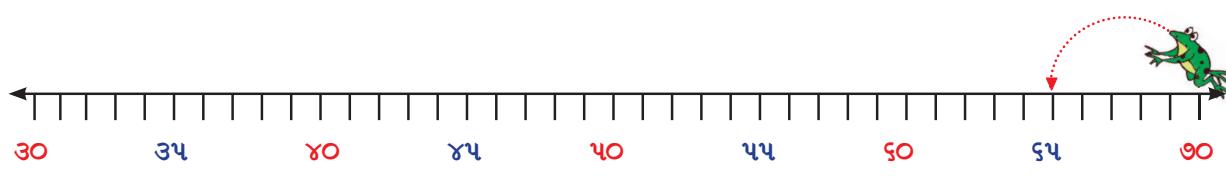
૧૦ ની તરત પહેલાં કઈ સંખ્યા આવે છે?

૮ ની તરત પહેલાં કઈ સંખ્યા આવે છે?

૧૦, ૮, ૬, [ ] [ ] [ ] [ ] [ ] [ ]

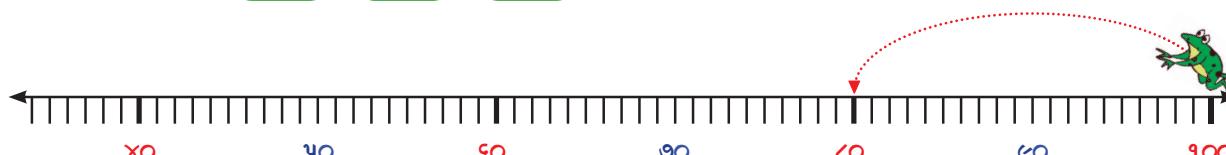
ક. ૪૦, ૩૭, ૩૪, [ ] [ ] [ ] [ ] [ ] [ ]

ખ. ૭૦, ૬૫, ૬૦, [ ] [ ] [ ] [ ] [ ]

ગ. ૧૦૦, ૬૦, [ ] [ ]

ઘ. ૧૦૦, ૮૦, [ ] [ ]

શું આપેલી સંખ્યાઓમાં કોઈ પોટન છે? જો તેમ ન હોય, તો પોટન બનાવવા માટે ખાલી જગ્યાઓમાં સાચી સંખ્યાઓ લખો.

૧૦૦, ૮૦, ૮૦, ૭૦, ૬૦, [ ] [ ]

ચાલો વાત કરીએ

- ક. રિઝવાન ૨૦ પછી સંખ્યાઓ ગણી રહ્યો છે. શું તે તેની ગણતરીમાં ૧૮ નંબર બોલશે? શા માટે? સમજાવો.
- ખ. છવિ ૧૦ પછી બે-બે સંખ્યાઓની ગણતરી કરી રહી છે. શું તે ૪૩ ની સંખ્યા બોલશે? શા માટે? સમજાવો.
- ગ. માલા ૨૦ થી પહેલાંની સંખ્યાઓની ગણતરી કરી રહી છે. તે ૦ પર પહોંચવા માટે કેટલાં પગલાં લેશે? શા માટે? સમજાવો.
- ઘ. વિરાજ ૨૦ થી પહેલાંની એક-એક સંખ્યા છોડીને ગણતરી કરે છે. તે ૦ સુધી પહોંચવા માટે કેટલાં પગલાં લેશે? ચર્ચા કરો.

સંખ્યાચાર્ટમાં પેટર્ન

૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯	૧૦
૧૧	૧૨	૧૩	૧૪	૧૫	૧૬	૧૭	૧૮	૧૯	૨૦
૨૧	૨૨	૨૩	૨૪	૨૫	૨૬	૨૭	૨૮	૨૯	૩૦
૩૧	૩૨	૩૩	૩૪	૩૫	૩૬	૩૭	૩૮	૩૯	૪૦
૪૧	૪૨	૪૩	૪૪	૪૫	૪૬	૪૭	૪૮	૪૯	૫૦
૫૧	૫૨	૫૩	૫૪	૫૫	૫૬	૫૭	૫૮	૫૯	૬૦
૬૧	૬૨	૬૩	૬૪	૬૫	૬૬	૬૭	૬૮	૬૯	૭૦
૭૧	૭૨	૭૩	૭૪	૭૫	૭૬	૭૭	૭૮	૭૯	૮૦
૮૧	૮૨	૮૩	૮૪	૮૫	૮૬	૮૭	૮૮	૮૯	૯૦
૯૧	૯૨	૯૩	૯૪	૯૫	૯૬	૯૭	૯૮	૯૯	૧૦૦

ચાલો કરીએ

સંખ્યાચાર્ટ જુઓ અને જવાબ લખો.

૧૦ની તરત પહેલાં આવે છે.

૨૦ની તરત પહેલાં આવે છે.

૩૦ની તરત પહેલાં આવે છે.

૪૦ની તરત પહેલાં આવે છે.

શું તમે કોઈ પોટન્ન જુઓ છો? જો હા, તો તેને સંખ્યાચાર્ટ પર રેખાંકિત કરો. શું અન્ય સંખ્યાઓ માટે આ પોટન્ન ચાલુ રહે છે? જો હા, તો પોટન્ન લખો.

____, ____ , ____ , ____ , ____ , ____ , ____ , ____ , ____ , ____

હવે, સંખ્યાચાર્ટમાં લીલા રંગની સંખ્યાઓ જુઓ અને ખાલી જગ્યાઓ પૂરો.

૧, ૧૨, ૨૩, _____, _____, _____, _____, _____, _____, _____

આમાં તમને કઈ પોટન્ન દેખાય છે? ચર્ચા કરો.

અનન્યાએ એક સંખ્યાબારી બનાવી છે અને તેને નીચે બતાવ્યા પ્રમાણે સંખ્યાચાર્ટ પર મૂકી છે.
હવે, નીચે આપેલ પ્રશ્નોના જવાબ આપો.

ક. જો સંખ્યાબારીની વચ્ચે ૨૮ લખેલા છે, તો
તેની ઉપરના ખાનામાં કઈ સંખ્યા હશે?

ખ. તેની નીચે કઈ સંખ્યા હશે?

ગ. તેની જમણી બાજુએ કઈ સંખ્યા હશે?

ઘ. તેની ડાબી બાજુએ કઈ સંખ્યા હશે?

૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯	૧૦
૧૧	૧૨	૧૩	૧૪	૧૫	૧૬			૧૦ ઓછી	
૨૧	૨૨	૨૩	૨૪	૨૫	૨૬	૧ ઓછી	૨૮	૧ વધારે	૩૦
૩૧	૩૨	૩૩	૩૪	૩૫	૩૬			૧૦ વધારે	૪૦
૪૧	૪૨	૪૩	૪૪	૪૫	૪૬	૪૭	૪૮	૪૯	૫૦
૫૧	૫૨	૫૩	૫૪	૫૫	૫૬	૫૭	૫૮	૫૯	૬૦
૬૧	૬૨	૬૩	૬૪	૬૫	૬૬	૬૭	૬૮	૬૯	૭૦
૭૧	૭૨	૭૩	૭૪	૭૫	૭૬	૭૭	૭૮	૭૯	૮૦
૮૧	૮૨	૮૩	૮૪	૮૫	૮૬	૮૭	૮૮	૮૯	૯૦
૯૧	૯૨	૯૩	૯૪	૯૫	૯૬	૯૭	૯૮	૯૯	૧૦૦

૮. સંખ્યાબારીનો ઉપયોગ કરી ખૂટતી સંખ્યા લખો.

	૫૩	

	૨૬	

	૭૪	

૯. સંખ્યાબારીનો ઉપયોગ કરી ખૂટતી સંખ્યા લખો.

	૮	

	૫૭	

	૪૬	

	૬૬	

	૧૬	

	૩૨	

	૬૫	

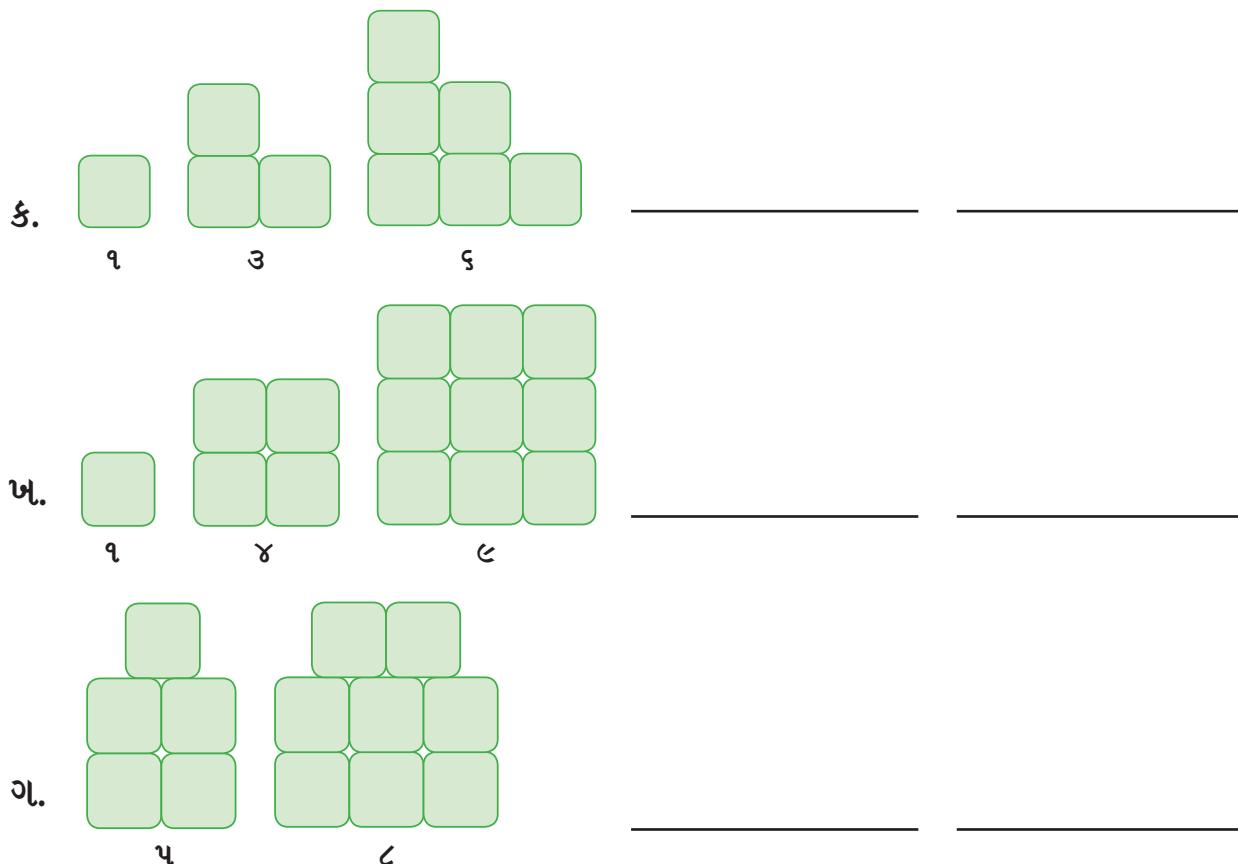
	૩૬	

	૫૫	

પોટર્ની શોધ

નીચેના આકારોમાં બ્લોક્સની સંખ્યા કેવી રીતે વધી રહી છે તેનું અવલોકન કરો અને પોટર્નને આગળ વધારો.

ચાલો, બિંગો રમીએ

‘બિંગો’ રમવા માટે 3×4 ની જગી (ગ્રીડ) બનાવો.

જાળીના ખાનામાં ૨ થી ૧૨ સુધીની કોઈ પણ સંખ્યા લખો. સંખ્યાઓનું પુનરાવર્તન કરી શકાય છે.

એક બાળકને બે પાસા ફેંકવા દો અને બંને પાસાની સંખ્યાઓનો સરવાળો કરવા કહો. અન્ય બાળકો તેમની જગી પર $\times$ ની નિશાની કરશો. આ રીતે જ્યાં સુધી બાળક જાળીની બધી સંખ્યાઓ પર $\times$ ની નિશાનીઓ કરીને બિંગો ના બોલે ત્યાં સુધી આ રમત ચાલુ રાખો.

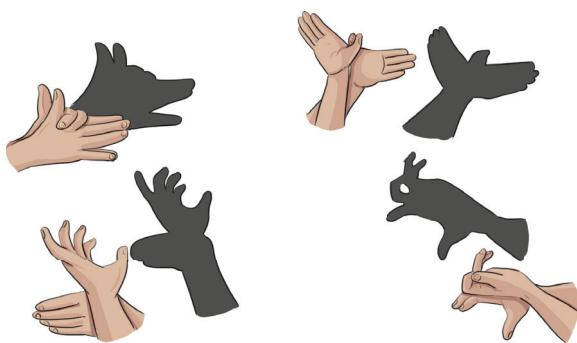
બાળકોને જગી પર લખવાની સંખ્યાઓ પસંદ કરવા માટે તેમની યુક્તિઓ વિકસાવવા માટે પ્રોત્સાહિત કરો.

નકુલ અને તેના મિત્રોએ ગામના મેળામાં ‘તોગલુ ગોમ્બેયતા’ તરીકે ઓળખાતું એક છાયાનાટક જોયું. તે બધા પડછાયાને જોઈને મોહિત થઈ ગયા.

તેઓ પણ પડછાયા બનાવવા માંગતા હતા. તેથી, તેઓએ તેમની આંગળીઓથી દીવાલ પર જુદાં જુદાં પ્રાણીઓના પડછાયા બનાવ્યા. તમે પણ પડછાયા બનાવવાનો પ્રયત્ન કરી શકો છો. બાજુમાં કેટલાંક ઉદાહરણો આપેલાં છે.

બાળકોને કણ્ણાટકની પ્રખ્યાત ‘તોગલુ ગોમ્બેયતા’ કે જે એક કઠપૂતળીની કળા છે તે વિશે માહિતગાર કરો. કઠપૂતળીઓનો ઉપયોગ ભારતીય મહાકાવ્યોના દશ્યો દર્શાવવા માટે થાય છે. બાળકોને કઠપૂતળીનો શો જોવાના તેમના અનુભવોની પણ વર્ગમાં ચર્ચા કરાવો.

ચાલો કરીએ

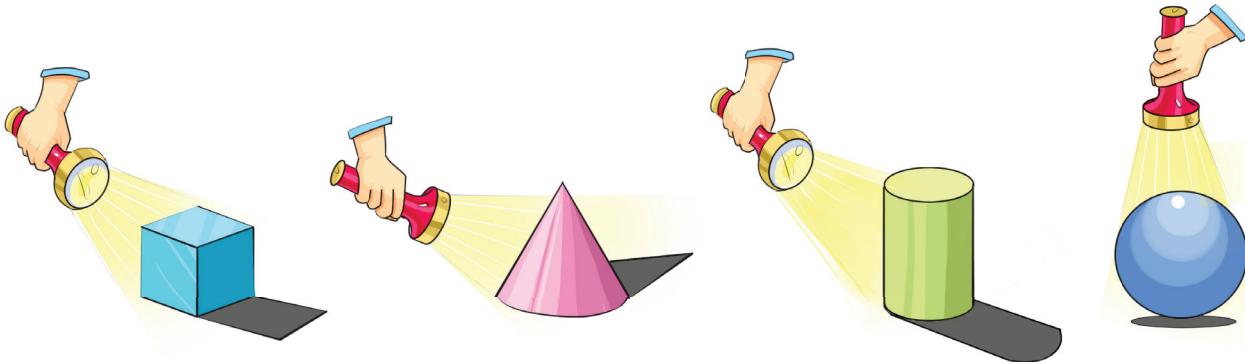
જુદાં જુદાં પ્રાણીઓના પડછાયા બનાવડાવીને તેમના અવાજ કાઢવાની ભૂમિકા ભજવો.

ચાલો વાતચીત કરીએ

- શું તમે તમારો પોતાનો પડછાયો અથવા ઝડપ, કૂતરો, ગાય અથવા અન્ય કોઈ પ્રાણીનો પડછાયો જોયો છે?
- આપણે ક્યારે પડછાયો જોઈએ છીએ?
- પડછાયો ક્યારે અદશ્ય થઈ જય છે?

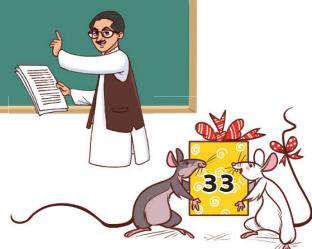
પડછાયા સાથે મળ

હવે હાથબતી(ટોર્ચ)નો પ્રકાશ તમારી આસપાસની વस્તુઓ પર પાડો અને તેમના પડછાયાના આકારનું અવલોકન કરો.

- શું હાથબતીની સ્થિતિ બદલતાં પડછાયાનું કદ બદલાશે?
- દિવસના કયા સમયે તમારો પડછાયો સૌથી લાંબો હોય છે?
- દિવસના કયા સમયે તમારો પડછાયો સૌથી ટુંકો હોય છે?

દિવસના જુદા જુદા સમયે તેમના પડછાયા પરના તેમના નિરીક્ષણો અને તેની પાછળનાં કારણો વિશે બાળકો સાથે ચર્ચા કરો.

ચાલો, અનુરેખણ (દ્રેસ) કરીએ

ક. તમારી આસપાસની વસ્તુઓના આકારનું અનુરેખણ કરો. ઉદાહરણ તરીકે, ભૂસવાનું રબર,
પાંદડું, દીવાસળીની પેટી, સીસાપેન (પેનિસલ)ની અણી કાઢવાનો સંચો, રંગીન સીસાપેન વગેરે.

ખ. અનુરેખણ કર્યા પછી તમને જે આકાર દેખાય છે તે દોરો.

ચાલો વિચારીએ

સરખા અનુરેખણવાળી વસ્તુઓનાં નામ લખો.

ક. બાટલીનું ઢંકણા

--	--	--

ખ. ભૂસવાનું રબર

--	--	--

સંતાકૂકડી

વર્તુળ ○ અને લંબચોરસ □ સંતાકૂકડી રમી રહ્યાં છે. લંબચોરસ વર્તુળથી છુપાયેલો છે.

તે બધાં હવે સાથે રમી રહ્યાં છે.

ક. વર્તુળ ○ સંતાઈ શકે છે ઘડિયાળમાં, દડામાં, _____, _____.

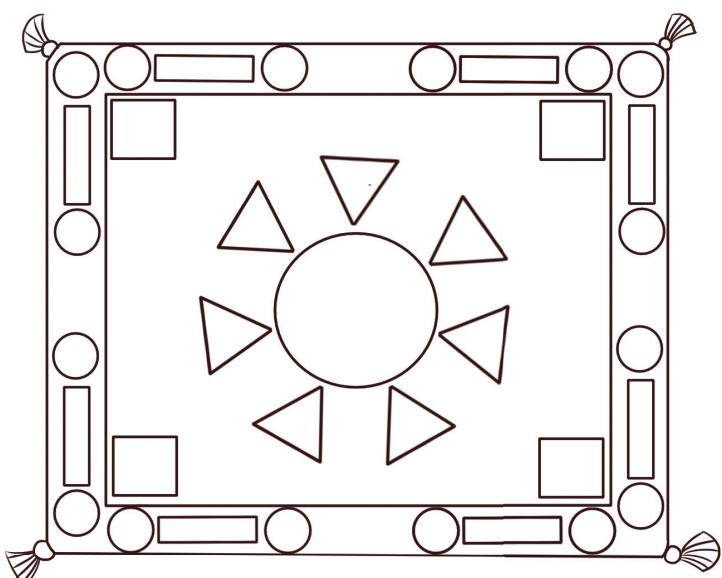
ખ. લંબચોરસ □ સંતાઈ શકે છે પગરખાંના ખોખામાં, ફોટોફેમમાં, _____, _____.

ગ. પરંતુ ત્રિકોણ △ અને ચોરસ □ મૂँજવાણમાં છે અને આશ્વર્યચક્કિત છે કે, હવે ક્યાં છુપાઈ જવું! તમે તેમને કેટલીક જગ્યાઓ સૂચવો જ્યાં તેઓ છુપાઈ શકે.

૧. ત્રિકોણ △ સંતાઈ શકે છે _____, _____.

૨. ચોરસ □ છુપાઈ શકે છે _____, _____.

સાદગીને રંગ કરો

ત્રિકોણમાં લાલ રંગ કરો.

વર્તુળમાં લીલો રંગ કરો.

લંબચોરસમાં પીળો રંગ કરો.

ચોરસમાં વાદળી રંગ કરો

જુદા-જુદા આકારોથી તમારી પોતાની રચના (ડિઝાઇન) બનાવો અને તેમાં રંગ પૂરો.

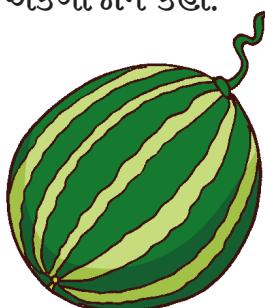
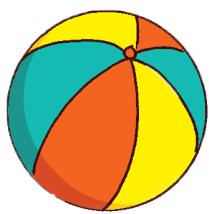
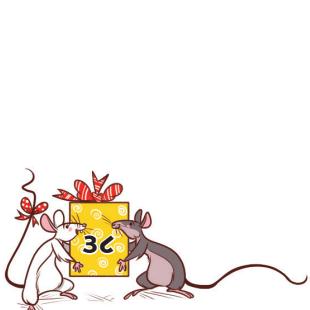
ખૂણને પકડો!

નવીન અને તેના ભિત્રો એક રમત રમી રહ્યા છે. નવીન દીવાલ તરફ મોહું કરીને ઉભો છે અને તાળી પાડી રહ્યો છે. તાળી પાડતી વખતે તેના ભિત્રો મેજની આસપાસ દોડી રહ્યા છે. જ્યારે તે તાળી પાડવાનું બંધ કરે છે, ત્યારે દરેક જણ અટકી જાય છે. જે બાળક ખૂણા પર નથી તે રમતની બહાર થઈ જશે. પછી બહાર થયેલ બાળક તાળી પાડશે અને રમત ચાલુ રહેશે.

ચિત્રને જોઈને નીચેના પ્રશ્નોના જવાબ આપો.

- મેજના ખૂણા પાસે ઉભેલાં બાળકોનાં નામ આપો.
- શું તમે કહી શકો કે હવે પછી કોણ તાળીઓ પાડશે?
- વસીમ ક્યાં ઉભો છે?
- શું આ રમત ગોળ મેજની આસપાસ રમી શકાય કે નહીં? શા માટે?
- આપણી આસપાસની સીધી ધાર ધરાવતી વસ્તુઓનાં નામ આપો.
- આપણી આસપાસની ઘણી વસ્તુઓની ધાર વળેલી હોય છે. કેટલાંક ઉદાહરણો નીચે આપ્યાં છે. તમારી આસપાસ જોવા મળતી આવી વસ્તુઓ શોધો અને એકબીજાને કહો.

ચાલો, વિચારીએ

ક. વળેલી ધારવાળી વસ્તુઓને કેટલા ખૂણાઓ હોય છે?

ખ. સીધી અને વળેલી એમ બન્ને પ્રકારની ધાર ધરાવતી વસ્તુઓનાં નામ આપો.

ઓરિગામીની મજા!

ક. એક કાગળ લો અને તેને વાળીને એક ચોરસ કાગળ બનાવો.

ખ. તેને ખૂણા અને ધાર છે.

ગ. ચિત્રમાં બતાવ્યા પ્રમાણે બે ખૂણાને જોડીને તેને અડધું વાળો.

ઘ. તમને જે આકાર મળે છે તેના પર ની નિશાની કરો.

ચ. આ આકારમાં ખૂણા અને ધાર છે.

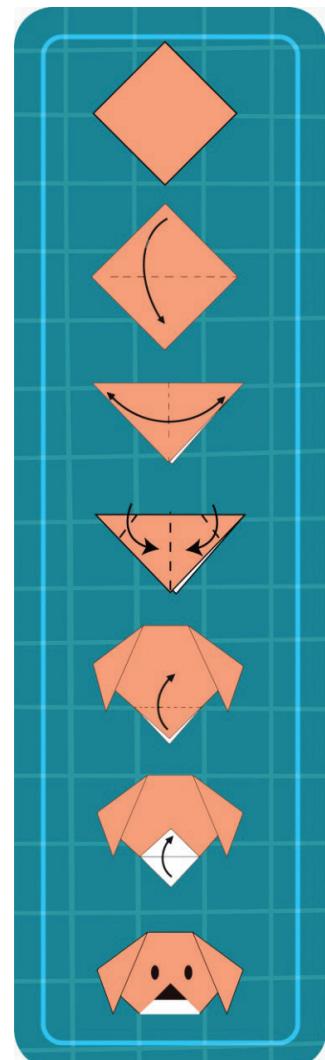
છ. ત્રિકોણ બનાવવા માટે કાગળને ફરીથી અડધા ભાગમાં વાળો અને પછી તેને ખોલો.

જ. હવે ત્રિકોણના બે ખૂણોથી બે ત્રિકોણ બનાવો.

ઝ. હવે કેટલા ખૂણા છે?

ઝ. ત્રીજા ખૂણાને ઉપરની તરફ વાળીને આકૃતિમાં બતાવ્યા પ્રમાણે નાક અને આંખો બનાવો.

તમારો કાગળનો કૂતરો તૈયાર છે!

શું તમે ચોરસ કાગળને એવી રીતે વાળી શકો છો કે જેથી ૪ બાજુવાળી આકૃતિ બનાવી શકાય? હવે તેને કેટલા ખૂણા છે?

બાળકોને તેમની આસપાસ જોવા મળતી વિવિધ વસ્તુઓની ધાર, ખૂણાઓ અને બાજુઓની સંખ્યા શોધવા માટે કહો.

પેટન

ક. બાટલીનું ઢંકણ, ભૂસવાનું રબર, સીસાપેન, સિક્કા વગેરે જેવા જુદા જુદા આકારની વસ્તુઓની છાપથી ડિઝાઇન બનાવો.

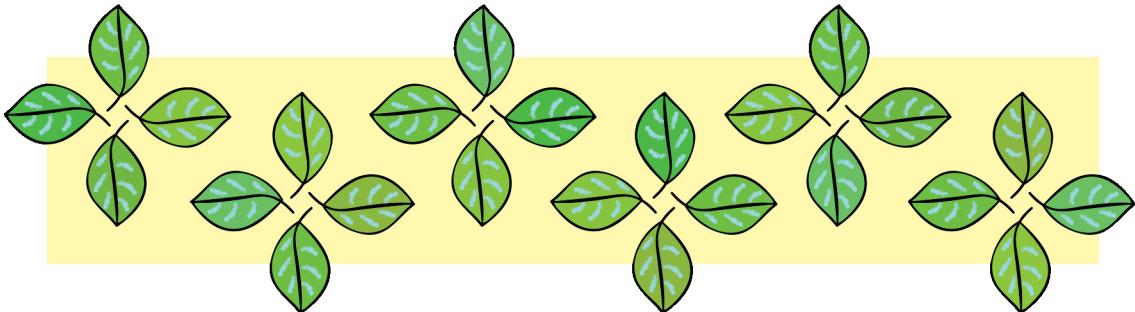
ખ. રાધા તેના હાથ પર મહેંદી લગાવી રહી છે. તમે પણ તમારા હાથની છાપ કાગળ પર પાડો અને તેમાં મહેંદીની ડિઝાઇન બનાવો.

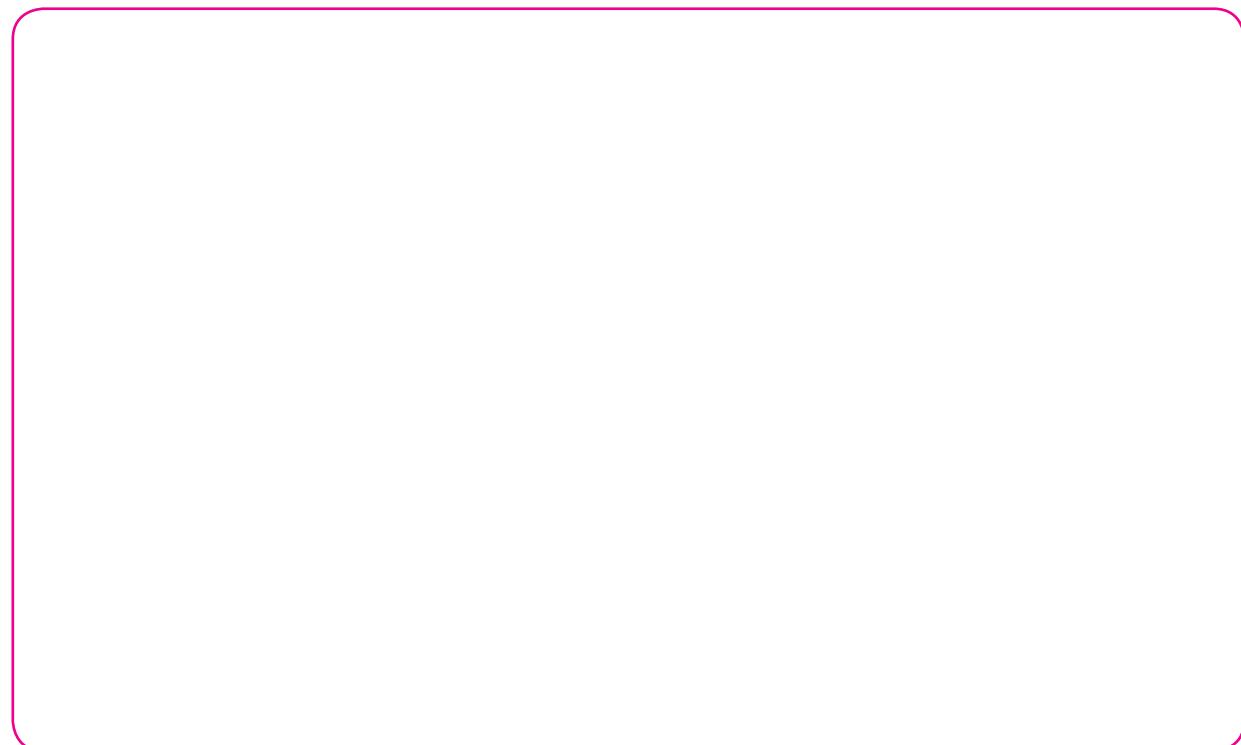

ચાલો કરીએ

નિત્યા પાંડાં સાથે રમી રહી છે અને પોટન્ બનાવી રહી છે.

હવે તમે પણ કેટલાંક પાંડાં ભેગાં કરી એક પોટન્ બનાવો. પાંડાંની એક બાજુ રંગને તેને નીચે આપેલી જગ્યા પર છાપો.

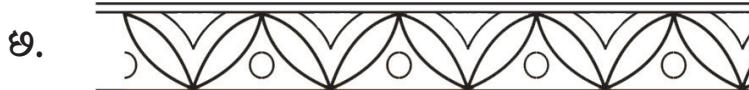
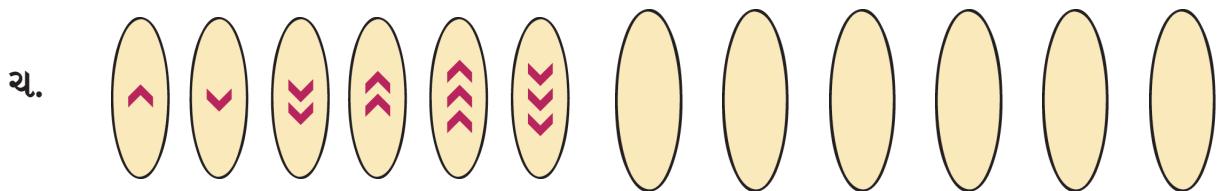
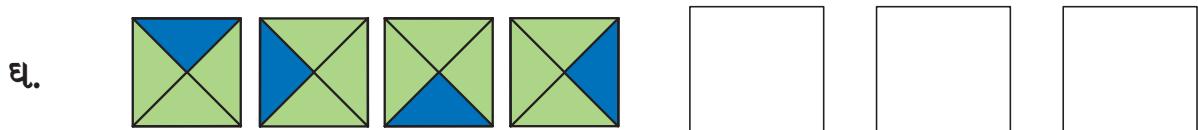
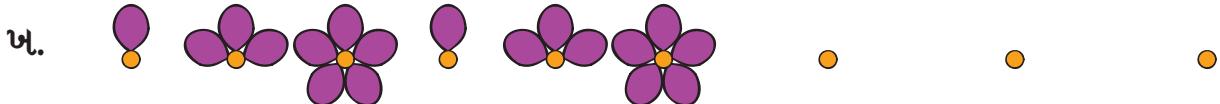
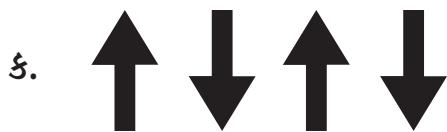

પ્રોજેક્ટ કાર્ય

તમારા વડીલોની સહાયથી તમારા ઘર અથવા વર્ગખંડને સુશોભિત કરવા માટે તમે વિવિધ આકારના કાગળ કે કપડાના ટુકડાઓનો ઉપયોગ કરો અને તેને દીવાલ પર લટકાવો.

નીચેની પોર્ટર્ન આગળ વધારો.

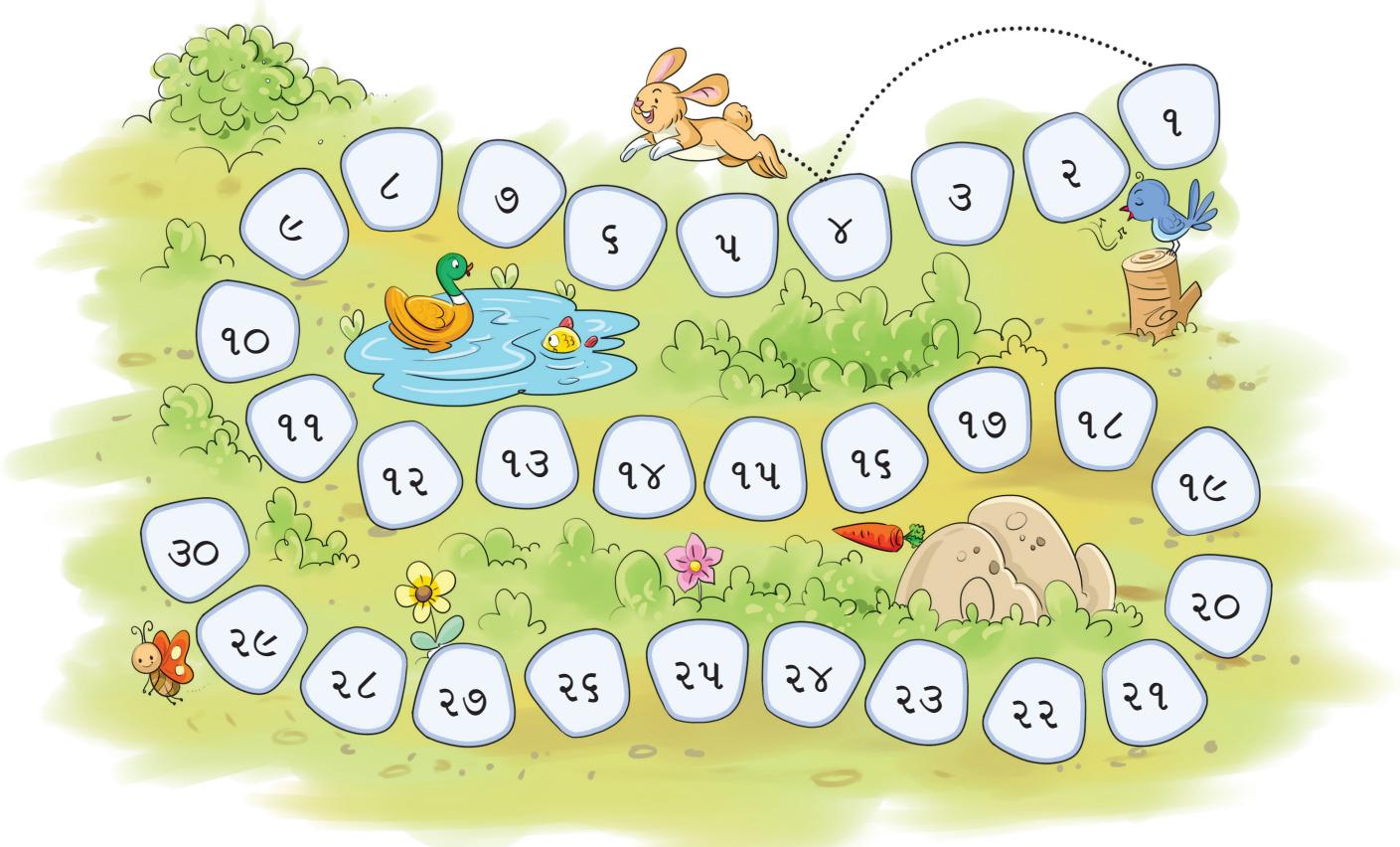
૮. કબુ ખગુ ગઘ

૯. કણ ખજુ ગાજુ પાડ ચાજુ

કિકુ સસલું ચોથી લાદી પર કૂદકો લગાવે છે. તે ભૂલી ગયો કે હવે પછી ક્યાં કૂદકો મારવો. આગળની લાદી પર વર્તુળ દોરીને તેને મદદ કરો.

૧, ૪, _____, _____, _____, _____, _____, _____

કિકુની માતા પણ છહ્ણી લાદી પર કૂદકો લગાવે છે. આગળની લાદી પર ની નિશાની કરીને તેની મદદ કરો.

૧, ૬, ૧૧, _____, _____, _____, _____, _____

ચાલો કરીએ

નીચેની પેટનને આગળ વધારો.

ક. ૫, ૧૦, ૧૫,

ખ. ૭, ૧૪, ૨૧,

ગ. ૧, ૭, ૧૩,

ચાલો કરીએ

- એવાં આસન પર વર્તુળ બનાવો, જેમાં ઊભી રેખા (લીટી) દેખાતી હોય.
- એવાં આસન પર બનાવો, જેમાં ઊભી અને ત્રાંસી રેખા દેખાતી હોય.
- એવાં આસન પર બનાવો, જેમાં વક્ર રેખા દેખાતી હોય.
- એવાં આસન પર બનાવો, જેમાં આડી રેખા દેખાતી હોય.
- આમાંનાં કેટલાંક આસન કરી જુઓ. આસન કરતી વખતે તમે જે રેખા જુઓ છો તેની ચર્ચા કરો.

બાળકોને યોગાસન કરવામાં મદદ કરો. સૂચનાઓ આપો જેમ કે, પીઠને સીધી રાખો, હાથ સીધા રાખો, પીઠને વળાંક આપો, હાથ અને પગને ત્રાંસા રાખો વગેરે. પતંજલિના પ્રાચીન યોગસૂત્રમાં વર્ણિત્યા પ્રમાણે તેમને અસ્થાંગ યોગ વિશે પણ જણાવો.

સીધું શું છે?

તમારા હાથમાં એક દોરાનો ટુકડો
પકડો.

શું તે સીધો છે?

હવે તમારા બંને હાથને નજીક
લાવો.

શું હવે દોરો સીધો છે?

હવે દોરો સીધો / આડો / ત્રાંસો છે.

ચાલો કરીએ

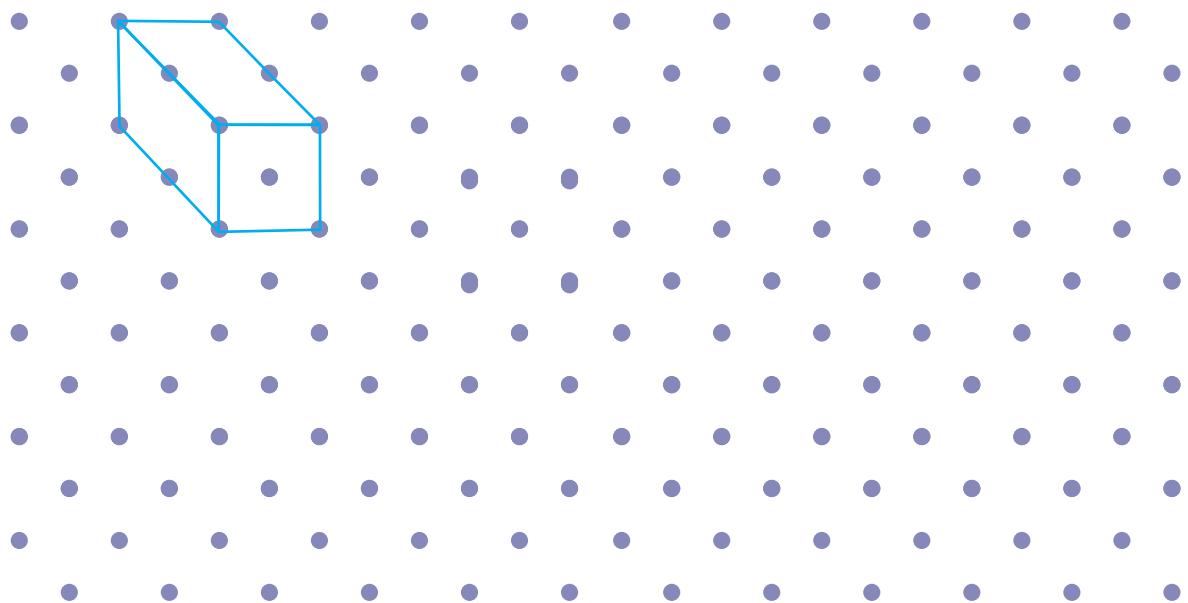
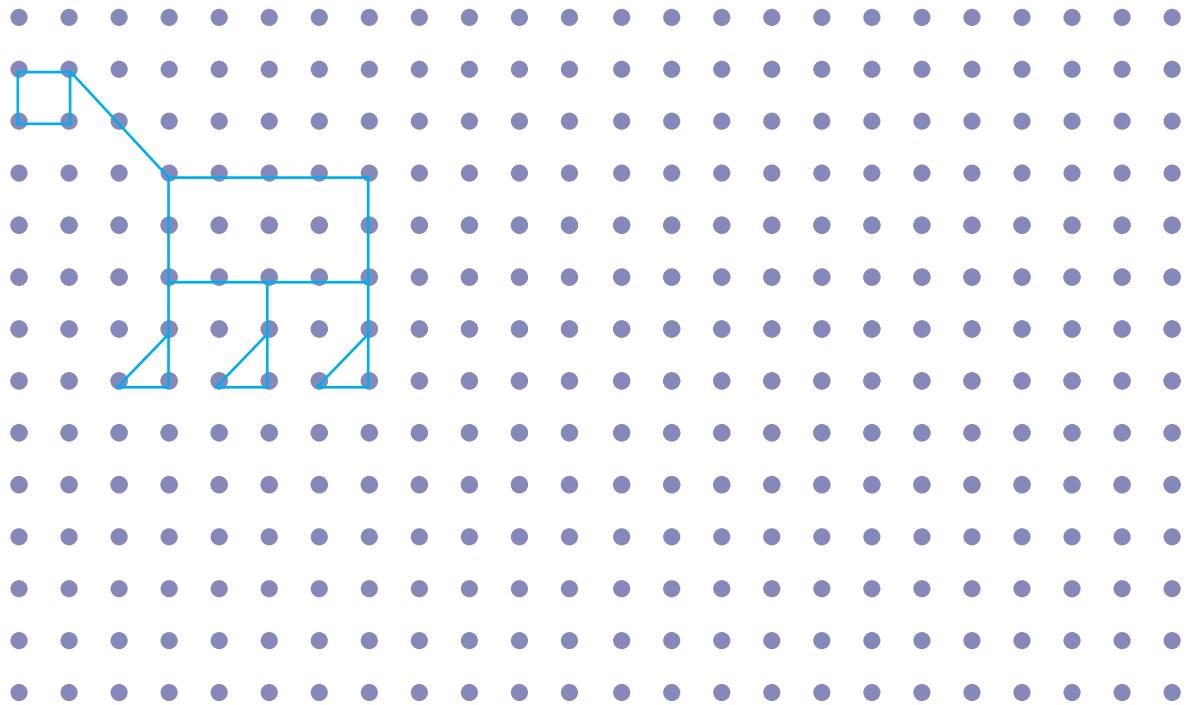
નીચે આપેલા ચિત્રમાં ટપકાં જોડીને ઊભી, આડી, ત્રાંસી અને વક રેખા બનાવો.

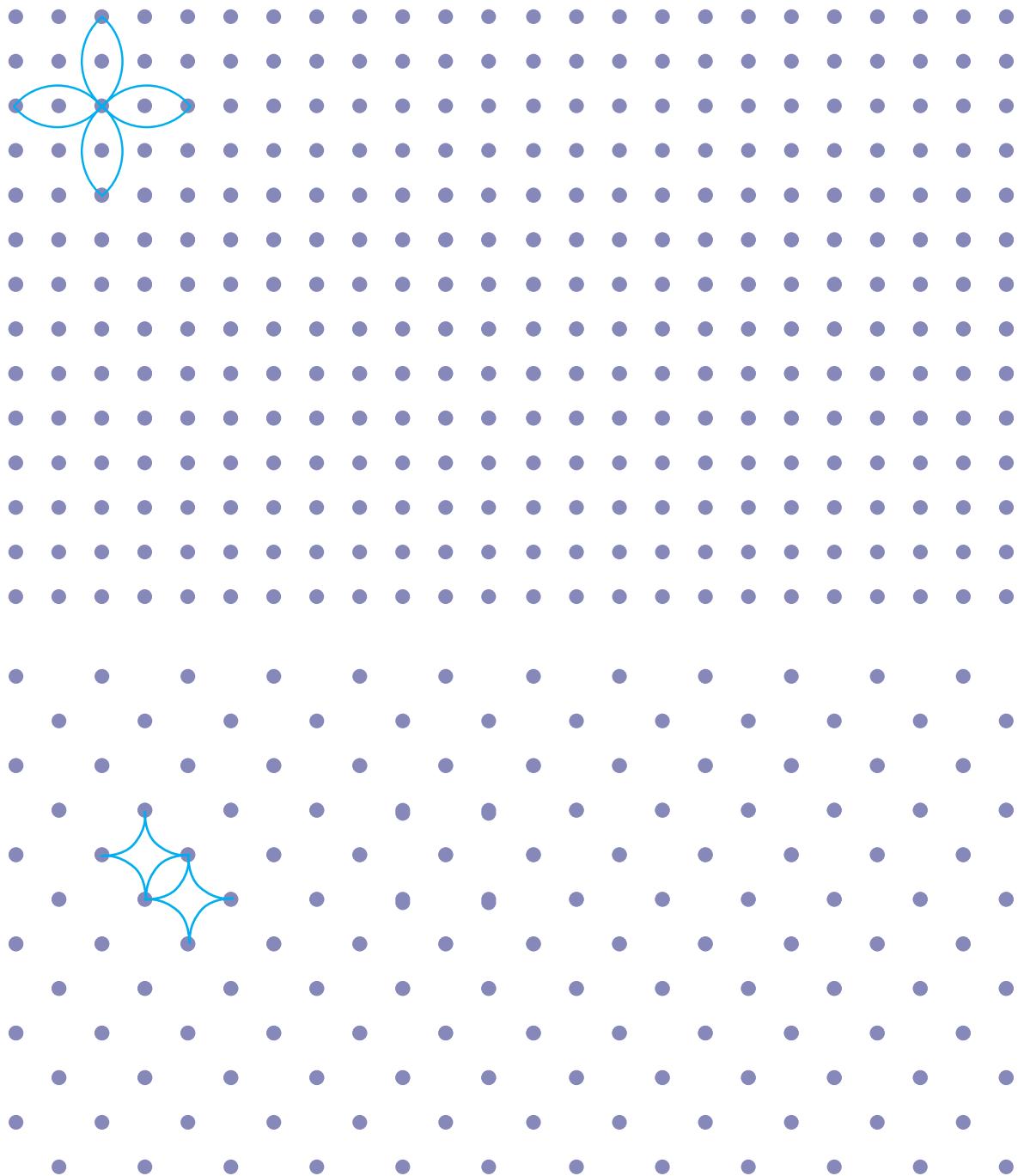

ચાલો, ટપકાં સાથે રમીએ

ક. સીધી રેખા (ઉભી, આડી અને ત્રાંસી)નો ઉપયોગ કરી નવી આકૃતિ બનાવો.

ખ. વાદળો, મેઘધનુષ્ય વગેરે જેવી જુદી જુદી આકૃતિઓ
વકરેખાની મદદથી ઢોરો.

ચાલો કરીએ

ક. આપેલી જગ્યામાં વિવિધ પ્રકારની રેખાઓનો ઉપયોગ કરીને ચિત્ર બનાવો. કોઈ પણ બે પ્રકારની રેખાઓના ઉપયોગથી ડિઝાઇન બનાવો.

ખ. કોઈ પણ ત્રણ પ્રકારની રેખાઓ વડે ડિઝાઇન બનાવો.

ગ. તમામ પ્રકારની રેખાઓનો ઉપયોગ કરીને ડિઝાઇન બનાવો.

પ્રોજેક્ટ કાર્ય

કાગળ વાળીને બનાવીએ

જો આપણે એક કાગળને અડવા ભાગમાં વાળીએ, તો તે વચ્ચે એક રેખા બનાવે છે. હવે જો આપણે કાગળને વધુ વખત વાળતા રહીએ તો આપણને સંખ્યાબંધ રેખાઓ મળે છે. ચાલો આપણે કાગળને વાળીએ અને પછી મળતી જુદી જુદી રેખાઓ જોઈએ. હવે આ કાગળ ઉપર લાલ મીણિયા રંગથી સીધી રેખાઓ અને વાદળી મીણિયા રંગથી ત્રાંસી રેખાઓ બનાવો.

- ક. તમે અને તમારો મિત્ર બંને એક કાગળને વધુમાં વધુ વખત વાળો અને ચકાસો કે કોણ વધુમાં વધુ વાળી શકે છે.
- જ. કાગળને વાળીને વક રેખાઓ બનાવવાનો પ્રયાસ કરો.

મધુબની, કલમકારી, વારલી અથવા અન્ય કોઈ પણ સ્થાનિક કલા સ્વરૂપો કે જેનાથી બાળકો પરિચિત છે તેની વર્ગમાં ચર્ચા કરો. શિક્ષક સ્થાનિક ચિત્રકારોને બાળકો સાથે વિવિધ રેખાઓ અને આકાર દોરવાની તેમની પ્રક્રિયા વિશે ચર્ચા કરવા આમંત્રણ આપી શકે છે.

ઉજવણી માટે શાંગાર !

રોહન અને તેના ભિત્રોને ઉજવણી માટે તેમનાં ઘરને શાંગારવાં માળા ફૂલની જરૂરિયાત છે. દરેક માળા માં 10 ફૂલ છે. આપેલ કોષ્ટકને ઉપરનાં ચિત્રની મદદથી પૂર્ણ કરો.

નામ	માળાઓની સંખ્યા	ફૂલોની સંખ્યા	ફૂલોની કુલ સંખ્યા
રોહન	1	2	$10 + 2 = 12$
સિમરન	3	7	$30 + 7 = 37$
આકાશ	4	8	$40 + 8 = 48$
સુહાની	5		$50 + 3 = 53$
જાવેદ			
ઝોહા			

રોહન અને સુહાની લેગા મળીને કુલ કેટલાં કૂલ ઠાકરે છે?

રોહનનાં કૂલ

$$૧૦ + ૨ = ૧૨$$

સુહાનીનાં કૂલ

$$૫૦ + ૩ = ૫૩$$

સુહાની અને રોહન બંનેનાં કુલ
કૂલ

$$૫૦ + ૫ = ૬૫$$

દશક	એકમ
૧	૨
$+ ૫$	૩
_____	

દશક	એકમ
૧	૨
$+ ૫$	૩
_____	

દશક	એકમ
૧	૨
$+ ૫$	૩
_____	

વાહ! અમારાં બંને પાસે
૬૫ કૂલ છે.

ઝોહા અને જાવેદ દ્વારા કુલ કેટલાં ફૂલ નો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો છે?

ઝોહાનાં ફૂલ

૦

$$20 + 0 = 20$$

જાવેદનાં ફૂલ

૩

$$40 + 3 = 43$$

ઝોહા અને જાવેદ બંનેનાં ફૂલ
ફૂલ

૩

$$60 + 3 = 63$$

$$\begin{array}{r} \text{દશક એકમ} \\ 43 \\ + 20 \\ \hline \end{array} \longrightarrow \begin{array}{r} \text{દશક એકમ} \\ 4\boxed{3} \\ + 20 \\ \hline \end{array} \longrightarrow \begin{array}{r} \text{દશક એકમ} \\ \boxed{4}3 \\ + 20 \\ \hline \end{array}$$

ઝોહા અને આકાશ દ્વારા ઉપયોગમાં લીધેલાં ફૂલ ની કુલ સંખ્યા કેટલી છે?

ઝોહાનાં ફૂલ

$$20 + 0 = 20$$

આકાશનાં ફૂલ

ઝોહા અને આકાશ બંનેનાં ફૂલ
ફૂલ

દશક એકમ

૪૮

$+ 20$

રોહન અને સિમરન દ્વારા ઉપયોગમાં લીધેલાં ફૂલ કુલ ની કુલ સંખ્યા કેટલી છે?

રોહનનાં ફૂલ

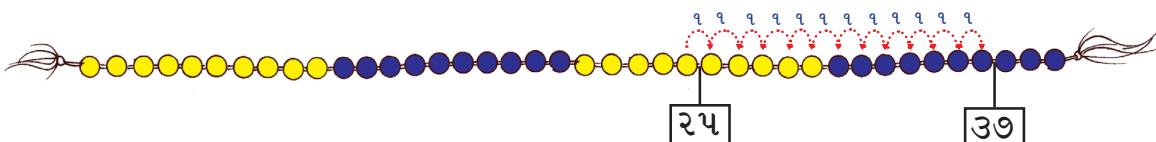
સિમરનનાં ફૂલ

રોહન અને સિમરન બંનેનાં કુલ ફૂલ.

ચાલો, મણકાની માળાથી ગણીએ!

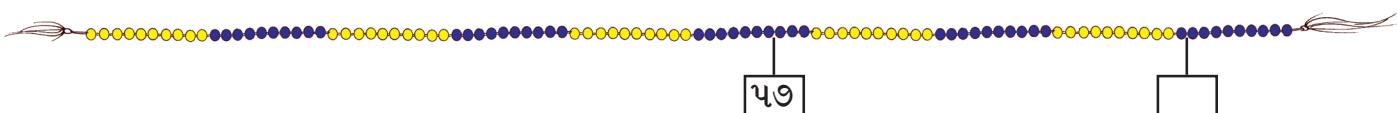
૨૫ પદ્ધી ૧૨ ગણો.

ક. $25 + 12 =$

ખ. $49 + 34 =$

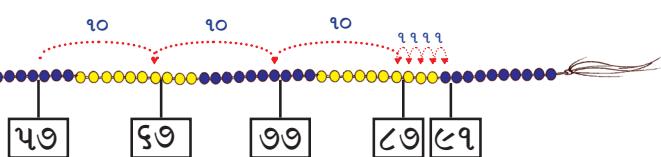
_____ પદ્ધી _____ ગણો.

તેને આવી રીતે પણ ગણી શકીએ છીએ.

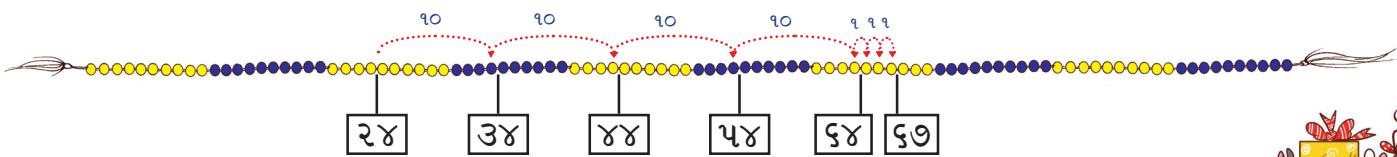
$49 + 34 = 49 + 30 + 4$

$89 + 4 = 93$

ગ. $24 + 43 =$

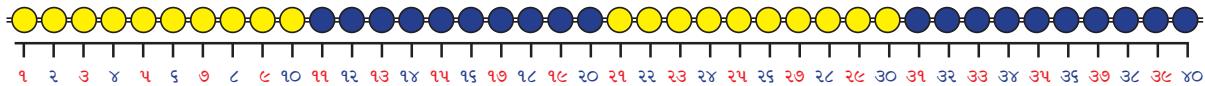
આપણે $24 + 40 + 3 = 64 + 3 = 67$ પણ લખી શકીએ.

આપણે ૪૩ ની સંખ્યાને બીજી રીતે પણ મેળવી શકીએ : $20 + 20 + 3$

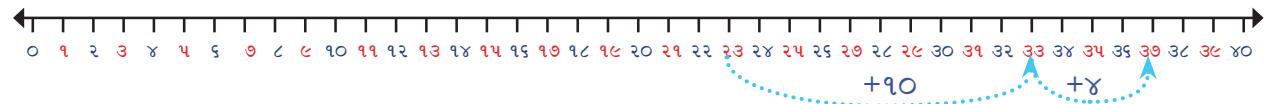

દર વખતે મણકાની માળના મણકા
ગણવા મુશ્કેલ છે. ચાલો હું મણકાની
જગ્યાએ સંખ્યા લખું છું.

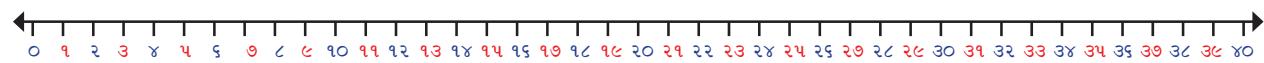

હવે સંખ્યારેખા પર સંખ્યાઓ ઉમેરો.

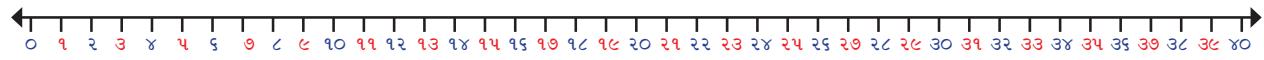
ક. $23 + 14 = \boxed{37}$

ખ. $24 + 15 = \boxed{\quad}$

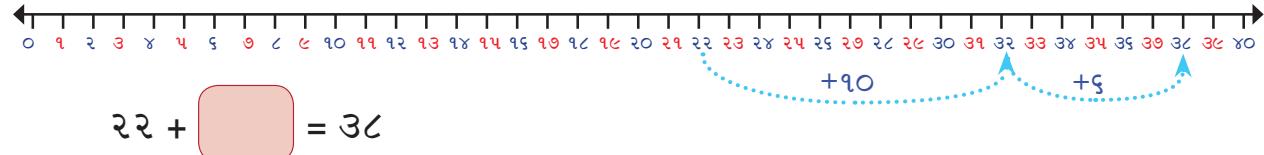

ગ. $11 + 22 = \boxed{\quad}$

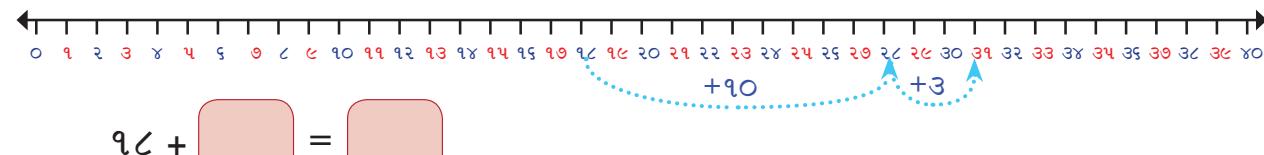

સંખ્યારેખા વાંચો અને ખાનાં ભરો.

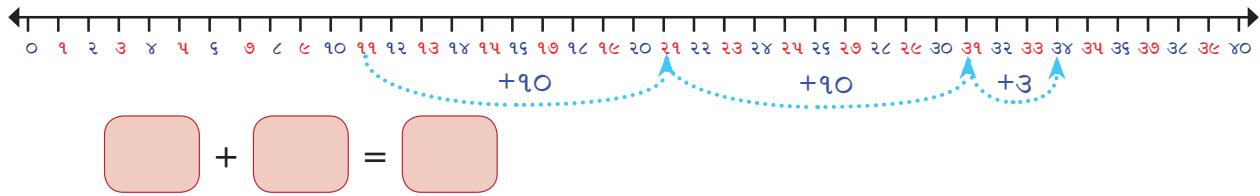
ક.

ખ.

ગુ.

સરવાળો કરો

$$\begin{array}{r} 44 \\ + 23 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 46 \\ + 23 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 50 \\ + 24 \\ \hline \end{array}$$

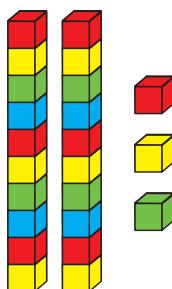
$$\begin{array}{r} 42 \\ + 30 \\ \hline \end{array}$$

ખોખાં સાથે રમત

માહી પાસે કેટલાંક ખોખાં છે. ઈશા તેનાં ખોખાં લઈ રમવા આવી હતી. ચાલો, આપણો તેમની પાસે કુલ કેટલાં ખોખાં છે તે શોધવામાં તેમની મદદ કરીએ.

માહીના ખોખાં

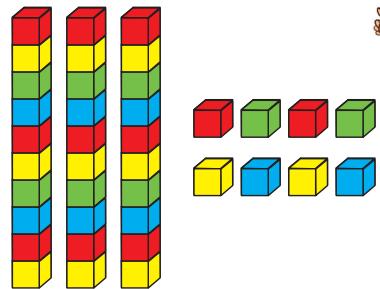

અને

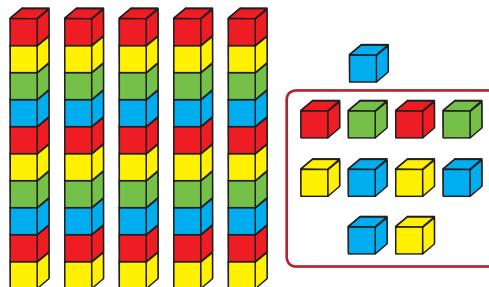
૨ દશક ૩ એકમ

+

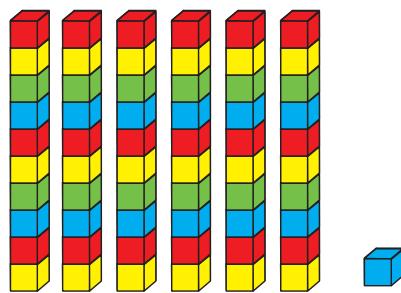
ઈશાના ખોખાં

૩ દશક ૮ એકમ

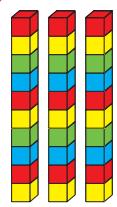
૫ દશક ૧૧ એકમ (૧ દશક ૧ એકમ)

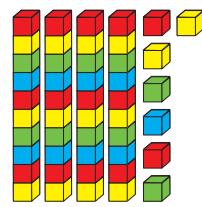
૬ દશક ૬ એકમ

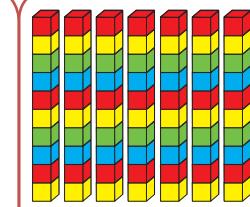
ચારો, આપણે ખોજાની કુલ સંખ્યા શોધીએ.

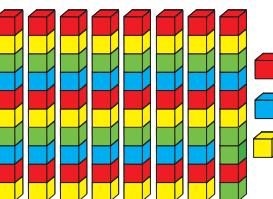
૩ દશક
૫ એકમ

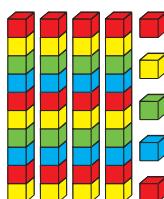
૪ દશક
૭ એકમ

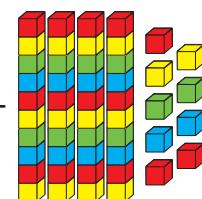
૭ દશક
૯ એકમ

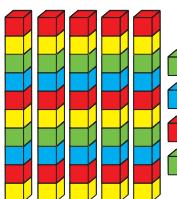
$$10 + 3 = 13$$

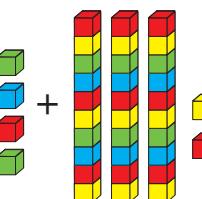
૪ દશક
૪ એકમ

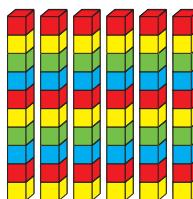
૪ દશક
૫ એકમ

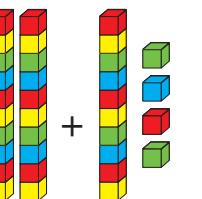
૫ દશક
૮ એકમ

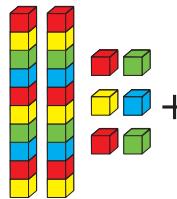
૩ દશક
૨ એકમ

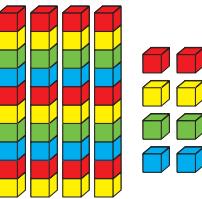
૮ દશક
૯ એકમ

૯ દશક
૪ એકમ

૨ દશક
૫ એકમ

૪ દશક
૮ એકમ

$$\begin{array}{r} \text{દશક એકમ} \\ 3 \quad 6 \\ + 4 \quad 9 \\ \hline \end{array}$$

એકમના સરવાળા

$$(6 + 9 = 15)$$

→

૧ દશક અને ૩ એકમ

$$\begin{array}{r} \text{દશક એકમ} \\ 1 \quad 3 \quad 6 \\ + 4 \quad 9 \\ \hline \end{array}$$

દશકના અંકોના સરવાળા

$$(3 + 9 = 12)$$

→

૮ દશક

$$\begin{array}{r} \text{દશક એકમ} \\ 1 \quad 3 \quad 6 \\ + 4 \quad 9 \\ \hline \end{array}$$

દશકના અંકોના સરવાળા

$$12$$

દશકનું સ્થાનાંતર

સરવાળા કરો

$$\begin{array}{r} 46 \\ + 38 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 46 \\ + 98 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 36 \\ + 8 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 30 \\ + 48 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 84 \\ + 34 \\ \hline \end{array}$$

ચાલો, કરીએ

ક. રહીમે એક મેચમાં ૪૮ રન અને બીજી મેચમાં ૫૮ રન બનાવ્યા હતા. તેણે બે મેચમાં કુલ કેટલા રન બનાવ્યા?

ખ. સિમરપ્રીત પાસે ૧૨ રંગીન સીસાપેન હતી. તેની માતાએ તેને ઉદ્વધુ રંગીન સીસાપેન ભેટ આપી. હવે તેની પાસે કુલ કેટલી રંગીન સીસાપેન છે?

ગ. હીનાએ ૩૪ લાલ લખોટી અને ૫૭ વાદળી લખોટી ભેગી કરી. હવે તેની પાસે કુલ કેટલી લખોટી છે?

ઘ. સારિકાએ મેળામાં ₹૫૬ નો ખર્ચ કર્યો હતો, જ્યારે મનીષે મેળામાં ₹૩૫ નો ખર્ચ કર્યો હતો. મેળામાં તે બંનેએ કુલ કેટલા રૂપિયા ખર્ચ્યા?

ય. બસ માં ૩૬ પુરુષ અને ૪૭ મહિલા છે. તો બસમાં કુલ કેટલા મુસાફર છે?

ચાલો, દીવા ગણીએ

મેં એક દિવસમાં ૭૫ દીવા બનાવ્યા
અને તેમાંથી ૭૫ વેચ્યા.

ચાલો, હું ગણતરી કરું કે હવે કેટલા
દીવા વધ્યા છે? ૧, ૨, ૩, ...

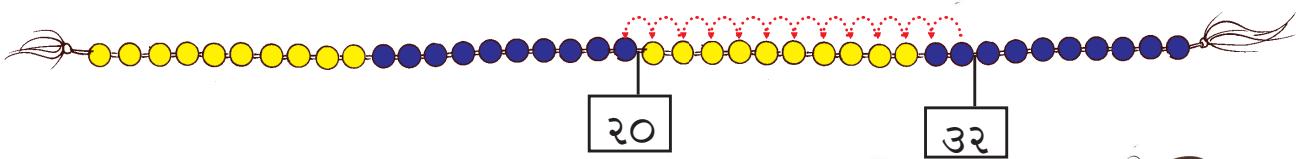
હું પહેલાં ૭૫ ની ગણતરી
કરું છું અને પછી હું ૩૫
પગલાં પાછળ જઈશ.

૪૦

૭૫

એટલે કે જો આપણે ૭૫માંથી ૩૫ બાદ કરીએ
તો ૪૦ જવાબ મળશે.

$$75 - 35 = 40$$

તરમાંથી ૧૨ બાદ કરીએ, તો આપણને ૨૦
મળે છે.

$$32 - 12 = 20$$

જો આપણી પાસે સવારે તર
દીવા હોય અને સાંજ સુધીમાં
૧૨ દીવા વેચાય તો હવે
કેટલા દીવા વધ્યા હોય?

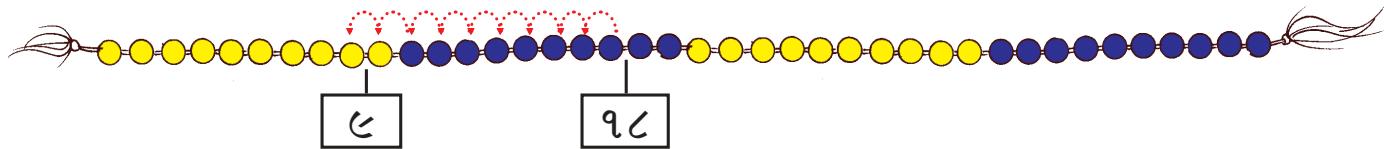

આપણે નીચેના જવાબ શોધવા માટે માણસની માળાનો પણ ઉપયોગ કરી શકીએ છીએ.

ક.

૧૮ માંથી ૮ બાદ કરવાથી

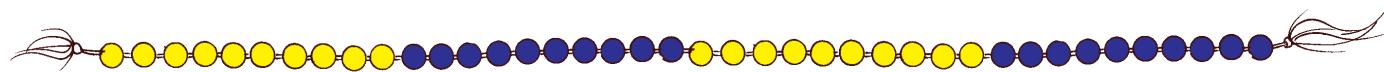
$$૧૮ - ૮ =$$

ખ.

૧૨ માંથી ૮ બાદ કરવાથી

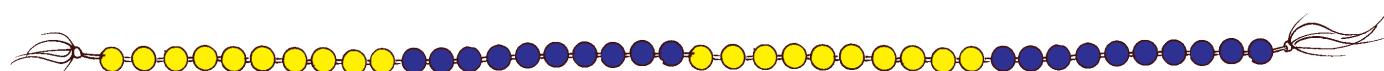
$$૧૨ - ૮ =$$

ગ.

૩૦ માંથી ૧૮ બાદ કરવાથી

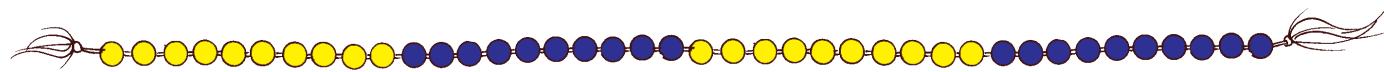
$$૩૦ - ૧૮ =$$

ઘ.

૨૩ માંથી ૧૪ બાદ કરવાથી

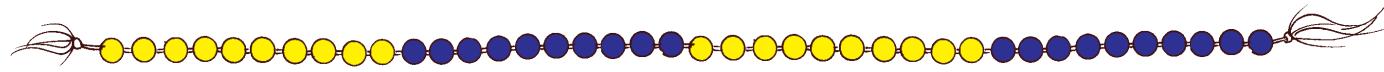
$$૨૩ - ૧૪ =$$

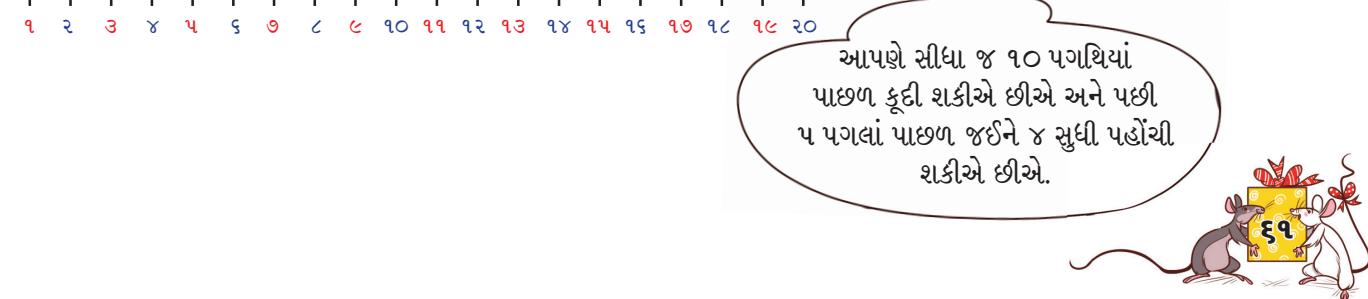
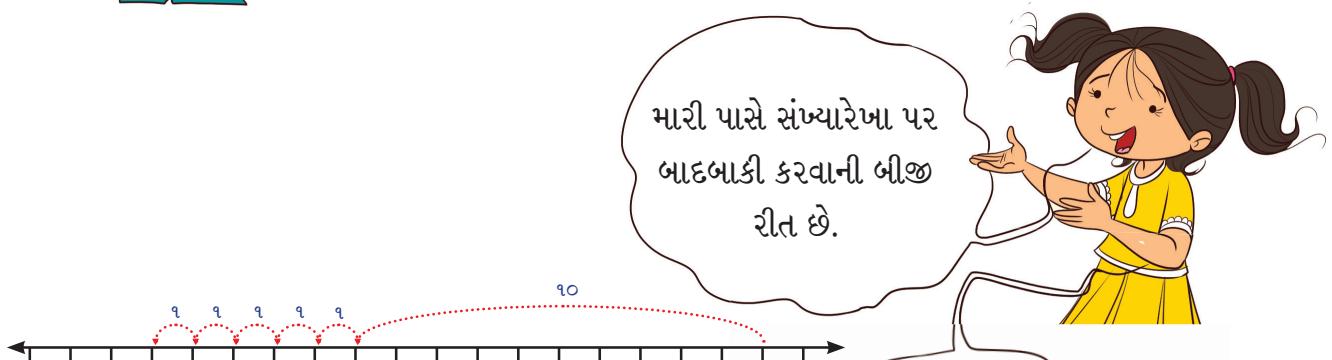
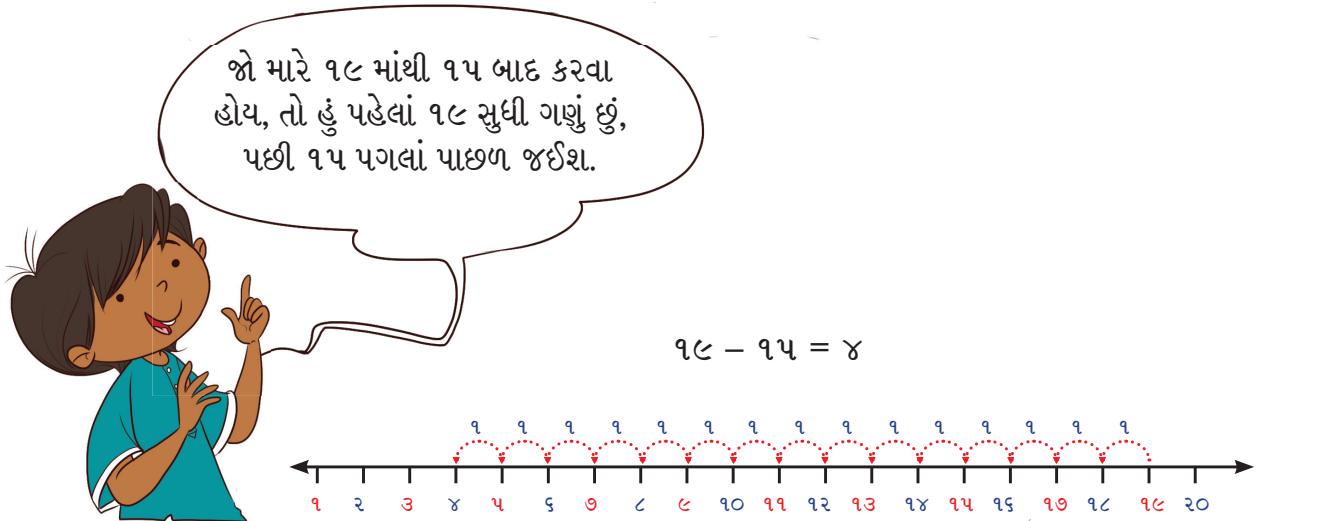

ચ.

૨૬ માંથી ૧૭ બાદ કરવાથી

$$૨૬ - ૧૭ =$$

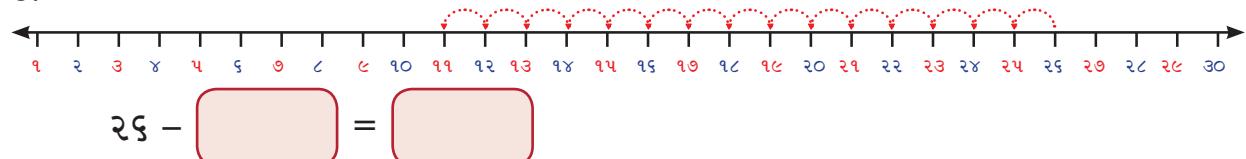

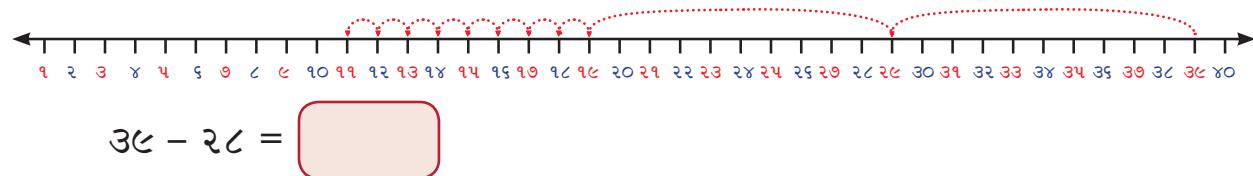
ચાલો, આપણે સંખ્યારેખા પર થોડો અભ્યાસ કરીએ.

સંખ્યારેખા જોઈને ખાનાં ભરો.

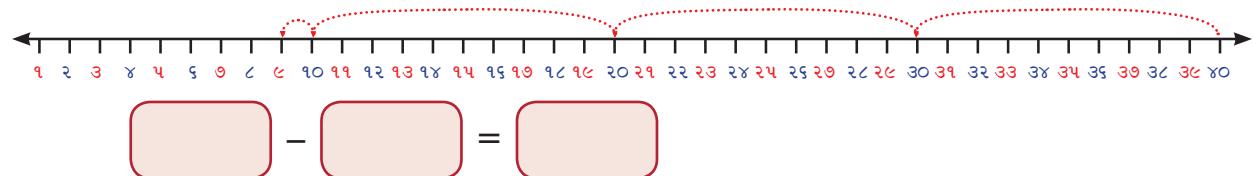
કુ.

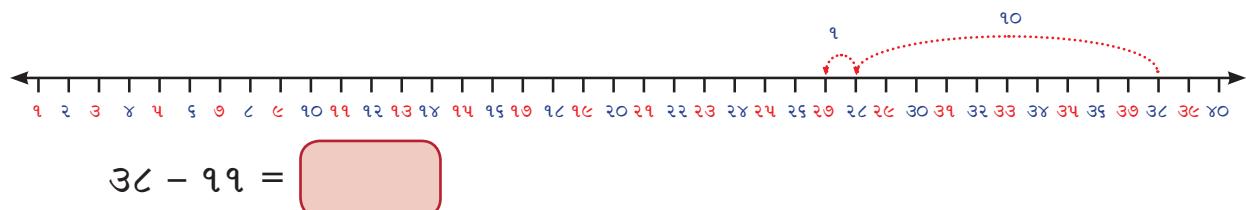
ખુ.

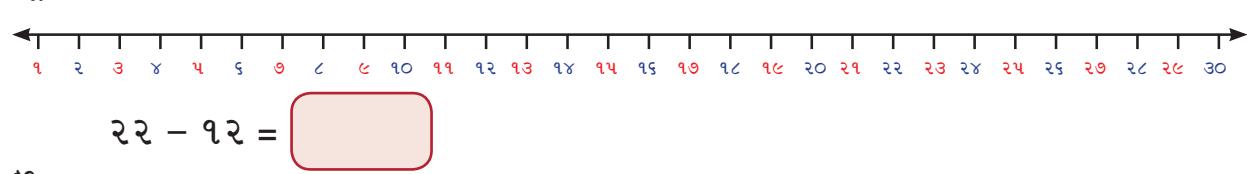
ગુ.

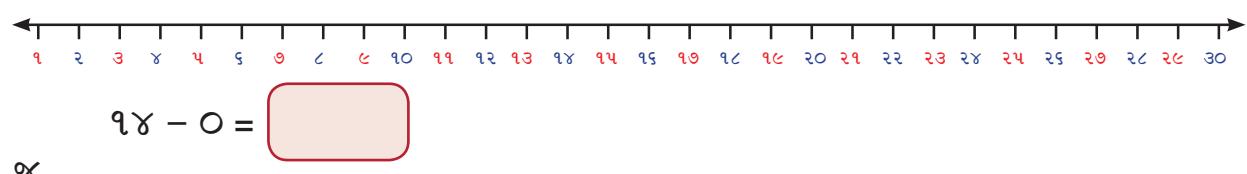
દૃ.

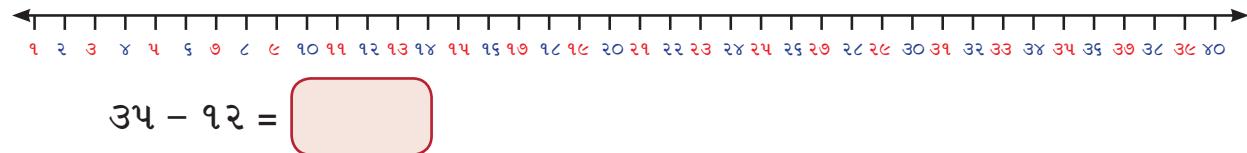
ચુ.

ધુ.

જુ.

બાળકો સાથે શૂન્યની બાદબાકી અને આપેલ સંખ્યામાંથી તે જ સંખ્યાની બાદબાકી કરવા વિશે ફૈનિક જીવનની પરિસ્થિતિમાંથી ઉદાહરણો લઈને ચર્ચા કરો, જેમ કે, બધા પૈસા ખર્ચવા અથવા એક પણ પૈસો ના ખર્ચવો વગેરે.

જોખા સાથે રમત

૧૦

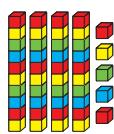

૧

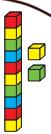

૦૦

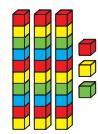
મારી પાસે ૪૫

છે. હું મારા મિત્રને ૧૨

આપું છું. મારી પાસે

વધ્યા છે.

દશક એકમ

૪ ૫

$- 1 2$

દશક એકમ

૪ ૫

$- 1 2$

૩

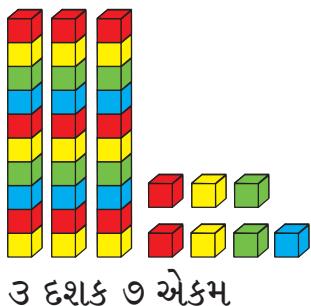
દશક એકમ

૪ ૫

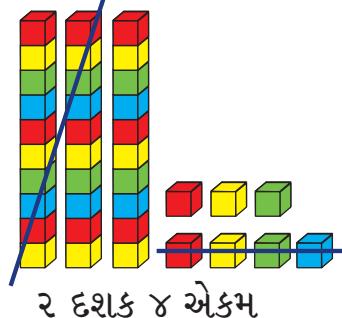
$- 1 2$

૩ ૩

૩૭ માંથી ૨૪ બાંદ કરો

૩ દશક ૭ એકમ

૨ દશક ૪ એકમ

દશક એકમ

૩ ૭

$- 2 4$

ચાલો કરીએ.

$$\begin{array}{r} 2 4 \\ - 1 3 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 4 8 \\ - 3 9 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 3 2 \\ - 1 2 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 4 6 \\ - 3 4 \\ \hline \end{array}$$

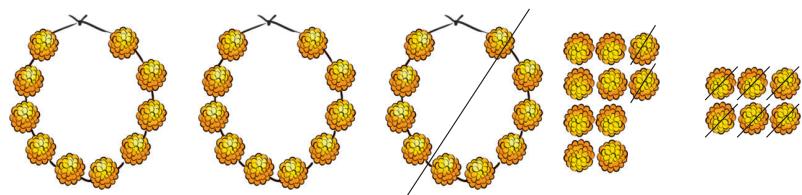
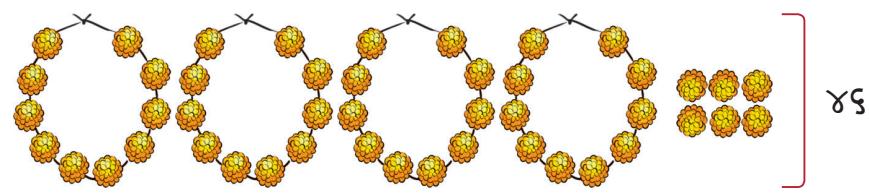
ક. શિખા પાસે ₹ ૮૨ છે. તેણે ₹ ૨૨ માં સીસાપેન ખરીદી. તેની પાસે કેટલા પૈસા બચ્યા હશે ?

ખ. રૂબી પાસે ₹ ૬૦ છે. તેણે ₹ ૨૦ માં એક નોંધપોથી ખરીદી. તેની પાસે કેટલા પૈસા વધ્યા હશે ?

માળાથી સુશોભન

દશક એકમ
4 5
- 9 C
_____

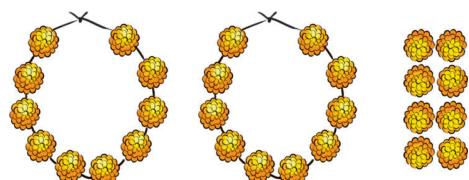
દશક એકમ
3 9
- 9 C
C
_____

(9 ખોલતાં = 9 કુલ)
95 - 9 = C

દશક એકમ
3 9
- 9 C
2 C
_____

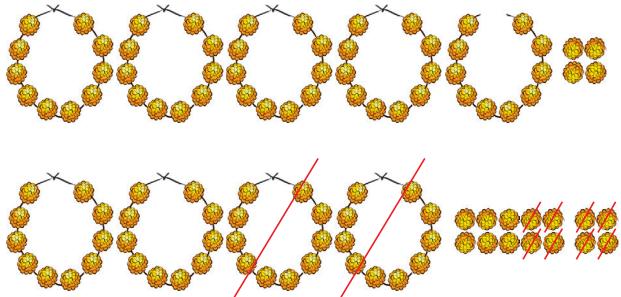
હવે, જ્યોતિ પાસે કુલ 25 કુલ છે. તે તેની બહેન પણીને 5 કુલ આપે છે. જ્યોતિ પાસે હવે કેટલાં કુલ વધ્યાં છે તે જાણવામાં તમે તેને મદદ કરો.

2 C
- 5
_____

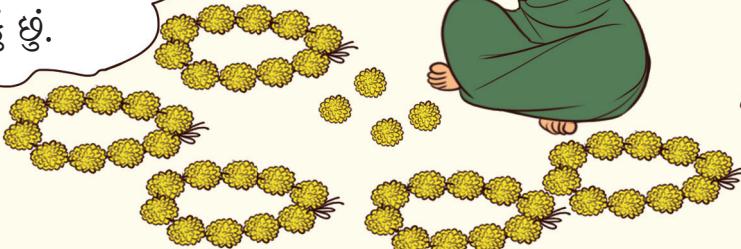
હવે, જ્યોતિ પાસે કુલ ૫૪ ફૂલ છે. તે તેની માતાને ૨૮ ફૂલ આપે છે. તેની પાસે કેટલાં ફૂલ વધ્યાં હશે?

$$\begin{array}{r}
 54 \\
 - 28 \\
 \hline
 \end{array}
 \rightarrow
 \begin{array}{r}
 54 \\
 - 28 \\
 \hline
 6
 \end{array}
 \rightarrow
 \begin{array}{r}
 54 \\
 - 28 \\
 \hline
 26
 \end{array}$$

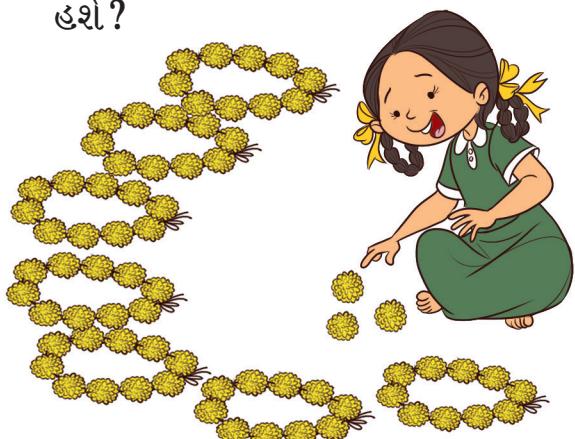
અરે! મારે એક માળા ખોલવી પડશે. પછી મારી પાસે ૪ માળા અને ૧૪ ફૂલ હશે, તેમાંથી હું ૮ ફૂલ આપી શકું છું.

$$14 - 8 = 6$$

મારી પાસે ૨ માળા અને ૬ ફૂલ અથવા કુલ ૨૬ ફૂલ વધ્યાં છે.

જ્યોતિ પાસે કુલ ૭૩ ફૂલ છે. તે તેની માતાને ૪૭ ફૂલ આપે છે. તેની પાસે હવે કેટલાં ફૂલ વધ્યાં હશે?

માળા	ફૂલ
જ્યોતિની પાસે છે	૭
જ્યોતિએ આપ્યાં	૪
જ્યોતિ પાસે વધ્યાં	

ચાલો કરીએ

૪૫

$$\begin{array}{r} 45 \\ - 18 \\ \hline \end{array}$$

૮૪

$$\begin{array}{r} 84 \\ - 39 \\ \hline \end{array}$$

૬૫

$$\begin{array}{r} 65 \\ - 45 \\ \hline \end{array}$$

૨૭

$$\begin{array}{r} 27 \\ - 27 \\ \hline \end{array}$$

૬૩

$$\begin{array}{r} 63 \\ - 48 \\ \hline \end{array}$$

દોરડાંકૂદ

અમન અને અવનિ દોરડાં કૂદી રહ્યાં છે. બંનેએ ૨૦ વખત દોરડાં કૂદવાનાં છે. જ્યારે દોરડું પગ નીચેથી પસાર થાય છે ત્યારે એક કૂદની ગણતરી થઈ શકશે. તેમને કૂદવા માટે બે તક મળશે. જો કોઈ પ્રથમ વખત કૂદ ચૂકી જાય છે, તો પછી તેમને ૨૦ કૂદ પૂર્ણ કરવા માટે વધુ એક તક મળશે. આનો અર્થ એ છે કે જો તેઓ પહેલી વારમાં ૧૨ વખત દોરડું કૂદે તો ૮ વખત દોરડું કૂદવા માટે તેમને એક બીજો વારો મળશે.

ક. અમન પહેલી જ વારમાં ૧૪ વખત દોરડાં કૂદ્યો. હવે ૨૦ વખત દોરડાંકૂદ પૂર્ણ કરવા માટે તેણે કેટલા વખત વધારે કૂદવું પડશે?

$$20 - 14 = \underline{\quad}$$

$$14 + \underline{\quad} = 20$$

ખ. અવનિ પ્રથમ વખતમાં જ ૧૨ વાર દોરડાં કૂદી. હવે ૨૦ દોરડાંકૂદ પૂર્ણ કરવા માટે તેને કેટલા વખત વધારે કૂદવું પડશે?

$$20 - 12 = \underline{\quad}$$

$$12 + \underline{\quad} = 20$$

ચાલો કરીએ

જવાબ શોધવા માટે આપણે કોઈ પણ પદ્ધતિનો ઉપયોગ કરી શકીએ છીએ. જેમ કે; માશકાની માળા, સંખ્યાપદ્ધી, ખોખાંની સંખ્યા અથવા મોતીમાળા વગેરે...

- ક. અનુષ્ટકાએ દડ શંખ એકઠા કર્યી હતા. તેણે તેના ભાઈને ૨૬ શંખ આપ્યા. હવે તેની પાસે કેટલા શંખ વધ્યા હશે?
- ખ. બસ માં ૫૪ મુસાફર બેઠા હતા અને ૧૬ મુસાફર આગળના બસ મથક પર નીચે ઉત્થાય્યા. હવે બસમાં કેટલા મુસાફર હશે?
- ગ. ૪૦ ફુંગા હતા. તેમાંથી ૧૩ ફુંગા ફૂટી ગયા. હવે કેટલા ફુંગા બાકી છે?
- ઘ. કનિકાએ ૭૨ બંગડી બનાવી. તેણે ૩૬ બંગડી વેચી દીધી. હવે કનિકા પાસે કેટલી બંગડી વધી હશે?
- ચ. એક ઝાડ પર ૫૬ પક્ષી બેઠાં હતાં. બીજાં થોડાં પક્ષી પણ તેમની સાથે જોડાઈ ગયાં. હવે ઝાડ પર ૮૭ પક્ષી છે. શોધો કે, કેટલાં પક્ષી પાછળથી આવ્યાં હશે.
- છ. અરમાને ૧૮ વખત દડાને ઉછાળ્યો હતો. કુલ ઉપરાણ પૂર્ણ કરવા માટે તેણે દડાને વધુ કેટલી વખત ઉછાળવો જોઈએ?

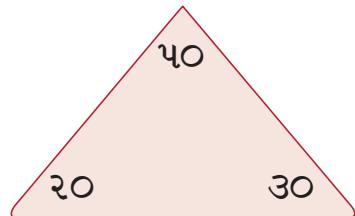
સરવાળા અને બાદબાકીના તથ્યો

ખૂટતી સંખ્યા લખો

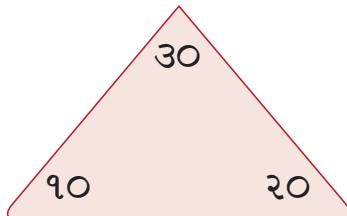
૨૦, ૩૦, ૪૦

૧૦, ૨૦, ૩૦

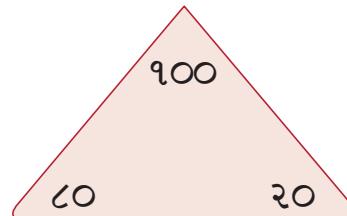
૨૦, ૮૦, ૧૦૦

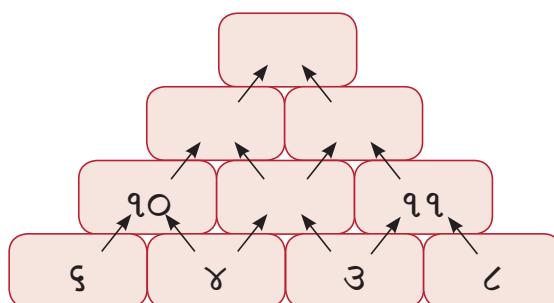
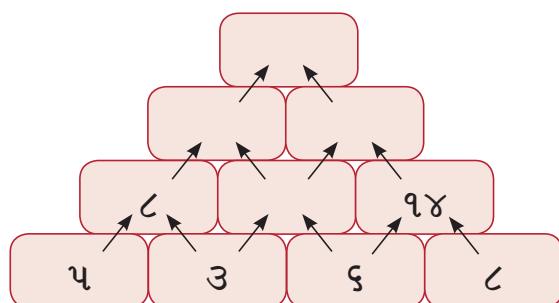
$$\begin{aligned} 20 + 30 &= \underline{\quad} \\ 30 + \underline{\quad} &= 40 \\ 40 - \underline{30} &= 20 \\ \underline{\quad} - 20 &= 30 \end{aligned}$$

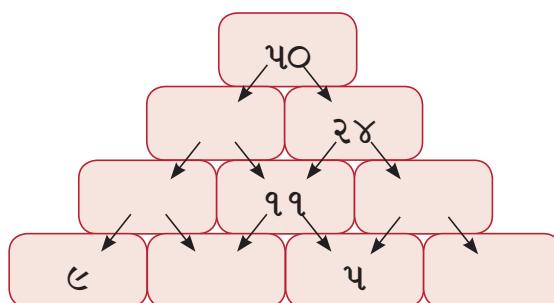
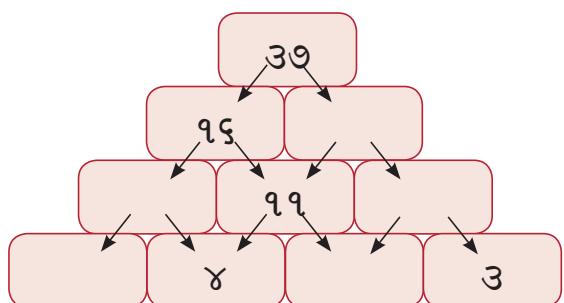
$$\begin{aligned} 10 + 20 &= \underline{\quad} \\ \underline{\quad} + \underline{\quad} &= \underline{\quad} \\ 30 - \underline{\quad} &= 10 \\ 30 - \underline{\quad} &= 20 \end{aligned}$$

સરવાળા અને બાદબાકીનો પિરામિડ

સરવાળાનો પિરામિડ

બાદબાકીનો પિરામિડ

નીચેની આકૃતિ તરફ જુઓ.

$$\begin{array}{c} 3 \\ + 9 \\ \hline 12 \end{array}$$

અહીં, $3 + 9 = 12$

$9 + 3 = 12$

$$\begin{array}{c} 8 \\ + 5 \\ \hline 13 \end{array}$$

$8 + 5 = 13$

$5 + 8 = 13$

હવે નીચેની આકૃતિ પૂર્ણ કરો.

ક. $\begin{array}{c} 9 \\ + 5 \\ \hline \end{array}$

ખ. $\begin{array}{c} 8 \\ + 10 \\ \hline \end{array}$

ગ. $\begin{array}{c} 14 \\ + \square \\ \hline \end{array}$

ક. $\begin{array}{c} \square \\ + 10 \\ \hline 18 \end{array}$

ખ. $\begin{array}{c} 8 \\ + 13 \\ \hline \end{array}$

ગ. $\begin{array}{c} \square \\ + 12 \\ \hline 17 \end{array}$

હનિયા અને માનસીની ભેટ

હનિયા અને માનસી તેમની માતાને ભેટ આપવા માંગે છે. તેની સજાવટ માટે તેઓએ કેટલીક પદ્ધીઓ અને રંગબેરંગી કાગળ ખરીદ્યાં છે.

પાકીટમાં કુલ ₹ 78 હતા. તેઓએ ₹ 24 ના રંગબેરંગી કાગળ અને ₹ 37ની પદ્ધીઓ ખરીદી.

ક. તેઓએ કેટલા રૂપિયા ખર્ચ્યા?

ખ. હવે તેમની પાસે કેટલા રૂપિયા વધ્યા હશે?

પ્રોજેક્ટ કાર્ય

દલજીતે કેટલાક પ્રશ્નો હલ કર્યા છે અને તેમના જવાબ લખ્યા છે. તમે શું વિચારો છો? શું તે સાચા છે? જવાબ ચકાસો. જો તમને તે ખોયા લાગે તો સુધારો.

$$\begin{array}{r} 25 \\ + 35 \\ \hline 59 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 37 \\ + 48 \\ \hline 85 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 34 \\ - 17 \\ \hline 17 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 49 \\ - 38 \\ \hline 11 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 30 \\ - 17 \\ \hline 13 \end{array}$$

૭

રાણીની લેટ

QRickit

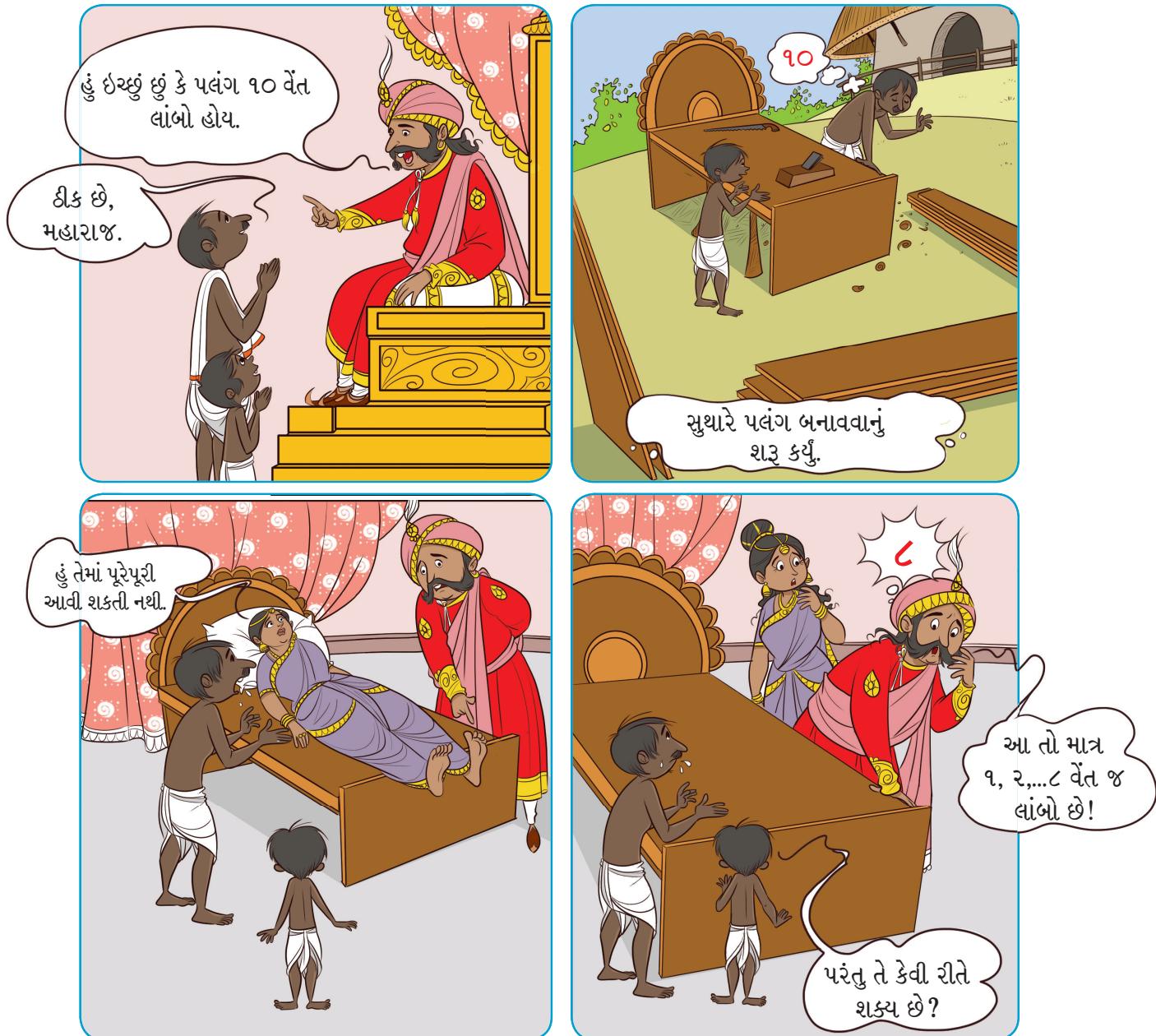

0224CH07

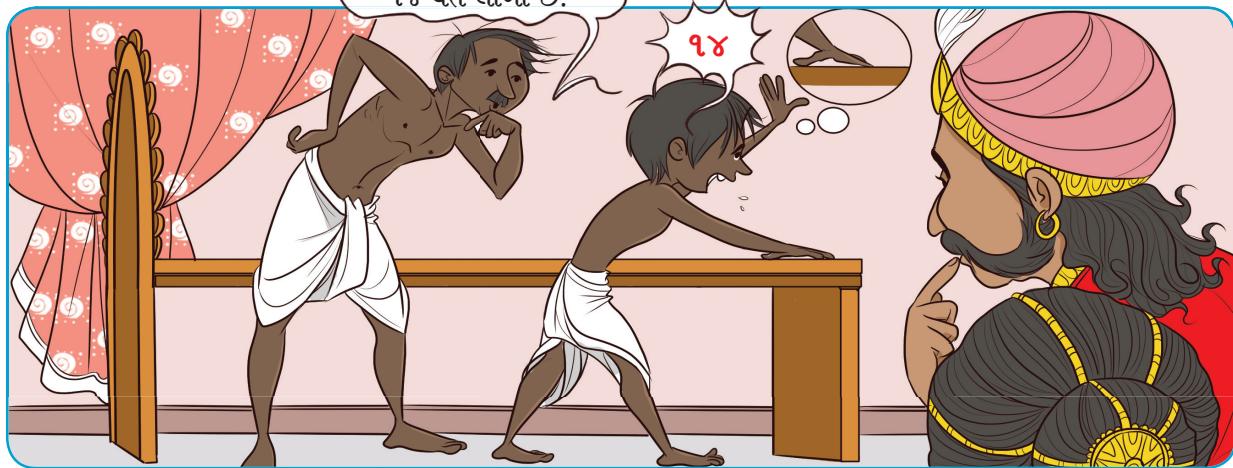

ચાલો વાંચીએ

એક જમાનામાં રાજ જગદીપ પોતાની રાણી માટે એક સુંદર કોતરણીવાળો પલંગ બનાવવા માગતા હતા. તેણે શહેરમાંથી શ્રેષ્ઠ સુથારને બોલાવ્યો.

૧, ૨, ૩,..., ૧૪. આ તો
૧૪ વેંટ લાંબો છે.

રાજા સહિત બધા મુંજવણમાં હતા.

સમસ્યાના નિરાકરણ માટે મંત્રીએ શો ઉકેલ આપ્યો હશે તેની ચર્ચા કરો.

ચાલો કરીએ

નીચેની વસ્તુઓની લંબાઈ માપવા માટે તમારા પાઠ્યપુસ્તકનો ઉપયોગ કરો.

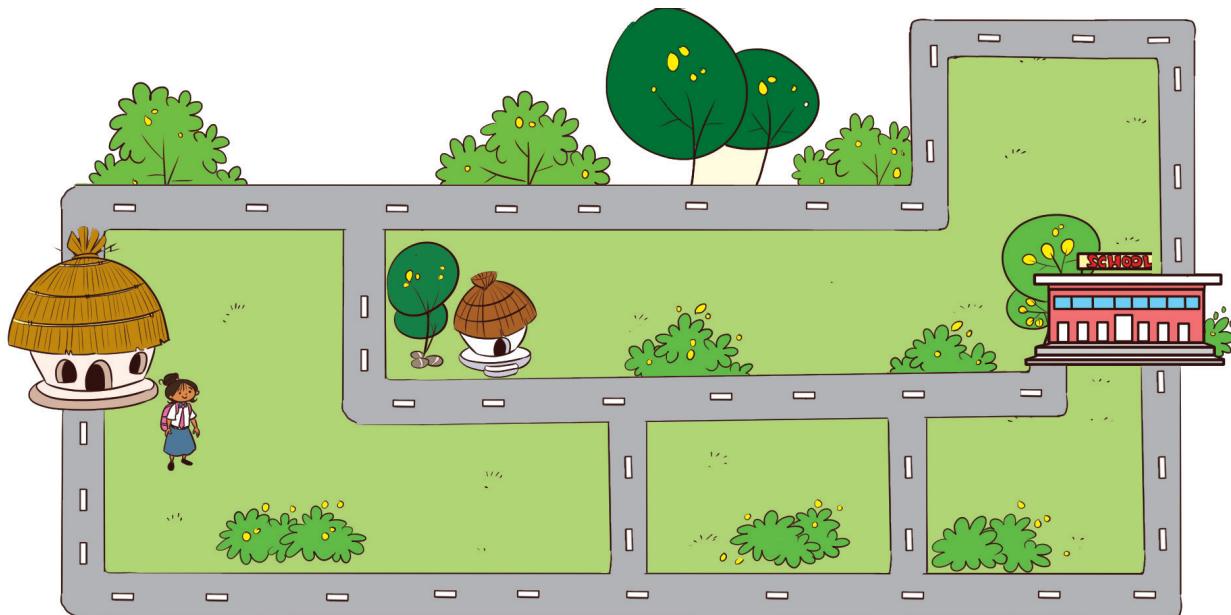
વસ્તુઓ	અંદાજિત લંબાઈ	વાસ્તવિક લંબાઈ
મેજ		
કાળુંપાઠિયું		
બારી		

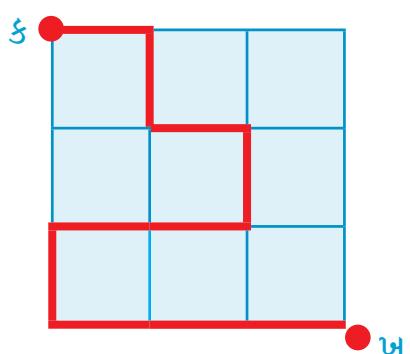
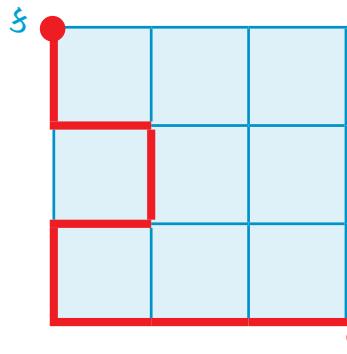
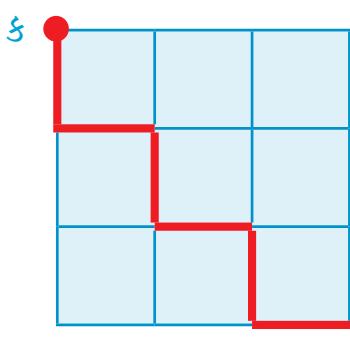
ચાલો કરીએ

કવિતા તેના ઘરેથી શાળાએ જઈ રહી છે. તેને મોડું થઈ રહ્યું છે. ઝડપથી શાળાએ પહોંચવા માટે તેણે ક્યા માર્ગનો ઉપયોગ કરવો જોઈએ? નીચે આપેલા ચિત્રમાં તે દોરો.

ચાલો કરીએ

ક થી ખ સુધી પહોંચવા માટે સૌથી લાંબો રસ્તો પસંદ કરો.

ક અને ખ વચ્ચેનો સૌથી ટૂંકો રસ્તો પણ બનાવો.

દોરાનો ઉપયોગ કરીને બાળકોને તેમના રસ્તાની પસંદગીને ચકાસવા માટે પ્રોત્સાહિત કરો. લંબાઈ માપવામાં તેમને એકબીજાની મછદ કરવા કહો.

કેટલાં ખોખાં?

હું ખોખાંને એકબીજા પર
ગોઠવીને મારા રમકડાંની ઊંચાઈ
શોધું છું.

ખાલી જગ્યાઓ ભરો

- ક. જિરાફ્ લાંબા ખોખાં ઊંચું છે.
ખ. લાંબા હાથ દ્વારા લાંબા ખોખાં ઊંચું છે.
ગ. વાંદરો લાંબા ખોખાં ઊંચો છે.
ઘ. લાંબા હાથ દ્વારા લાંબા ખોખાં ઊંચો છે.

ચાલો કરીએ

તમારો હાથ કેટલો લાંબો છે? નીચે આપેલી જગ્યામાં તમારા હાથનું અનુરેખણ (ડ્રેસ) કરો અને રેખાઓની સંખ્યા ગણો.

પ્રોજેક્ટ કાર્ય

તમારી પસંદગીના કોઈ પણ સાધન જેવાં કે; ભૂસવાનું રબર, ખોખાં, સીસાપેનનો ઉપયોગ કરીને નીચે આપેલી વસ્તુઓની લંબાઈ શોધો.

- તમારા ઘરની કોઈ પણ દીવાલ
- તમારા પલંગની લંબાઈ
- દરવાજાની લંબાઈ

કોળાનો ચોતરો

ચિત્ર તરફ જુઓ અને તુલના કરો કે કયાં શાકભાજ અન્ય શાકભાજ કરતાં હલકાં કે ભારે છે.

તમને શું ભારે લાગે છે, કોણું અથવા તડબૂચ? ચર્ચા કરો.

ખાલી જગ્યા પૂરો.

ક. શક્કરટેટી ગાજર કરતાં ભારે હોય છે.

ખ. મરચું _____ કરતાં હલકું હોય છે.

ગ. _____ કરતાં _____ ભારે હોય છે.

ઘ. _____ કરતાં _____ હલકું હોય છે.

ચ. _____ બધામાં સૌથી ભારે છે.

છ. _____ બધામાં સૌથી હલકું છે.

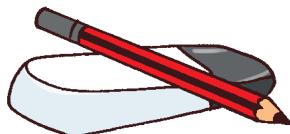
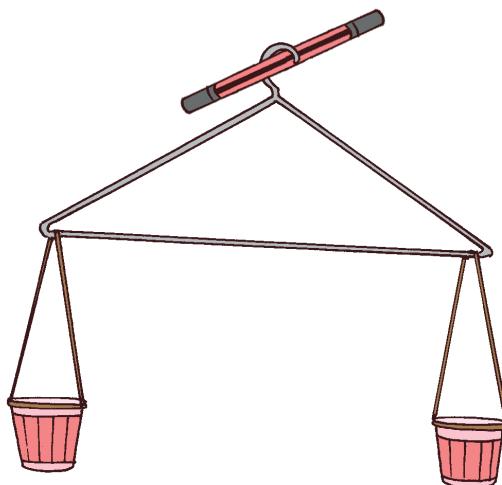

ચાલો કરીએ

તમારી આસપાસમાંથી થોડી વस્તુઓ એકઠી કરો. તેમાંથી સૌથી હલકી અને ભારે વસ્તુઓનું વર્ગીકરણ કરો. બધી જ વસ્તુઓને તેમના વજનના વધતા કમમાં ગોઠવો.
તમે કેવી રીતે જાણો છો કે કયું હલકું છે અને કયું ભારે છે?

તમારું પોતાનું ત્રાજવું બનાવો

ચિત્રમાં દર્શાવ્યા પ્રમાણે કાગળનો ખાલો, દોરી અને ટિંગણિયું (હેન્ગર) કે લાકડીની મદદથી પોતાનું ત્રાજવું બનાવો. હવે ભૂસવાનું રબર, દડો, મણકા, સીસાપેન, મીણિયા રંગ વગેરે જેવી કોઈપણ બે વસ્તુઓની સરખામણી કરો અને કહો કે કયું વધુ ભારે છે.

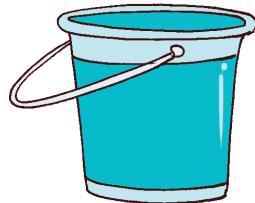
ચાલો કરીએ

સૌથી ભારે વસ્તુ ફરતે ગોળ ○ કરો.

ક.

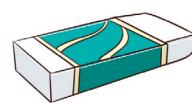

ખ.

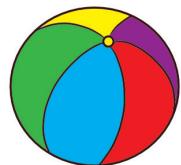

સૌથી હલકી વસ્તુ ફરતે ગોળ અંગળ કરો.

ક.

ખ.

ચાલો, વિચારીએ

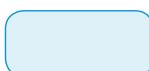
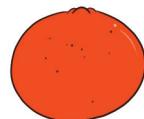
શાકભાજી અને ફળવાળું બેમાંથી જે પલ્લવું નીચે જાય છે, તેના પર ની નિશાની કરો. હલકા માટે 'હ' અને ભારે માટે 'ભા' લખો.

ક.

ભા

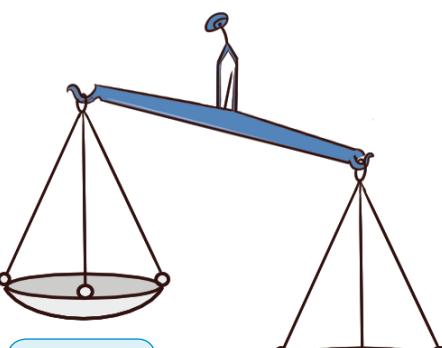
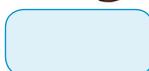
ખ.

હ

ગ.

હ

ભા

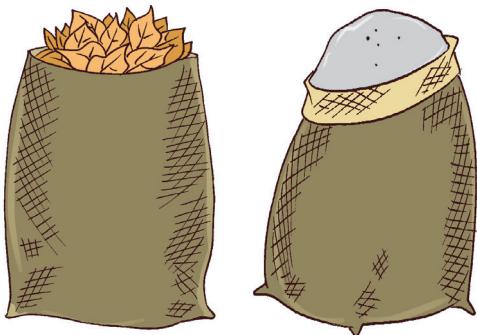
ધ.

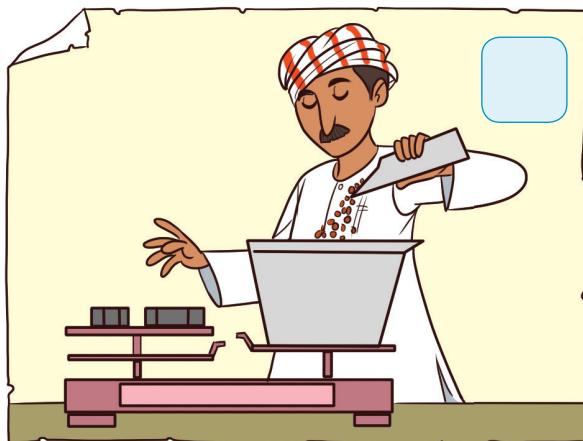
ચાલો કરીએ

સરખા કદની બે કાગળની થેલીઓ લો.
એકને રેતીથી અને બીજાને સૂક્ષ્મ પાંડાંથી
ભરો. તેમાંથી કઈ થેલી ભારે છે તેની
ચર્ચા કરો.

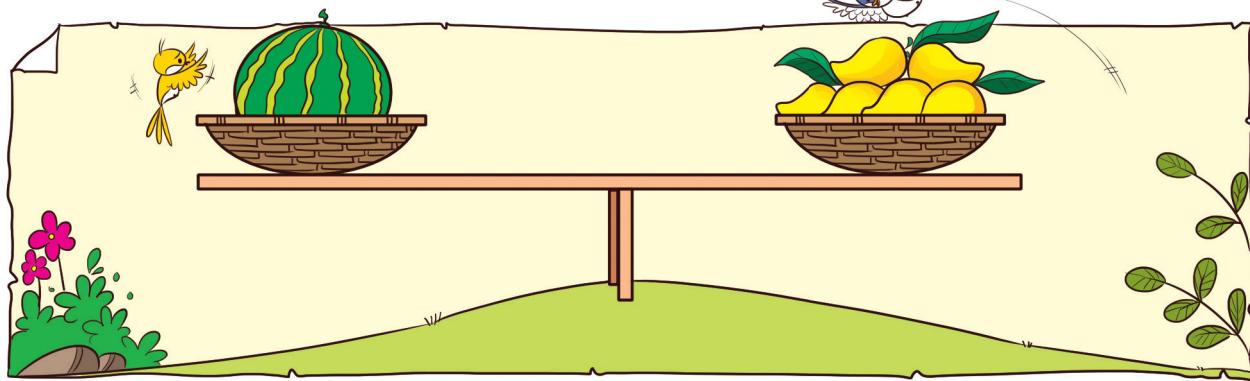

નીચેના ચિત્રો જુઓ અને ચર્ચા કરો કે લોકો કેવાં વિવિધ પ્રકારનાં ત્રાજવાનો ઉપયોગ કરે છે.

તમે જોયેલાં ત્રાજવાના પ્રકાર પર ની નિશાની કરો.

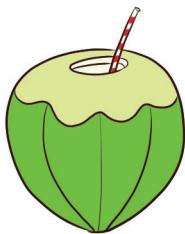
બગીચામાં ફળો

તડબૂચ અને કેરી ચીચવા પર રમવા માંગે છે. તડબૂચ એક તરફ બેસે છે, પરંતુ તેના કારણે ચીચવો એક બાજુથેથી અધ્યર થઈ શકતો નથી. તેના મિત્ર કેરીઓ બીજી કેરીઓને બીજી બાજુ બેસવા માટે બોલાવી.

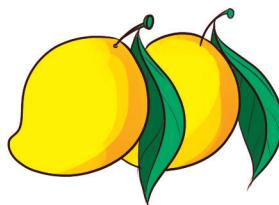
ક. તડબૂચને કેટલી કેરીઓ વડે સંતુલિત કરી શકાશે? ઉપર આપેલાં ચિત્ર પરથી શોધો.

ખ. તડબૂચને કેટલા નાળિયેરથી સંતુલિત કરી શકાય છે? જો -

૧ નાળિયેરનું વજન

=

૨ કેરીઓનું વજન

પ્રોજેક્ટ કાર્ય

તમારા પરિવારના કેટલાક સત્યો અથવા મિત્રોનાં નામ જણાવો. તમને લાગે છે કે તેમનું વજન

ક. લગભગ તમારા જેટલું જ છે.

_____

ખ. તમારા કરતાં વધારે છે.

_____

ગ. તમારા કરતાં ઓછું છે.

_____

તેવી જગ્યા શોધો જગ્યાં તમે તમારું વજન ચકાસી શકો છો. તમારું વજન કેટલું છે?

વિદ્યાર્થીઓને તેમની આસપાસની વિવિધ વस્તુઓના વજનનો અંદાજ બીજી વસ્તુઓના સંદર્ભમાં કાઢવા માટે પ્રોત્સાહિત કરો.

ચાલો, આપણે લીંબુપાણી બનાવીએ.

રઘુ અને તેના ભિત્રોએ રઘુની દાઢી માટે
લીંબુપાણી બનાવ્યું.

તેમણે ૧ ખાલો લીંબુપાણી બનાવવા માટે
નીચેની વસ્તુઓનો ઉપયોગ કર્યો

- ક. પાણી : ૧ ખાલો
- ખ. ખાંડ : ૧ ચમચી
- ગ. લીંબુનો રસ : ૨ ચમચી
- ઘ. એક ચપટી મીઠું

હવે રઘુ પોતાના માટે અને પોતાના બે ભિત્રો માટે લીંબુપાણી બનાવવા માંગો છે. રઘુએ તુ ખાલા
લીંબુપાણી બનાવવું પડશે. તુ ખાલા લીંબુપાણી બનાવવા માટે તેણે કેટલી સામગ્રીનો ઉપયોગ
કરવો પડશે તે લખો.

પાણી ખાલા

ખાંડ ચમચી

લીંબુનો રસ ચમચી

મીઠું ચપટી

શોધી કાઢો

તમારા ઘરે બનતાં કેટલાંક પીણાંનાં નામ આપો. તમારું મનપસંદ પીણું બનાવવા માટે ઉપયોગમાં
લેવાતી વસ્તુ શોધો અને તેમને નીચે લખો.

તમારા મનપસંદ પીણાનું નામ _____

વસ્તુ

જથ્થો

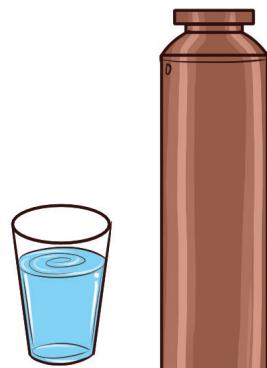
શોધી કાઢો

રઘુની બાટલીમાં ચાર ખાલા પાણી ભરવામાં આવે છે.

ક. તમારી બાટલીમાં કેટલા ખાલા પાણી ભરી શકાય છે?

ખ. તમારા મિત્રની બાટલીમાં કેટલા ખાલા પાણી ભરી શકાય છે?

ગ. શું તમારા મિત્રની બાટલી સમાન / વધુ / ઓછા પ્રમાણમાં પાણીથી ભરાય છે?

એવા મિત્રનું નામ આપો જેની બાટલીમાં તમારી બાટલી —

ક. જેટલું જ પાણી સમાઈ શકે છે.

ખ. કરતાં ઓછું પાણી સમાઈ શકે છે.

ગ. કરતાં વધારે પાણી સમાઈ શકે છે.

પ્રોજેક્ટ કાર્ય

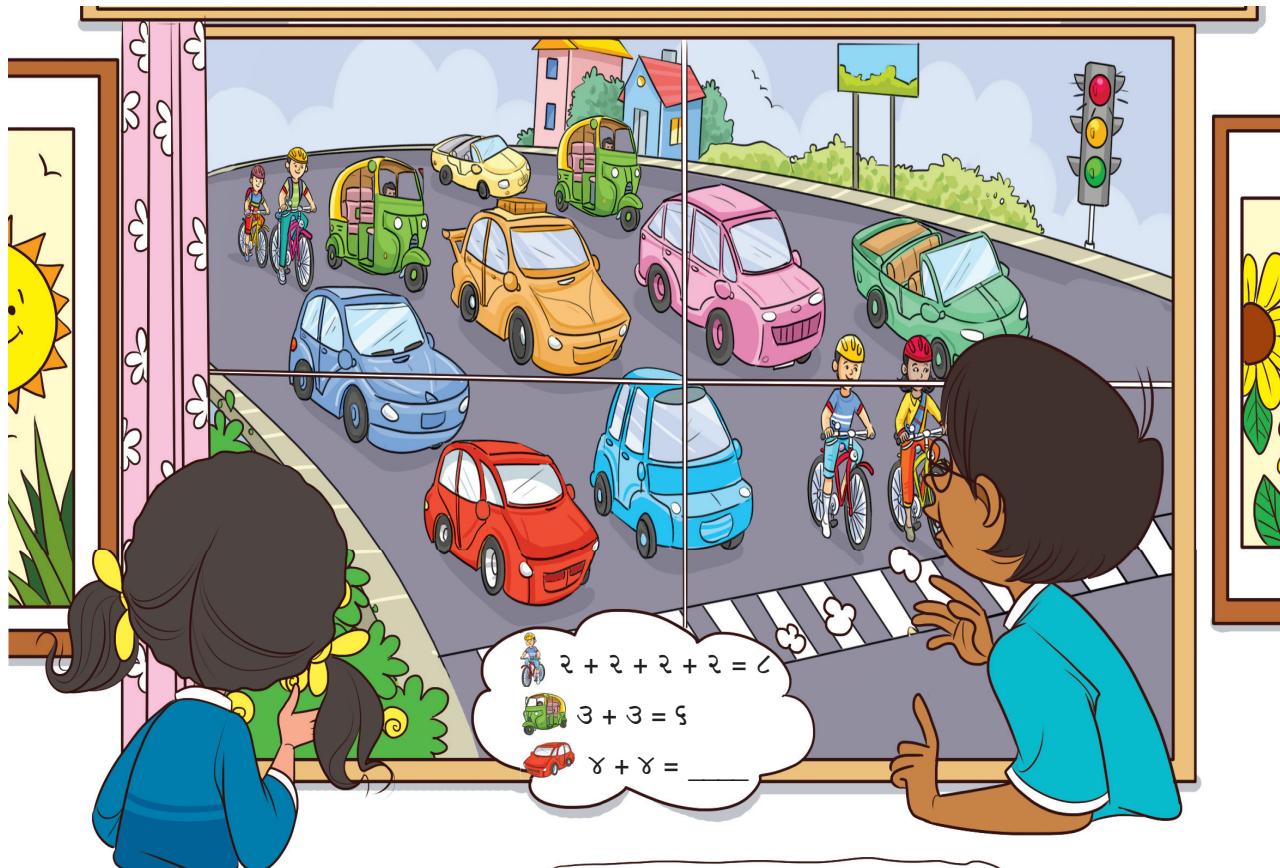
જલતરંગ (મ્યુઝિકલ ઇન્સ્ટ્રુમેન્ટ - સંગીતવાદી) બનાવવા માટે એક જેવા ૫ થી ૭ ખાલા કે વાટકા ગોડવો. તેમાં વિવિધ સ્તરનું પાણી ભરો. દરેક ખાલા કે વાટકા ઉપર ચમચીથી હળવા ટકોરા કરો અને સાંભળો કે દરેકનો અવાજ કેવો લાગે છે. અવાજના તશીવતને અનુભવવા માટે ખાલા કે વાટકાના જુદા જુદા ભાગો પર ટકોરા કરો.

આપણા જીવનમાં પાણીના ઉપયોગ અને મહત્ત્વની ચર્ચા કરો. પાણીનો યોગ્ય ઉપયોગ અને પાણીનો બગાડ ન થાય તે માટે શું કરી શકાય તેની પણ ચર્ચા કરો.

QRickit

હું ઓટોરિક્ષા અને સાઈકલનાં પૈડાંની સંખ્યા ઉમેરીને તેમની ગણતરી કરું છું.
પરંતુ હું મોટરગાડીનાં પૈડાં ગણવાનું ચૂકી ગયો. કારણ કે તે આગળ વધવા લાગ્યાં હતાં.

વર્ષા, તેં આવું કેવી રીતે કર્યું? શું તું મને સમજાવી શકીશ?

બાળકો સાથે પરિવહનના નિયમોના મહત્વ અંગે ચર્ચા કરો.

ચાલો કરીએ

કુલ ૪ સાઈકલ છે.

દરેક સાઈકલને ૨ પૈડાં હોય છે.

$$\text{કુલ પૈડાં} = 2 + 2 + 2 + 2 = 8$$

અમે ૪ વખત ૨ નો ઉમેરો કરી રહ્યા છીએ.

આમ, ૪ વખત ર બરાબર ૮ અથવા ૨ નાં ૪ જૂથ એટલે ૮ થાય છે.

તમે જાણો છો, ગુણ્યા (વખત)ને ‘x’ તરીકે લખી શકાય છે.

$$4 \times 2 = 8$$

ચાલો જોઈએ

વાહ! આ સરળ છે. ચાલો હવે મને ઓટોરિક્ષા માટે આ રીત કરવા દો.

ઓટોરિક્ષાની સંખ્યા

= ૩

દરેક રિક્ષાને ૩ પૈડાં હોય છે.

$$\text{કુલ પૈડાં} = 3 + 3 = 6$$

૨ વખત ત બરાબર ૬ અથવા

૩ નાં ૨ જૂથ એટલે ૬

$$2 \times 3 = 6$$

ચાલો આપણો તે મોટરગાડી માટે કરીએ.

મોટરગાડીની સંખ્યા =

દરેક મોટરગાડીનાં પૈડાંની સંખ્યા =

કુલ પૈડાં = + + + + + + =

ગુણ્યા ૪ થાય છે

નાં ૭ જૂથ, થાય છે.

× =

તમે કેટલી વખત ૪ ઉમેરી રહ્યા છો? _____

આપણો તેને ૭ ગુણ્યા ૪ = ૨૮

લખી શકીએ છીએ.

ચાલો કરીએ

પતંગિયાંની સંખ્યા =

દરેક પતંગિયાની પાંખોની સંખ્યા =

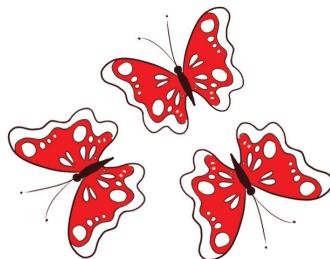
પાંખોની કુલ સંખ્યા = + + =

નાં ત જૂથ થાય છે.

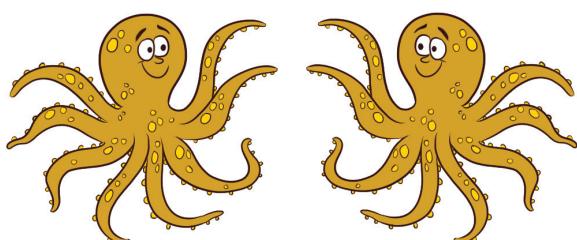
ગુણ્યા ર બરાબર ૬ થાય છે.

ત ગુણ્યા ર બરાબર થાય છે.

× =

ઓક્ટોપસની સંખ્યા =

દરેક ઓક્ટોપસના પગની સંખ્યા =

પગની કુલ સંખ્યા = + =

૮ નાં જૂથ થાય છે.

૨ ગુણ્યા ૧૬ થાય છે.

૨ ગુણ્યા ૮ બરાબર

× =

હોળની સંખ્યા =

દરેક હોળમાં સૈનિકોની સંખ્યા =

સૈનિકોની કુલ સંખ્યા + + + =

ગુણ્યા બરાબર ૪૦ થાય છે.

૪ ગુણ્યા ૧૦ બરાબર

× =

ક્રોણક પૂર્ણ કરો

$$3 + 3 + 3 + 3$$

૪ ગુણ્યા ૩

$$૪ \times 3 = 12$$

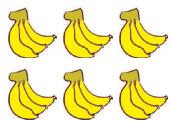
તારા

$$4 + 4 + 4$$

_____

અંગળી

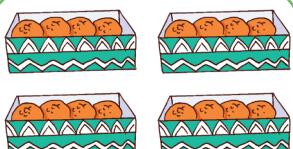

_____

૬ ગુણ્યા ૩

_____

કેળાં

_____

_____

$$4 \times 4 = 16$$

નારંગી

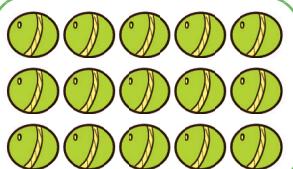

_____

_____

$$2 \times 5 = 10$$

સીસાપેન

_____

_____

$$3 \times 5 = 15$$

દડી

નીચેનાં જોડકાં જોડો

$$6 + 6 + 6$$

$$4 + 4 + 4 + 4 + 4 + 4$$

$$3 + 3 + 3 + 3 + 3$$

$$10 + 10 + 10 + 10$$

$$6 + 6 + 6$$

$$9 + 9$$

$$7 \text{ ગુણ્યા } 4$$

$$10 \text{ નં } 4 \text{ જૂથ}$$

$$3 \times 6$$

$$3 \times 6$$

$$2 \text{ ગુણ્યા } 7$$

$$4 \text{ ગુણ્યા } 3$$

$$27$$

$$34$$

$$40$$

$$14$$

$$14$$

$$24$$

રનો ઘડિયો પૂર્ણ કરો

૨ એકા ૨

$$2 \times 1 = 2$$

૨ દૂધ ૪

$$2 \times 2 = 4$$

૨ તરી ૬

$$2 \times 3 = 6$$

તનો ઘડિયો પૂર્ણ કરો

૩ એકા ૩

$$3 \times 1 = 3$$

૩ દૂધ ૬

$$3 \times 2 = 6$$

૩ તરી ૯

$$3 \times 3 = 9$$

૫નો ઘડિયો પૂર્ણ કરો

૫ એકા ૫

$$૫ \times ૧ = ૫$$

૫ દ્વારા ૧૦

$$૫ \times ૨ = ૧૦$$

૫ તરીએ ૧૫

$$૫ \times ૩ = ૧૫$$

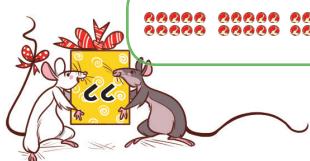

૧૦નો ઘડિયો પૂર્ણ કરો

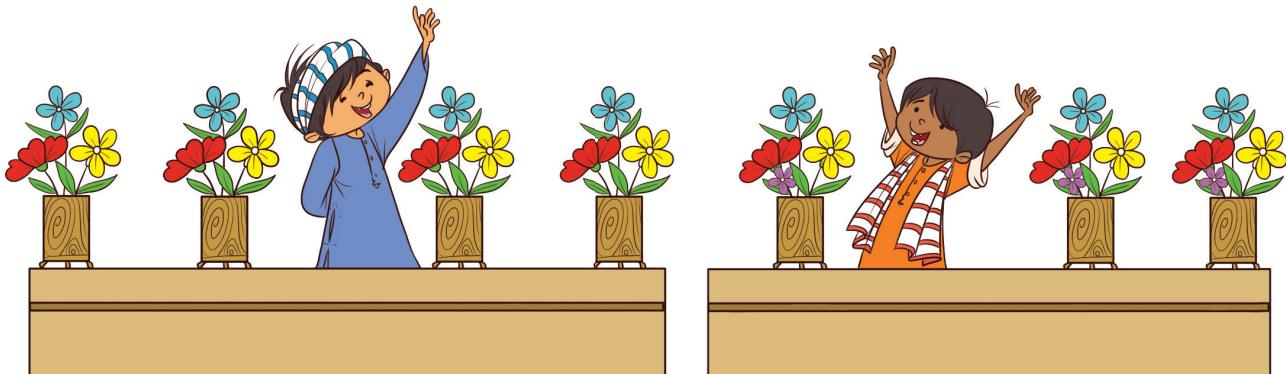

૧૦ એકા ૧૦

$$૧૦ \times ૧ = ૧૦$$

કેટલાં જૂથ?

૪ પુષ્પગુચ્છ છે.

૩ ફૂલનાં ૪ જૂથ

$$4 \times 3$$

રામે કુલ ૧૨ ફૂલનો ઉપયોગ કર્યો હતો.

૩ પુષ્પગુચ્છ છે.

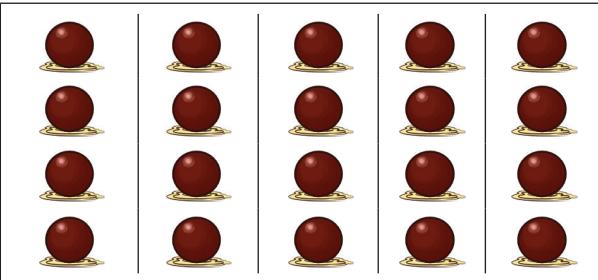
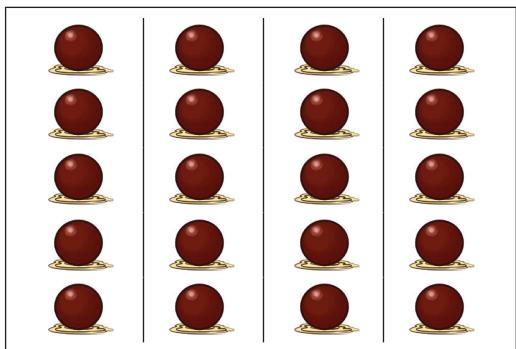
૪ ફૂલનાં ૩ જૂથ

$$3 \times 4$$

ગોપાલે કુલ ૧૨ ફૂલનો ઉપયોગ કર્યો હતો.

તમે કંઈ અવલોકન કર્યું? ચર્ચા કરો.

અન્ય ઉદાહરણો સાથે તમારા નિરીક્ષણને ચકાસો.

૫ નાં ૪ જૂથ

____ ગુણ્યા ૫ એટલે ____

$$5 \times 4 = ____$$

અહીં ____ ગુલાબજંબુ છે.

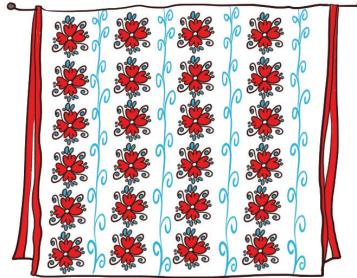
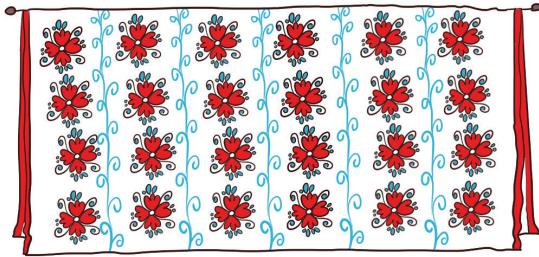
૪ નાં ૫ જૂથ

____ ગુણ્યા ૪ એટલે ____

$$4 \times 5 = ____$$

અહીં ____ ગુલાબજંબુ છે.

૪ નાં ૬ જૂથ

ગુરુયા ૪ એટલે _____

$$6 \times 4 = _____$$

અહીં _____ ફૂલ છે.

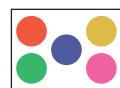
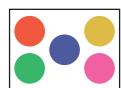
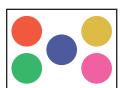
૬ નાં ૪ જૂથ

ગુરુયા ૬ એટલે _____

$$4 \times 6 = _____$$

અહીં _____ ફૂલ છે.

ક. અહીં ચાંલ્વાનાં ૮ પોકેટ છે. દરેક પોકેટમાં ૫ ચાંલ્વા હોય છે.

પોકેટની સંખ્યા = _____

દરેક પોકેટમાં ચાંલ્વાની સંખ્યા = _____

_____

ચાંલ્વાનાં

_____

જૂથ

_____

$\times$

_____

= _____ ચાંલ્વા

ખ. ભારતી દરેક ખમીસ પર ૪ બટન મૂકે છે. તે ૭ ખમીસ પર બટન લગાવવા માંગે છે.

ખમીસની સંખ્યા = _____

_____

બટનનાં

_____

જૂથ

_____

$\times$

_____

= _____ બટન

ગ. રીયાએ ₹ 4 ની 6 સીસાપેન ખરીદી હતી. તે દુકાનદારને કેટલા રૂપિયા આપશે?

સીસાપેનની સંખ્યા =

1 સીસાપેનની કિંમત =

6 સીસાપેનની કિંમત = $4 + 4 + 4 + 4 + 4 + 4$

$\times$ =

તેથી, રીયા દુકાનદારને કુલ ₹ આપશે.

ઘ. એક મોટરગાડીમાં કુલ પાંચ લોકો બેસી શકે છે. આવી 8 મોટરગાડીમાં કેટલા લોકો બેસી શકે?

1 મોટરગાડીમાં બેઠેલા લોકોની સંખ્યા =

8 મોટરગાડીમાં બેઠેલા લોકોની સંખ્યા

$\times$ =

8 મોટરગાડીમાં લોકો બેસી શકે.

ઘડિયા બનાવીએ

રુક્ર 2 ના ઘડિયાનો ઉપયોગ કરીને 4 નો ઘડિયો બનાવી રહ્યો છે. ચાલો જોઈએ.

2	4	6	8	10	12	14	16	18	20	(2 નો ઘડિયો)
+	2	4	6	8	10	12	14	16	18	
4	8	12	16	20	24	28	32	36	40	(4 નો ઘડિયો)

આ રસપ્રદ છે. ચાલો હવે
3 ના ઘડિયાથી 5 નો ઘડિયો
બનાવીએ.

3	6	<input type="text"/>	12	<input type="text"/>	<input type="text"/>	21	<input type="text"/>	<input type="text"/>	30	(3 નો ઘડિયો)
+	3	<input type="text"/>	6	<input type="text"/>	<input type="text"/>	12	<input type="text"/>	<input type="text"/>	24	<input type="text"/>
6	<input type="text"/>	(6 નો ઘડિયો)								

ચાલો આપણે ત અને ૪ ના
ઘડિયાની મદદથી ૭ નો ઘડિયો
બનાવીએ.

૩	૬	૮	૧૨	૧૫	૧૮	૨૧	૨૪	૨૭	૩૦
+ ૪	૮	૧૨	૧૬	૨૦	૨૪	૨૮	૩૨	૩૬	૪૦
	૭	૧૪	૨૧	૨૮	૩૫	૪૨	૪૮	૫૫	૬૩

૨ અને ૬ ના ઘડિયાની મદદથી ૮ નો ઘડિયો બનાવો.

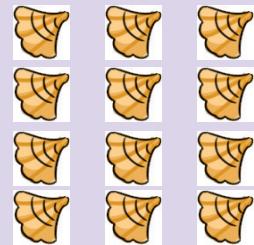
૨	૪	<input type="text"/>	<input type="text"/>	૧૦	<input type="text"/>	૧૪	<input type="text"/>	૧૮	૨૦
+ ૬	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	૩૬	<input type="text"/>	૪૮	<input type="text"/>	<input type="text"/>
૮	<input type="text"/>								

પ્રોજેક્ટ કાર્ય

બટન, બાટલીનું ફંકણ, કંકરા વગેરે જેવી ૨૪ નાની-નાની વસ્તુઓ એકથી કરો. તેમને વિવિધ સારણીમાં ગોડવો અને સંબંધિત ગુણાકારનાં તથ્યો લખો. આમાંથી તમે કેટલી હકીકતો શોધી શકો છો? નીચે આપેલા કોષ્ટકમાં તમારા જવાબ નોંધો.

જૂથની સંખ્યા	ગુણાકાર
૪ નાં ત જૂથ	3×4

ચાલો વહેંચીએ

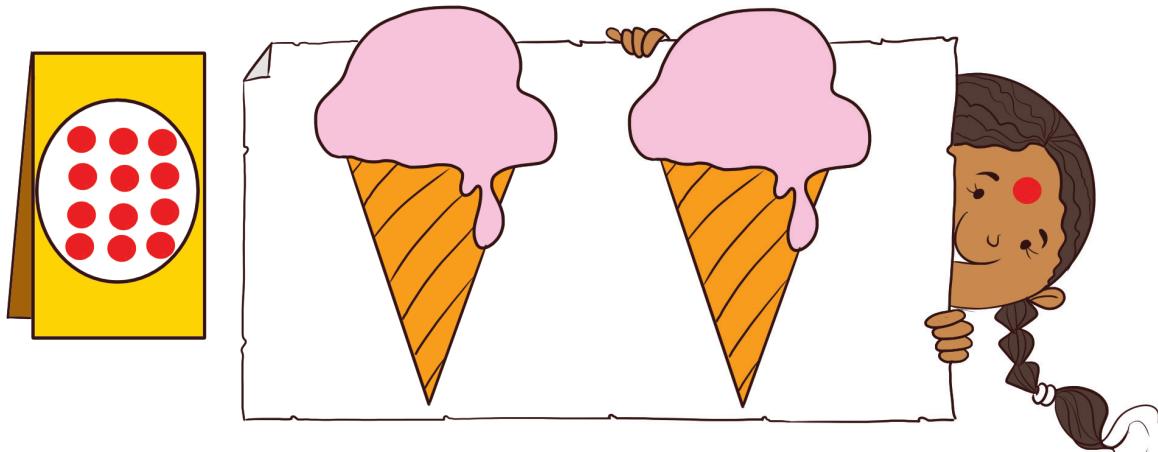

- ક. કુલ કેટલાં ગુલાબજાંબુ હતાં?
- ખ. શું તે સમાન રીતે વહેંચેલા છે? હા/ના
- ગ. તે દરેકને ખાવા માટે કેટલાં ગુલાબજાંબુ મળ્યાં?

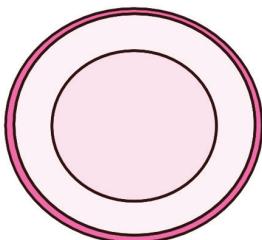
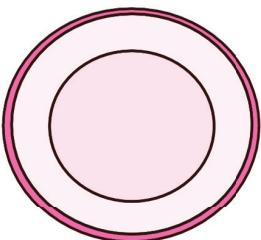
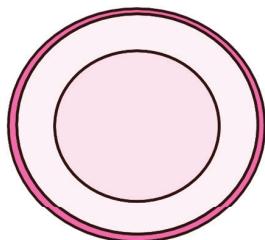
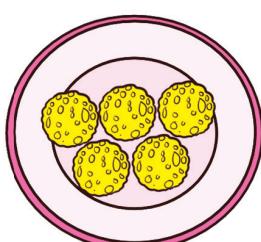
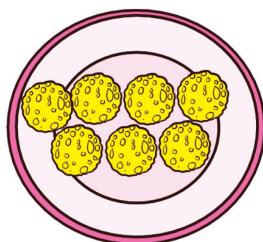

ચાલો કરીએ

- ક. ચેરી બનાવવા માટે ર આઈસકીમ કોન પર સમાનરૂપે ૧૨ ચાંલ્વા દોરીને રીતુના 'હસ્તકલા' પ્રોજેક્ટને પૂર્ણ કરો.

- ખ. પૂજા પાસે ર થાળી છે. દરેક થાળીમાં લાડુની સંખ્યા અલગ અલગ છે. લાડુને ત થાળીમાં સમાનરૂપે વહેંચવામાં તેને મદદ કરો. તમે લાડુ દોરીને રંગ કરી શકો છો.

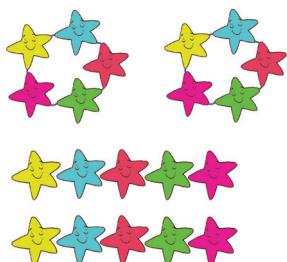
કેટલાં જૂથ?

કેમ છો! હું ગરિમા છું. મારી પાસે તારા આકારના 20 મણકા છે. હું દરેક કરું (બ્રેસલેટ) બનાવવા માટે 5 મણકાનો ઉપયોગ કરીશ.

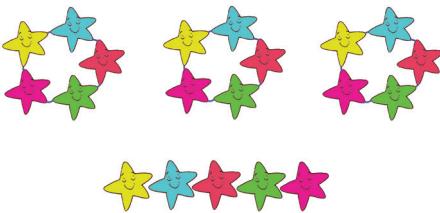
જુઓ, 1 કરું તૈયાર છે. શું તે સુંદર નથી?

મેં 2 કડાં બનાવ્યાં છે.
હવે, 10 મણકા બાકી છે. ચાલો જોઈએ, આપણો કેટલાં વધુ કડાં બનાવી શકીએ છીએ.

વાહ! ત્રણ કડાં
તૈયાર છે.

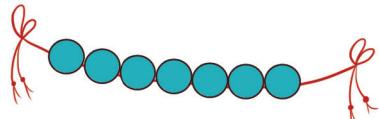
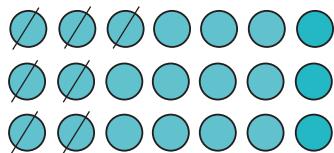
મેં આખરે બધા મણકાનો
ઉપયોગ કર્યો.

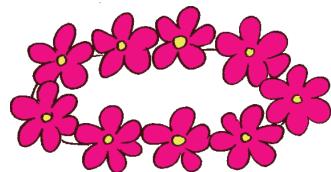
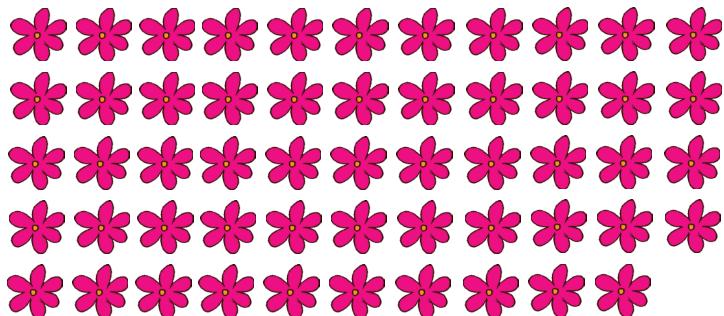
ચાલો બનાવીએ

ક. દરેક માળામાં 7 મણકા છે.

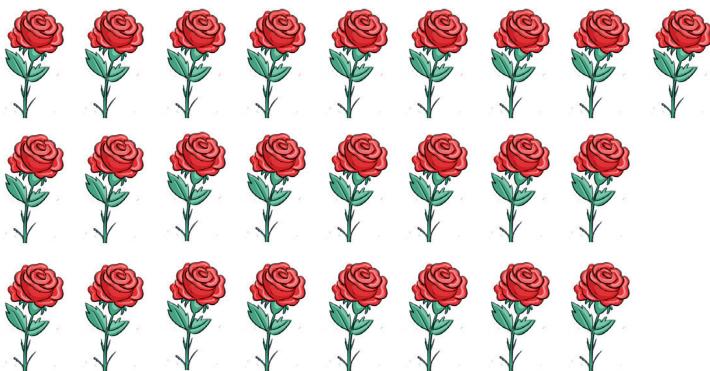
૨૧ મણકાથી આપણે કેટલી માળા બનાવી શકીએ?

ખ. ૫૪ ફૂલ છે. ૧ કરું બનાવવા માટે ૮ ફૂલોને દોરામાં પરોવો.

૫૪ ફૂલથી આપણે કેટલાં કડાં બનાવી શકીએ?

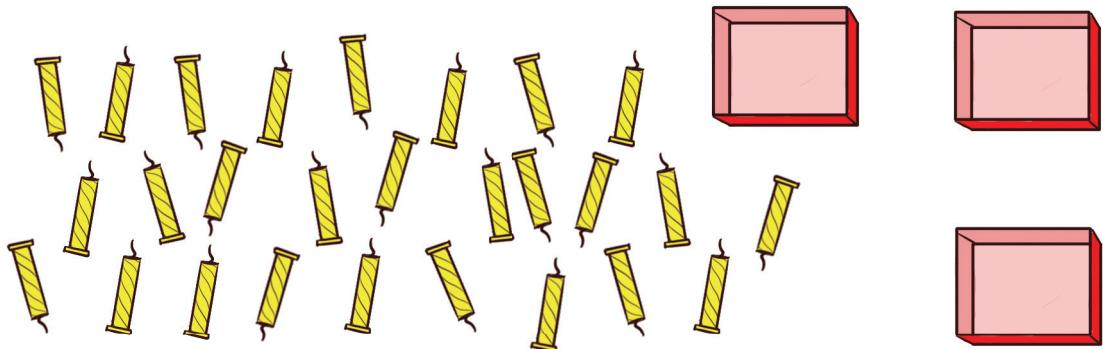
ગ. અહીં ૨૫ ગુલાબ છે. ૫ ગુલાબને ૧ ફૂલદાનીમાં મૂકી શકાય છે, તો ૨૫ ગુલાબ મૂકવા માટે કેટલી ફૂલદાનીની જરૂર પડશે?

  ફૂલદાનીની જરૂર પડશે

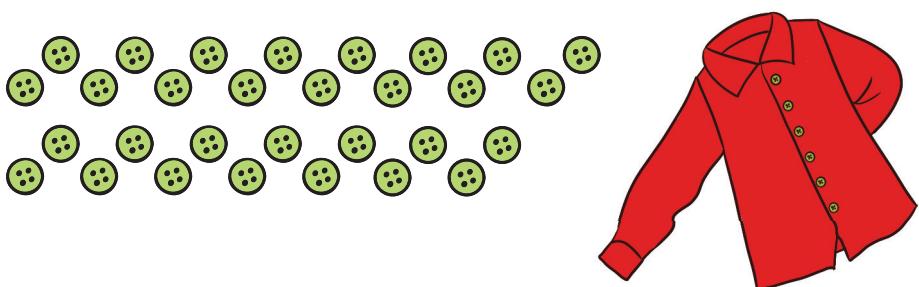

ઘ. અહીં 27 મીણબત્તી છે. તેને 3 ખોખામાં સરખા ભાગે મૂકો, તો દરેક ખોખામાં કેટલી મીણબત્તી હશે?

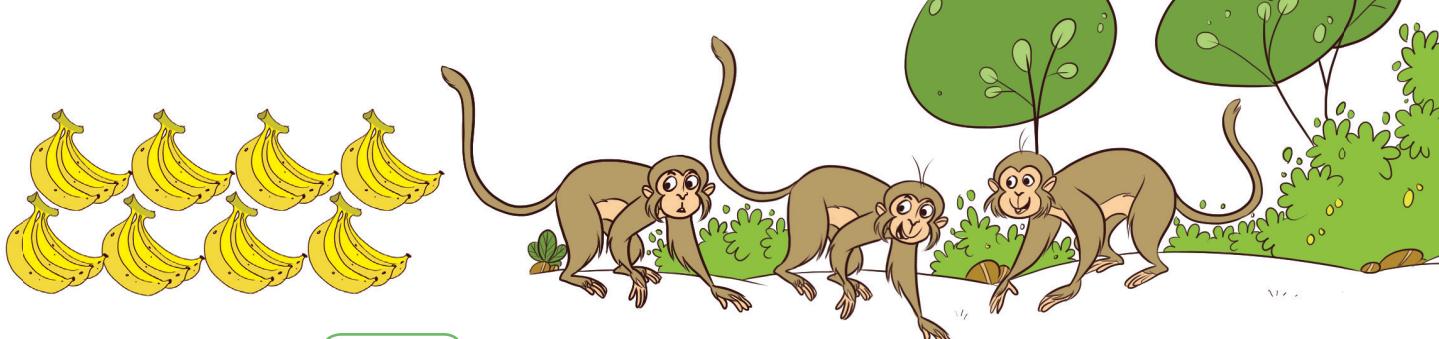
દરેક ખોખામાં   મીણબત્તી હશે.

ચ. દરજુ એક ખમીસ પર 6 બટન લગાવે છે. તેની પાસે 30 બટન છે.

દરજુ   ખમીસ પર 30 બટન લગાવી શકશે.

છ. 3 વાંદરાઓમાં 24 કેળાં સરખા ભાગે વહેંચો.

દરેક વાંદરાના ભાગમાં   કેળાં આવશે.

કઈ ઝતું છે?

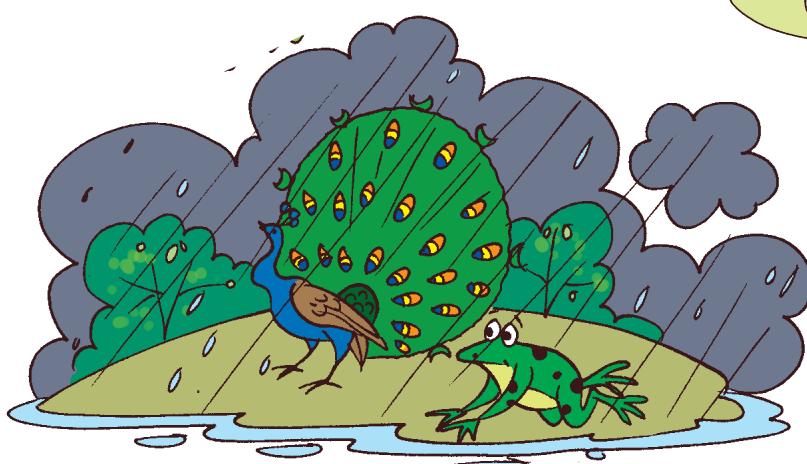

શિયાળો

ઠંડી-ઠંડી હવા જરે,
સૂરજ તપતાં બહુ ડરે,
ગરમ-ગરમ કપડાં પહેરીને,
બાળકો સૌ હરે ફરે.

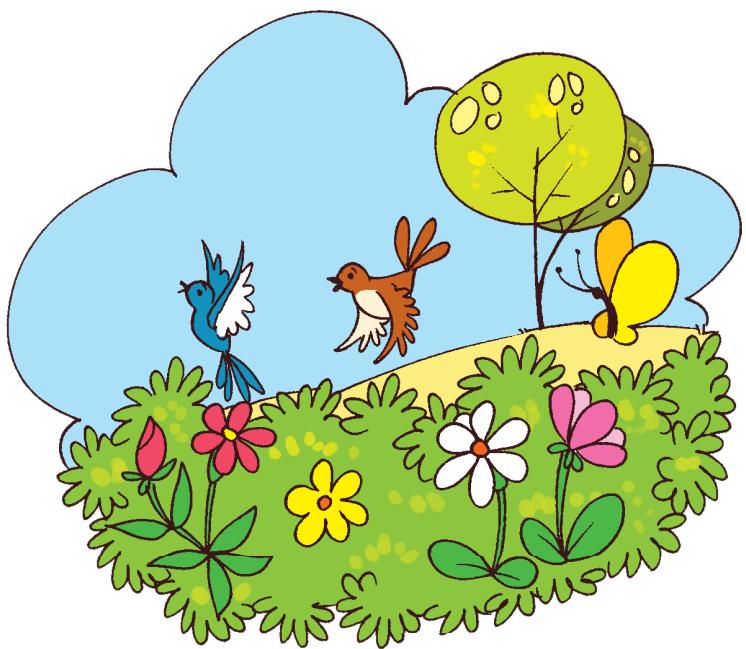
ઉનાળો

સૂરજ ચમકી રહ્યો છે ખૂબ,
ધરતી પર ફેલાય છે ધૂપ.
બણે પગ, લાગે પરસેવો,
સારો લાગે વૃક્ષનો છાયો.

ચોમાસું

વીજળી ચમકે કડ-કડ, કડ-કડ,
વાદળ ગરજે ગડ-ગડ, ગડ-ગડ,
પાણી વરસે ઝમ-ઝમ, ઝમ-ઝમ,
મોર નાચે છમ-છમ, છમ-છમ.

વસંત

ભર્યા બગીચા ફૂલોથી,
કોયલ, પોપટ ગીતો ગાય.
વૃક્ષો પર નવાં પત્તાં આવે,
ડાળીઓ જૂલે, આનંદ થાય.

પાનખર

આડ પરથી પડે છે પત્તાં,
ચારે બાજુ વિભરાતાં પત્તાં,
વહે હવા થઈને મતવાલી,
સૂની થઈ જશે દરેક ડાળી.

ચાલો ચર્ચા કરીએ

- ક. તમે કઈ ઝતુમાં રજાઓ પર જાઓ છો?
- ખ. તમારો જન્મદિવસ કઈ ઝતુમાં આવે છે?
- ગ. તમારી મનપસંદ ઝતુ કઈ છે? કેમ?
- ઘ. તમારી મનપસંદ ઝતુમાં શું ખાસ છે?

કવિતા મોટેથી વાંચો અને અભિનય કરો. ત્રણ મુખ્ય ઝતુઓ અને છ પેટા ઝતુઓની બાળકોને વિસ્તૃત સમજ આપો. બાળકો જુદી જુદી ઝતુઓમાં શું શું કરે છે તે વિશે ચર્ચા કરો. સ્થાનિક રીતે ઉપલબ્ધ વિવિધ ખોરાક અને કપડાં વિશે પણ ચર્ચા કરો. ઉદાહરણ તરીકે, કાશમીરમાં ફેરાન વગેરે. આ ઉપરાંત, ઝતુઓમાં સ્થાનિક વિવિધતા લોકોના દૈનિક જીવનને કેવી રીતે અસર કરે છે તેની પણ ચર્ચા કરો.

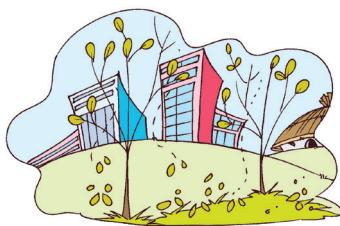

ઝતુઓને તેમનાં નામ અને તહેવારો સાથે જોડો.

પાનખર

દશોરા, શરદપૂર્ણિમા

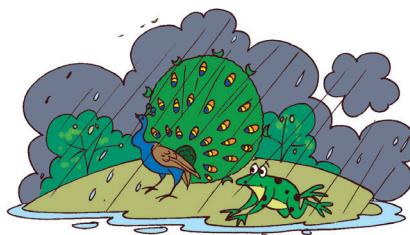
ઉનાળો

ગુરુપૂર્ણિમા, બુદ્ધપૂર્ણિમા,
રામનવમી, મહાવીર-જયંતી,
અખાત્રીજ

વસંત

ગુડીપડવો, શિવરાત્રી,
વૈશાખી, હોળી

શિયાળો

લોહરી, નાતાલ, પ્રજાસત્તાક
દિવસ, ગુરુનાનક-જયંતી,
બિંહુ, ઉત્તરાયણ

ચોમાસુ

જન્માષ્ટમી, રક્ષાબંધન,
સ્વતંત્રતા દિવસ

વસંત, શિયાળો વગેરે જેવી ઝતુઓનાં નામ હિન્દીમાં અને અન્ય પ્રાદેશિક ભાષાઓમાં પણ ચર્ચા કરો. તેમને ઈંદ જેવા અન્ય તહેવારો વિશે કહો કે, જે મોસમી તહેવારો નથી.

ક્રેન્ડરની રમત

જાન્યુઆરી

રવિ	સોમ	મંગળ	બુધ	ગુરુ	શુક્ર	શનિ
			૧	૨	૩	૪
૫	૬	૭	૮	૯	૧૦	૧૧
૧૨	૧૩	૧૪	૧૫	૧૬	૧૭	૧૮
૧૮	૨૦	૨૧	૨૨	૨૩	૨૪	૨૫
૨૬	૨૭	૨૮	૨૯	૩૦	૩૧	

ફેબ્રુઆરી

રવિ	સોમ	મંગળ	બુધ	ગુરુ	શુક્ર	શનિ
						૧
૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮
૮	૧૦	૧૧	૧૨	૧૩	૧૪	૧૫
૧૬	૧૭	૧૮	૧૯	૨૦	૨૧	૨૨
૨૩	૨૪	૨૫	૨૬	૨૭	૨૮	

માર્ચ

રવિ	સોમ	મંગળ	બુધ	ગુરુ	શુક્ર	શનિ
૩૦	૩૧					૧
૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮
૮	૧૦	૧૧	૧૨	૧૩	૧૪	૧૫
૧૬	૧૭	૧૮	૧૯	૨૦	૨૧	૨૨
૨૩	૨૪	૨૫	૨૬	૨૭	૨૮	૨૯

એપ્રિલ

રવિ	સોમ	મંગળ	બુધ	ગુરુ	શુક્ર	શનિ
		૧	૨	૩	૪	૫
૬	૭	૮	૯	૧૦	૧૧	૧૨
૧૩	૧૪	૧૫	૧૬	૧૭	૧૮	૧૯
૨૦	૨૧	૨૨	૨૩	૨૪	૨૫	૨૬
૨૭	૨૮	૨૯	૩૦			

મે

રવિ	સોમ	મંગળ	બુધ	ગુરુ	શુક્ર	શનિ
			૧	૨	૩	
૪	૫	૬	૭	૮	૯	૧૦
૧૧	૧૨	૧૩	૧૪	૧૫	૧૬	૧૭
૧૮	૧૯	૨૦	૨૧	૨૨	૨૩	૨૪
૨૫	૨૬	૨૭	૨૮	૨૯	૩૦	

જૂન

રવિ	સોમ	મંગળ	બુધ	ગુરુ	શુક્ર	શનિ
૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭
૮	૯	૧૦	૧૧	૧૨	૧૩	૧૪
૧૫	૧૬	૧૭	૧૮	૧૯	૨૦	૨૧
૨૨	૨૩	૨૪	૨૫	૨૬	૨૭	૨૮
૨૯	૩૦					

જુલાઈ

રવિ	સોમ	મંગળ	બુધ	ગુરુ	શુક્ર	શનિ
		૧	૨	૩	૪	૫
૬	૭	૮	૯	૧૦	૧૧	૧૨
૧૩	૧૪	૧૫	૧૬	૧૭	૧૮	૧૯
૨૦	૨૧	૨૨	૨૩	૨૪	૨૫	૨૬
૨૭	૨૮	૨૯	૩૦	૩૧		

ઓંગસ્ટ

રવિ	સોમ	મંગળ	બુધ	ગુરુ	શુક્ર	શનિ
૩૧				૧	૨	
૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯
૧૦	૧૧	૧૨	૧૩	૧૪	૧૫	૧૬
૧૭	૧૮	૧૯	૨૦	૨૧	૨૨	૨૩
૨૪	૨૫	૨૬	૨૭	૨૮	૨૯	૩૦

સપ્ટેમ્બર

રવિ	સોમ	મંગળ	બુધ	ગુરુ	શુક્ર	શનિ
૧	૨	૩	૪	૫	૬	
૭	૮	૯	૧૦	૧૧	૧૨	૧૩
૧૪	૧૫	૧૬	૧૭	૧૮	૧૯	૨૦
૨૧	૨૨	૨૩	૨૪	૨૫	૨૬	૨૭
૨૮	૨૯	૩૦	૩૧			

ડિસેમ્બર

રવિ	સોમ	મંગળ	બુધ	ગુરુ	શુક્ર	શનિ
૧	૨	૩	૪	૫	૬	
૭	૮	૯	૧૦	૧૧	૧૨	૧૩
૧૪	૧૫	૧૬	૧૭	૧૮	૧૯	૨૦
૨૧	૨૨	૨૩	૨૪	૨૫	૨૬	૨૭
૨૮	૨૯	૩૦	૩૧			

* ૨૦૨૫ના ક્રેન્ડર પર આધારિત

ક્રેન્ડર જોઈને કોષ્ટક ભરો.

મહિનાનાં નામ

જાન્યુઆરી, માર્ચ, મે, જુલાઈ, ઓંગસ્ટ,

ફેબ્રુઆરી

એપ્રિલ, જૂન, સપ્ટેમ્બર,

દિવસોની સંખ્યા

ચાલો વાતચીત કરીએ

- ક. આપણે ક્લેન્ડરનો ઉપયોગ શા માટે કરીએ છીએ?
- ખ. શું દર વર્ષે ફેબ્રૂઆરીમાં સરખા દિવસો હોય છે? ચર્ચા કરો.
- ગ. અઠવાડિયામાં કેટલા દિવસો હોય છે? દિવસો.
- ઘ. અગાઉના પાના પર આપેલા ક્લેન્ડરમાં એપ્રિલ મહિનામાં કેટલા રવિવાર છે? રવિવાર.
- ય. કયા-કયા મહિનામાં ૫ રવિવાર છે? _____, _____, _____, _____, _____.
- ઇ. ઉનાળુ રજાઓ _____ અને _____ મહિનામાં આવે છે?
- જ. દિવાળીની રજાઓ _____ અને _____ મહિનામાં આવે છે.
- ઝ. એપ્રિલ અને માર્ચના ભેગા મળીને કુલ કેટલા દિવસ હોય છે?
- દિવસ + દિવસ = દિવસ

પ્રોજેક્ટ કાર્ય

તમારા જન્મદિવસના મહિનાનું તમારું પોતાનું ક્લેન્ડર બનાવો અને તેમાં તમારો જન્મદિવસ દર્શાવો.

રવિ	સોમ	મંગળ	બુધ	ગુરુ	શુક્ર	શાનિ

આપણા રોજબોજના જીવનમાં ક્લેન્ડરના મહત્વની ચર્ચા કરો.

કેટલો સમય લાગશે?

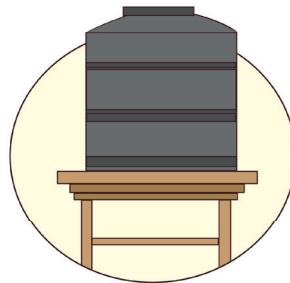
નીચે આપેલી પ્રવૃત્તિઓ પૂર્ણ થવા માટે કેટલો સમય લે છે તે દિવસો, કલાકો કે મહિનાઓ સાથે જોડો.

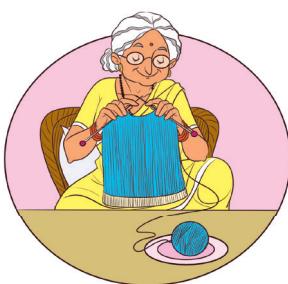
રંધવાનું

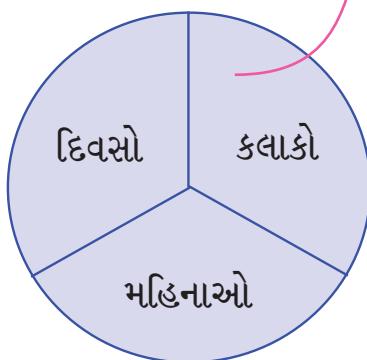
ઉનાળાની
રજાઓ

પાણીની ટાંકી
ભરવી

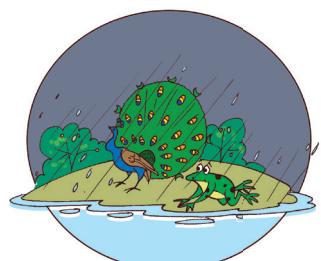
સ્વેટર-ગુંથણા

રમત

બીજમાંથી છોડ
ઉગવો

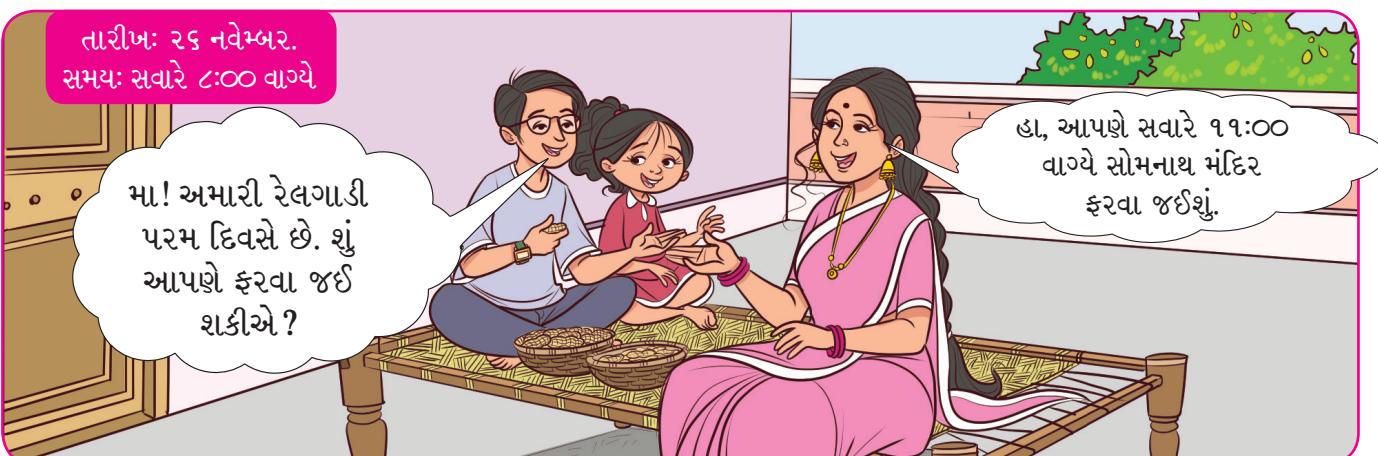
અતુપરિવર્તન

યોગ

બાળકો સાથે અલગ-અલગ પ્રવૃત્તિઓ કરવા માટે લાગતા સમયગાળા વિશે ચર્ચા કરો.

ચાલો, વાતચીત કરીએ

- ક. કુટુંબે પ્રવાસની યોજના શા માટે બનાવી? તેઓ યાત્રા માટે કયા સ્થળે ગયા હતા? તમને તેમની યાત્રામાંથી શું ગમ્યું?
- ખ. તેઓએ કયા દિવસે તેમની યાત્રા શરૂ કરી હતી? તેઓ પાછા કયારે આવ્યા? તેમનો પ્રવાસ કેટલો લાંબો હતો?
- ગ. તેઓએ તેમની સફરમાં કયાં સ્થળોની મુલાકાત લીધી હતી?
- ઘ. તેમનો દિવસનો પ્રવાસ કેટલો લાંબો હતો:
૧. સોમનાથ મંદિર _____ કલાક
  ૨. ગીરના જંગલ _____ કલાક
- તેઓ ત્યાંથી પાછા કયારે આવ્યા? _____
- ચ. ત્યાં જતી વખતે તેઓ કેટલા કલાક સુધી રેલગાડીમાં બેઠા હતા—
૧. અમદાવાદથી સોમનાથ

_____	થી	_____
-------	----	-------

૨. સોમનાથથી અમદાવાદ

_____	થી	_____
-------	----	-------

_____	કલાક
_____	કલાક

બેમાંથી કઈ મુસાફરીમાં વધુ સમય લાગ્યો?

- ઇ. શું તમે હાલમાં કોઈ પ્રવાસે ગયા છો? તમને પ્રવાસમાં સૌથી વધુ શું પસંદ આવ્યું?

અદ્ભુત તથ્ય

શું તમે જાણો છો?

‘વંદે ભારત’ ભારતની સૌથી ઝડપી રેલગાડી છે. આ રેલગાડી સૌથી પહેલી સ્વદેશી રેલગાડી છે, જેને સંપૂર્ણપણે ભારતમાં જ બનાવવામાં આવી છે. ‘વંદે ભારત’ ભારતની પહેલી રેલગાડી છે, જેમાં સંયુક્ત એન્જિન છે, એન્જિનનો ડબ્બો અલગ નથી.

દિવસો અને કલાકોની દસ્તિએ સમયગાળાના વિચારથી પરિચિત થવા માટે બાળકો સાથે તેમના મુસાફરીના અનુભવો વિશે વાત કરો. તેમના શહેરમાં શું ખાસ છે તેની પણ ચર્ચા કરો.

ગાર્ગીની દિનચર્યા

ચાલો, આપણે જોઈએ કે, ગાર્ગી એક દિવસમાં શું-શું કરે છે. તમે દરેક ચિત્રના નીચે કામ કરવાનો સમય લખો.

વાગ્યે

સૂર્ય જાય છે

૬ વાગ્યે

જાગે છે

૭ વાગ્યે

પાણી ખેંચે છે

વાગ્યે

મિત્રો સાથે રમે છે

ગાર્ગીની દિનચર્યા

વાગ્યે

શાળાએ જાય છે

વાગ્યે

બપોરનું ભોજન લે છે

વાગ્યે

ભાગવાનો સમય

વાગ્યે

ઘરે પાછી આવે છે

ચાલો, વાતચીત કરીએ

નાના કાંટા (કલાક કાંટો) અને મોટા કાંટા (મિનિટ કાંટો)ની સ્થિતિ જુઓ અને ગાર્ગી દિવસમાં કયા સમયે આ પ્રવૃત્તિઓ કરે છે તેનું અવલોકન કરો.

- તે ક્યા સમયે જાગે છે?
- તે ક્યારે શાળાએ જાય છે?
- તે ક્યા સમયે બપોરનું ભોજન કરે છે?

ચાલો કરીએ

ક. ઘડિયાળનો સમય બોલો અને લખો.

— વાગ્યા

— વાગ્યા

— વાગ્યા

— વાગ્યા

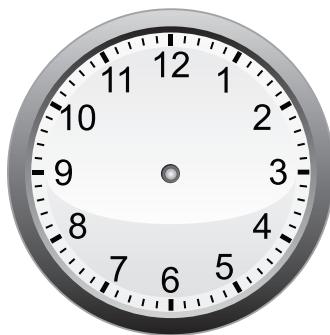
ખ. ઘડિયાળ પર કલાક કંટો અને મિનિટ કંટો દોરો.

૩ વાગ્યા

૧૧ વાગ્યા

૪ વાગ્યા

૫ વાગ્યા

૧૨ વાગ્યા

૬ વાગ્યા

ગ. તમે નીચે દર્શાવેલી પ્રવૃત્તિઓ ક્યારે કરો છો?

કલાક કાંટો અને મિનિટ કાંટો દોરીને તેને ઘડિયાળ પર દર્શાવો.

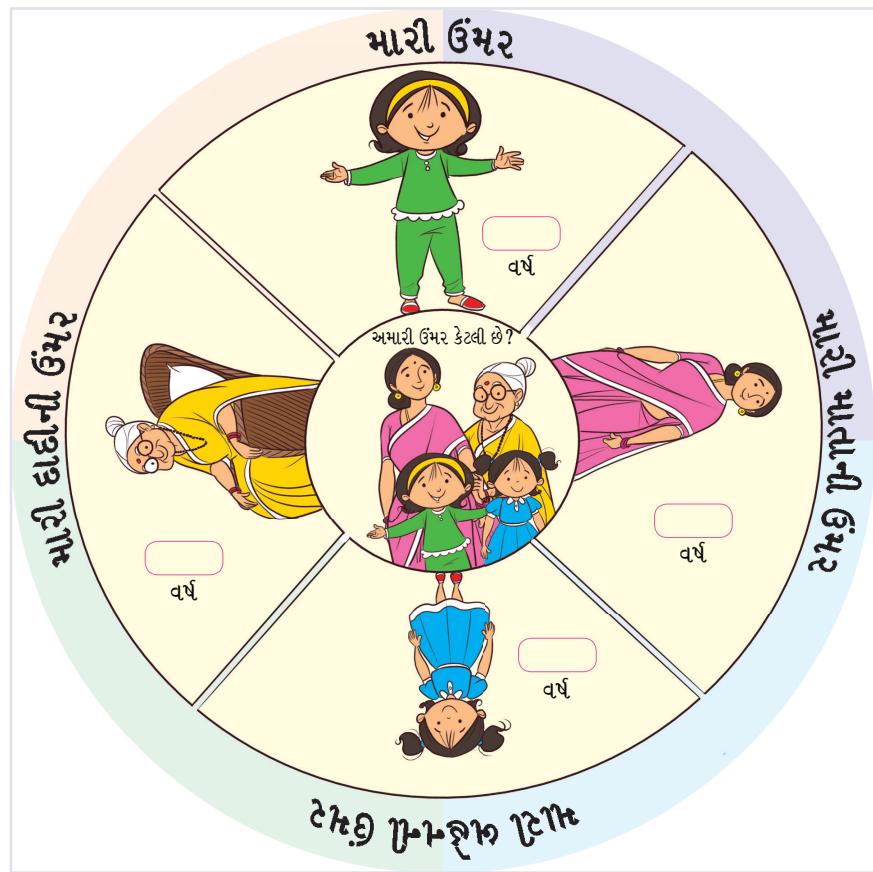
અભ્યાસ

રમત

બપોરનું ખોજન

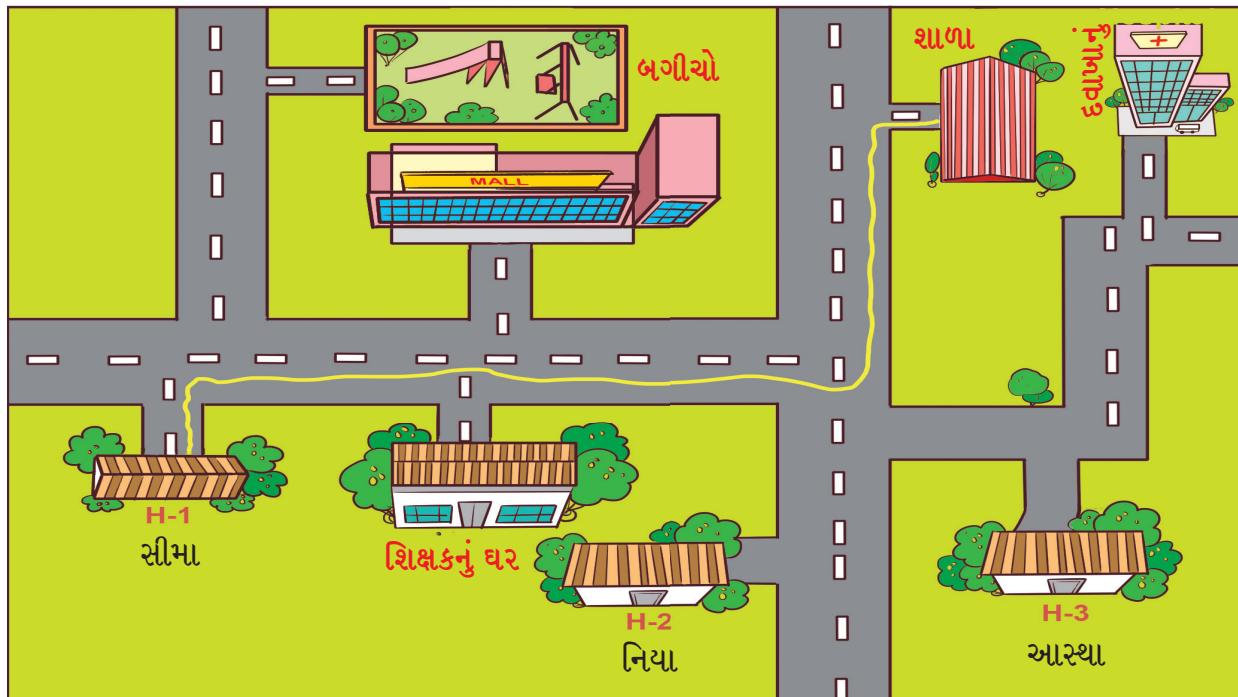

ચાલો રમીએ – દિશાઓ જાણવી

વર્ગના કોઈ એક બાળકને સ્વેચ્છાએ ઉભા થઈને આગળ આવવાનું કહો. તેને આંખે પાટા બાંધી દો. આંખે પાટા બાંધેલા બાળકને એક સ્થળેથી બીજા સ્થળે જવા માટે દિશાનિર્દેશો આપો (ઉદાહરણ તરફે, છેલ્લી પાટલીથી કાળાપાટિયા તરફ જાઓ). દિશાઓ કહેવા માટે માત્ર જમણો, ડાબે કે સીધા શબ્દો જ વાપરો.

આ રમત પ થી ઉ વખત ચાલશે, જેમાં વિવિધ બાળકો સૈચિદંદ્રિક રીતે ભાગ લેશે. જ્યારે કોઈ બાળક વર્ગખંડમાં વસ્તુઓ સાથે અથડાવાની તૈયારીમાં હોય ત્યારે સલામતીની સૂચના માટે બાળકોને ‘જોખમ’ જોવો શબ્દ નક્કી કરવા કહો.

(મુશ્કેલીનું સ્તર વધારવા માટે, તમે વર્ગખંડની વ્યવસ્થા બદલી શકો છો અથવા માર્ગમાં બિન-જોખમી અવરોધો ઉભા કરી શકો છો).

સીમાનો શાળાએ જવાનો રસ્તો

સીમા શાળાએ પહોંચવા માટે લીલી રેખાવાળા રસ્તો જાય છે. હવે આસ્થા અને નિયાને તેમના ઘરેથી શાળાએ લઈ જવા માટે વિવિધ રંગોથી એક રેખા દોરો.

વિવિધ સ્થળો શોધવાં માટે એટલે કે નેવિગેશન માટે મોબાઇલ એપ્લિકેશનના ઉપયોગની ચર્ચા કરો.

પૂર્વ, પશ્ચિમ, ઉત્તર કે દક્ષિણ

સવારે જ્યાંથી ઊગે છે સૂર્ય,
દિશા તે કહેવાય છે પૂર્વ,
પશ્ચિમ ઠીક પાછળની બાજુએ,

જઈને જ્યાં આથમે છે સૂર્ય.
બંને હાથ જરા ફેલાવો,
ઉત્તર, દક્ષિણ દિશા બતાવો,
ડાબો હાથ બતાવે ઉત્તર, પર્વત, જંગલ લાગે સુંદર.
જમણો હાથ જ્યાં ફેલાવો, દક્ષિણ દિશા તે બતાઓ.
ફરો એક ગોળ ચક્કર, પૂર્વ, પશ્ચિમ, ઉત્તર, દક્ષિણ.

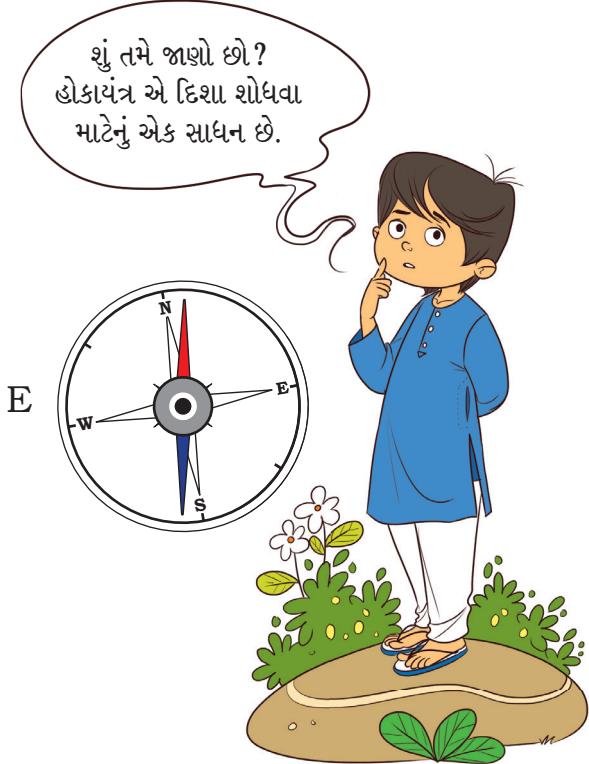
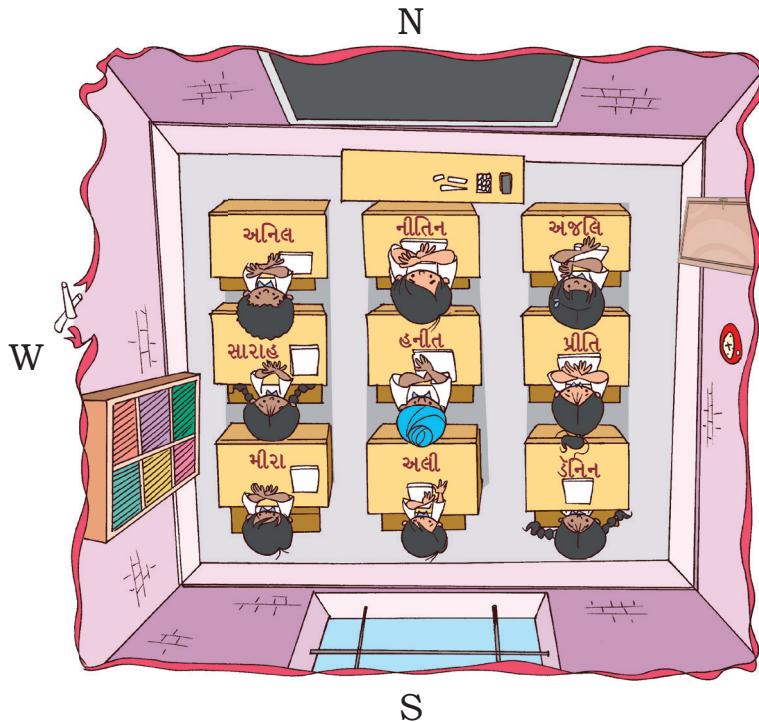
કાવ્યને અભિનય સાથે ગાઓ.. બાળકોને દિશાઓ ઓળખવામાં મદદ કરો.. શિક્ષક દ્વારા દિશાઓ ઓળખવા પર ભાર મૂકવો આવશ્યક છે અને બાળકોને તેમના નજીકના વાતાવરણમાંથી ઉદાહરણો આપવા જોઈએ જેથી તેઓ આ શાબ્દોની અવકાશી સુસંગતતાને સમજી શકે.

ચાલો કરીએ

નીચેનો વર્ગખંડ જુઓ અને ઉત્તર, દક્ષિણ, પૂર્વ અને પશ્ચિમ શબ્દોનો ઉપયોગ કરીને પ્રશ્નોના જવાબ આપો (હોકાયંત્રનો સંદર્ભ લો).

ક. હનીતનું મેજ સારાહના મેજની _____ દિશામાં છે.

ખ. કબાટ અલીના મેજની _____ બાજુએ છે.

ગ. કાળાપાટિયા સુધી પહોંચવા માટે મીરાએ _____ દિશા તરફ ચાલવું પડશે.

ઘ. પક્ષીઓને બારી પર દાણા ખવડાવવા માટે નીતિને _____ દિશામાં અને પછી _____ દિશા તરફ ચાલવું પડશે.

હોકાયંત્ર અને તેના ઉપયોગની ચર્ચા કરો. સંદર્ભ બિંદુઓથી વિવિધ વસ્તુઓની દિશાઓ શોધવા માટે બાળકોને હોકાયંત્રનો ઉપયોગ કરવા માટે પણ કહો.

૧૦

મેળાની મોજ

QRickit

0224CH10

રૂપલને મેળામાં જવું ખૂબ જ ગમે છે. તે તેની બહેનપણીઓ સાથે સ્થાનિક મેળાની મુલાકાત લે છે. તેની માતાએ તેને ₹ ૫૦ આપ્યા હતા. તેણે તેનો મોટા ભાગનો ખર્ચ તેની મનપસંદ સવારીઓ (રાઈડ્ઝ) પર કર્યો.

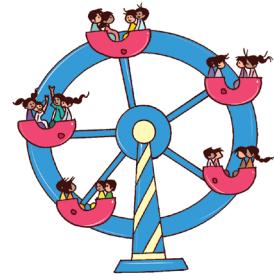
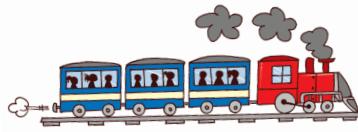
બાળકો મેળામાં કઈ વસ્તુઓની મજા લે છે, કોણી સાથે જાય છે, શું ખરીદે છે અને ત્યાં કેટલા રૂપિયા ખર્ચ કરે છે તેની ચર્ચા કરો.

મેં કેટલો ખર્ચ કર્યો?

₹ 10

સવારી પાછળ ખર્ચવામાં આવેલાં કુલ નાણાં =

રૂપલની માતાએ
આપેલાં નાણાં

-

ખર્ચવામાં
આવેલાં નાણાં

=

રૂપલ
પાસે વધેલાં નાણાં

રૂપલની એક બહેનપણી પાસે ₹ 50 માંથી ₹ 8 બચ્યા છે. તે જાણવા માંગતી હતી કે તેણે કેટલા રૂપિયા ખર્ચ્યા છે. ચાલો, આપણે તે શોધવાની રીત જોઈએ.

મારી પાસે ₹ 8 બચ્યા છે અને મેં સવારીઓ પાછળ ₹ 20 ખર્ચ્યા છે, જે કુલ ₹ 28 થયા. એ પછી મેં નાસ્તા પાછળ ₹ 20 ખર્ચ્યા છે, જેથી કુલ ₹ 48 થયા અને મેં કેન્દ્રી પાછળ ₹ 2 ખર્ચ્યા છે, એટલે ₹ 50 થયા. એટલે કુલ મળીને, મેં ₹ 42 ખર્ચ્યા છે.

$$₹ 8 + ₹ 20 = ₹ 28$$

$$₹ 28 + ₹ 20 = ₹ 48$$

$$₹ 48 + ₹ 2 = ₹ 50$$

₹ 42

જો તમારા પિતાએ તમને મેળા માટે ₹ 40 આપ્યા અને અત્યારે તમારી પાસે ₹ 5 બચ્યા હોય, તો તમે કેટલા રૂપિયા ખર્ચ્યા? શોધી કાઢો.

ચાલો કરીએ

ક. ખરીદવા માટે કુલ કેટલા રૂપિયાની જરૂર પડશે?

સવારી	ટિકિટની સંખ્યા	રકમ
₹20 	2	₹ _____
₹10 	_____	₹ 30
₹15 	2	₹ _____

ખ. આપણે જોયું કે રૂપલ અને તેની બહેનપણીઓએ જુદી જુદી ચલણી નોટો અને સિક્કાનો ઉપયોગ કર્યો છે. ચાલો, આપણે સામાન્ય રીતે ઉપયોગમાં લેવાતાં બીજાં ભારતીય ચલણને જોઈએ.

₹100

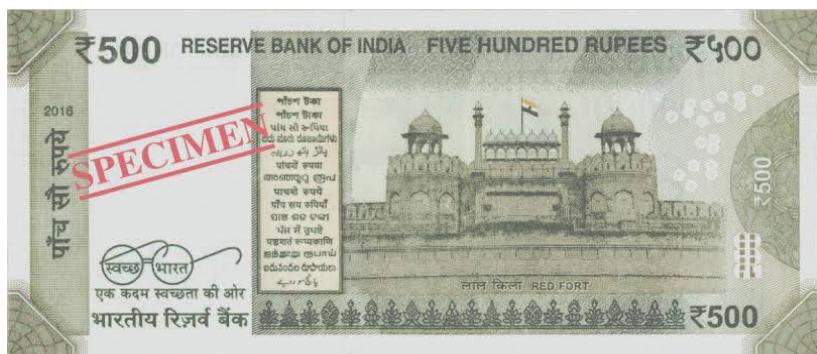
₹200

₹500

ગુ. રૂપાંશુભેટ ની નોટ પર રૂપાંશુભેટ કેટલી વખત લખવામાં આવ્યું છે તેની સંખ્યા ગણો.

૧. પાંચસો રૂપિયા શબ્દોમાં

વખત લખાયેલ છે.

૨. ૫૦૦ એ સંખ્યામાં

વખત લખાયેલ છે.

₹ ૫૦૦ ની નોટ પર કયા ઐતિહાસિક સ્મારકની તસવીર છુપાયેલી છે? તમે આ સ્મારક જોયું છે?

બાળકોને અન્ય ચલણી નોટોનું અવલોકન કરવા અને તેમની લાક્ષણિકતાની ચર્ચા કરવા કહો. ખાસ કરીને દિવ્યાંગ લોકો માટે દરેક ચલણી નોટ પર આપેલી વિશેષતાઓની ચર્ચા કરો. જેમ કે ચલણી નોટોની ડિઝાઇન પરની રેખાઓ, ચલણી નોટ પર લખેલી સંખ્યાઓ વગેરે.

તેજલની દાઈએ તેને કેટલાક જૂના સિક્કા બતાવ્યા જે તેણે પહેલાં કદીય જોયા ન હતા. ચાલો આપણે પણ આ સિક્કાઓ પર એક નજર કરીએ.

૨૫ પૈસા

૫૦ પૈસા

૧૦ પૈસા

૨૦ પૈસા

તેની દાઈ ૧ રૂપિયો આપવા માટે ૫૦ પૈસાના ૨ સિક્કા આપતા હતા.

+

=

૫૦ પૈસા

૫૦ પૈસા

₹૧

૧૦૦ પૈસા = ૧ રૂપિયો

ક. ૧ રૂપિયો આપવા માટે ૨૫ પૈસાના કેટલા સિક્કા આપવા પડશે? નીચેના ખાનામાં સિક્કા દોરો.

= ₹૧ અથવા
૧૦૦ પૈસા

ખ. ૨૦ પૈસાના કેટલા સિક્કાથી ₹૧ થશે?

કુંગા ફોડો

મટરુ એક ‘કુંગા ફોડો’ રમતની દુકાને જાય છે. તેને કુંગા ફોડવા માટે ₹૧૦ માં ત્રણ તક મળશે. ચાલો, આપણે જોઈએ કે મટરુ કેટલા રૂપિયા જીતે છે?

૫. જો મટરુ નીચે પ્રમાણેના કુંગા ફોડો તો તેને કેટલા રૂપિયા મળશે?

	₹૩

ખ. જો તેણે નીચેની રકમ મેળવવી હોય તો તેણે કયા રંગના અને કેટલા ફુંગા ફોડવા પડશે? તેટલા ફુંગા દોરો અને તેમને રંગો.

₹૧૭

₹૨૨

₹૩૧

ગ. સૌથી વધુ રૂપિયા કમાવવા માટે તમે કયા ત્રણ જુદા જુદા રંગના ફુંગાને ફોડશો? તેમને દોરો અને રંગ પૂરો.

જ્ઞાન કુલ રકમ = _____

ଘ. જો મટરૂ પાસે ચાર તક હોય, તો તે કયા જુદા જુદા રંગના ફુંગાને ફોડીને સૌથી વધુ રૂપિયા કમાઈ શકે છે? તે ફુંગા દોરો અને રંગ પૂરો.

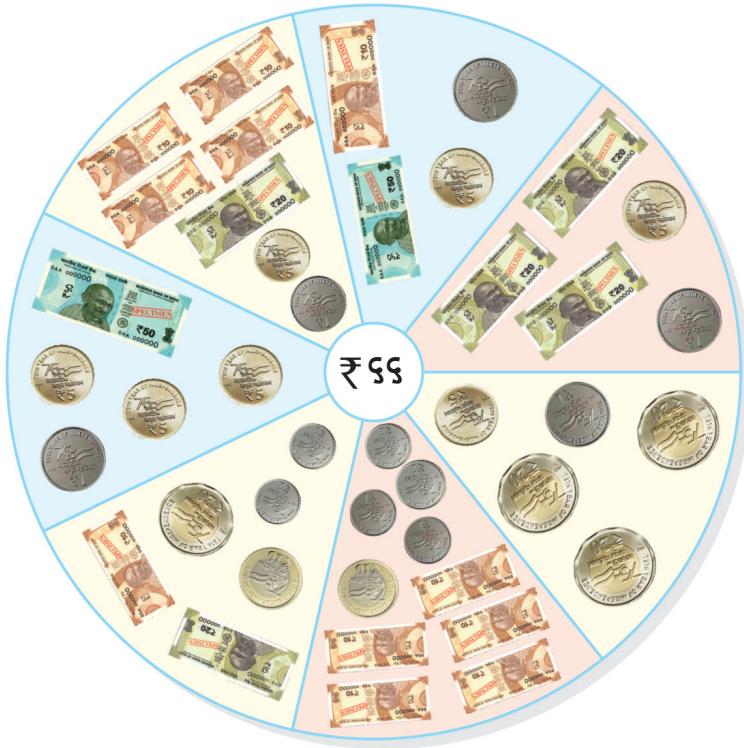
જ્ઞાન કુલ રકમ = _____

ચાલો કરીએ

ચાલો આપણે જોઈએ કે ₹૬૬ ને જુદી જુદી કેટલી રીતે ચૂકવી શકાય છે.

આપેલ રકમ બનાવવા માટે વિવિધ ચલણી નોટનો ઉપયોગ કરો.

રકમ	₹ ૧	₹ ૨	₹ ૫	₹ ૧૦	₹ ૨૦	₹ ૫૦
₹૫૪	—	૨	—	૩	૧	—
₹૮૫						

ચાલો, ખરીદી કરીએ

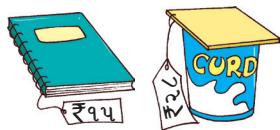

વस्तुઓ

વस्तुઓ ખરીદવા માટે
જરૂરી રૂપિયા

તમારી
પાસેના રૂપિયા

બચેલા રૂપિયા/
જરૂરી રૂપિયા

₹ _____

₹ _____

₹ _____

₹ _____

₹ _____

₹ _____

ચાલો કરીએ

₹ १८

+ ₹ ३२

₹ १५

+ ₹ २७

₹ ४७

+ ₹ ५०

₹ २२

+ ₹ ३५

શું તમે જોયું છે કે કેટલીક વાર આપણે મોબાઇલ ફોનનો ઉપયોગ કરીને પૈસાની ચૂકવણી કરીએ છીએ?

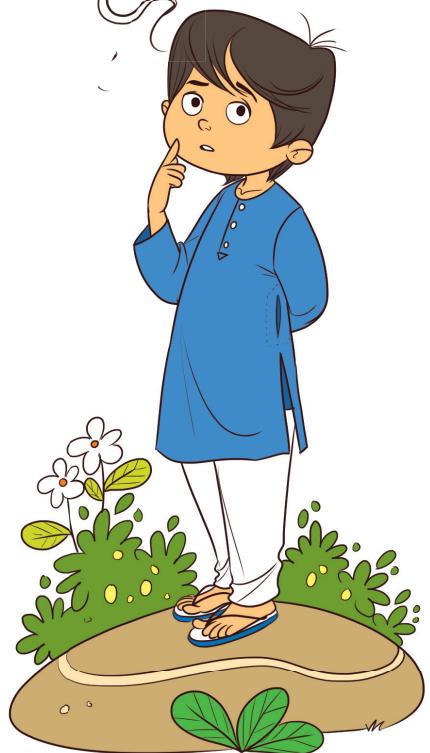
ક. જ્યંતે ₹૨૫ કલમ (પેન) પર અને ₹૪૦ નોંધપોથી પર ખર્ચ્યા.

તેણે કુલ કેટલા રૂપિયા ખર્ચ્યા ?

ખ. મીરા પાસે ₹૪૩ છે. કનિકા પાસે મીરા કરતાં ₹૧૪ વધારે છે,
તો કનિકા પાસે કુલ કેટલા રૂપિયા છે ?

ગ. બ્રેડના પેકેટની કિંમત ₹૩૦ છે અને એક ચોકલેટની કિંમત ₹૬૦ છે. આ વસ્તુઓ ખરીદવા માટે વિવેકને કેટલા રૂપિયાની જરૂર છે ?

ઘ. અજ્યાની પાસે ₹૫૮ છે. તેણે બજારમાં ₹૪૮ વાપર્યા. હવે તેની પાસે કેટલા રૂપિયા બચ્યા છે ?

પ્રોજેક્ટ કાર્ય

જ્યારે પણ તમે તમારાં માતાપિતા સાથે બજારમાં ખરીદી કરવા જાઓ ત્યારે તમે ખરીદેલી ચીજવસ્તુઓ અને તમે ખર્ચેલાં કુલ નાણાંની યાદી બનાવો.

આવા વધુ સંદર્ભો બનાવો અને પ્રશ્નો પૂછો કે શું બાળકો સરવાળો કરશે કે બાદબાકી ?
ચર્ચા દ્વારા બાળકોમાં પૈસા બચાવવાનું મૂલ્ય કેળવો.

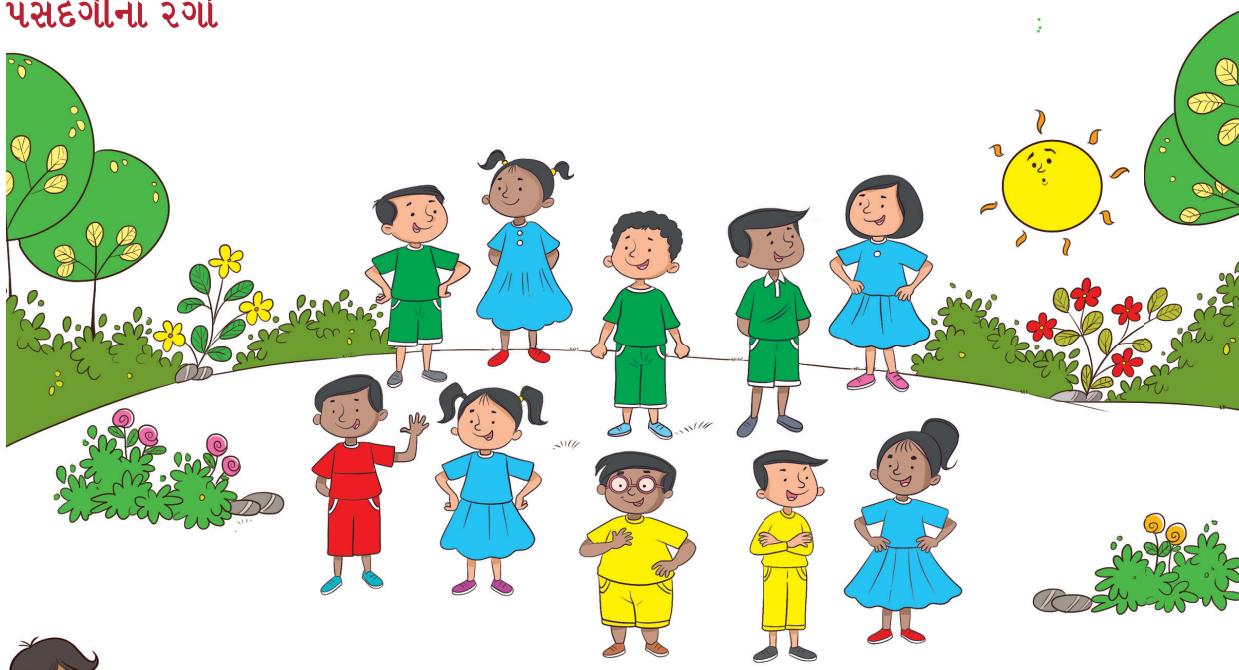

QRickit

પસંદગીના રંગો

ચાલો કરીએ

ચિત્ર જુઓ અને કોષ્ટક પૂર્ણ કરો તેમજ ખાલી જગ્યા પૂરો.

રંગ	લાલ	લીલો	ભૂરો	પીળો
બાળકોની સંખ્યા				

- ક. સૌથી વધુ પસંદગીનો રંગ _____ છે.
- ખ. સૌથી ઓછો પસંદગીનો રંગ _____ છે.
- ગ. પીળો રંગ _____ રંગથી વધુ પસંદગીનો રંગ છે.
- ઘ. _____ રંગ, લીલા રંગથી વધુ પસંદગીનો રંગ છે.
- ચ. _____ રંગથી ઓછી પસંદગીનો રંગ _____ છે.

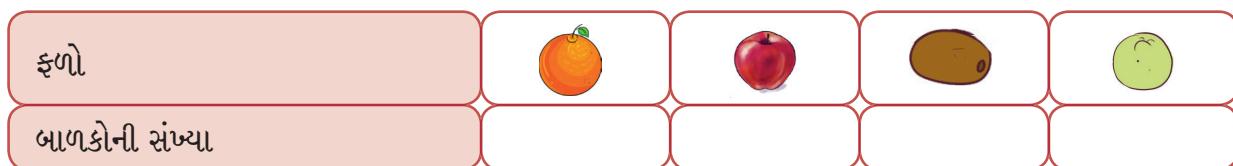
ઉજાણીનો દિવસ

બાળકોને ઉજાણીમાં ખાવાં માટે ફળો આપવામાં આવ્યાં છે. તેઓ પોતાનાં મનપસંદ ફળો ખાઈ રહ્યા છે.

ચાલો કરીએ

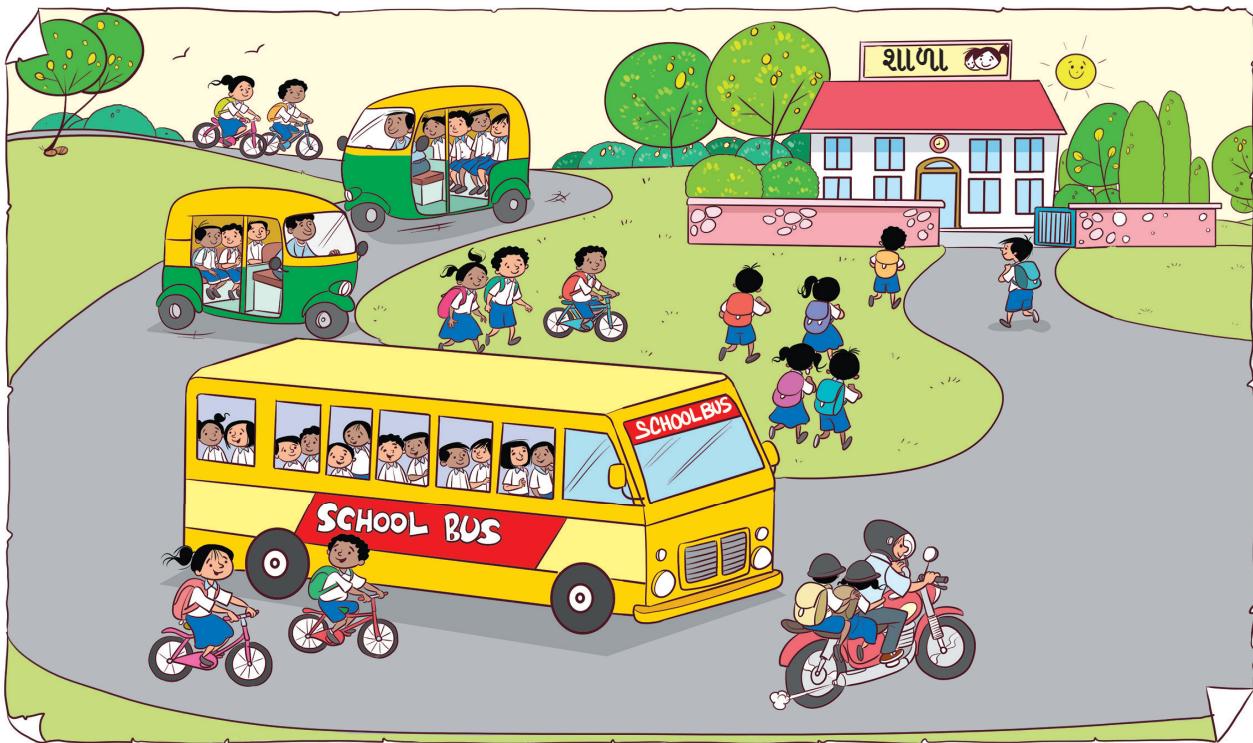
કોષ્ટક પૂર્ણ કરો અને ખાલી જગ્યા પૂરો.

- ક. ચિત્રમાં કેટલાં બાળકો છે? _____.
- ખ. સફરજન પસંદ હોય તેવાં બાળકોની સંખ્યા _____ છે.
- ગ. સૌથી વધુ ગમતું ફળ _____ છે.
- ઘ. સૌથી ઓછું ગમતું ફળ _____ છે.
- ચ. સફરજન પસંદ હોય તેવાં બાળકોની સંખ્યા કરતાં, જામફળ પસંદ હોય તેવાં બાળકોની સંખ્યા _____ (વધારે/ઓછી/સરખી) છે.
- છ. કેળાં પસંદ હોય તેવાં બાળકોની સંખ્યા કરતાં, સફરજન પસંદ હોય તેવાં બાળકોની સંખ્યા _____ (વધારે/ઓછી/સરખી) છે.
- જ. કીવી પસંદ હોય તેવાં બાળકોની સંખ્યા કરતાં, નારંગી પસંદ હોય તેવાં બાળકોની સંખ્યા _____ (વધારે/ઓછી/સરખી) છે.

ચિત્રની ચર્ચા કરો અને કોષ્ટક ભરો.

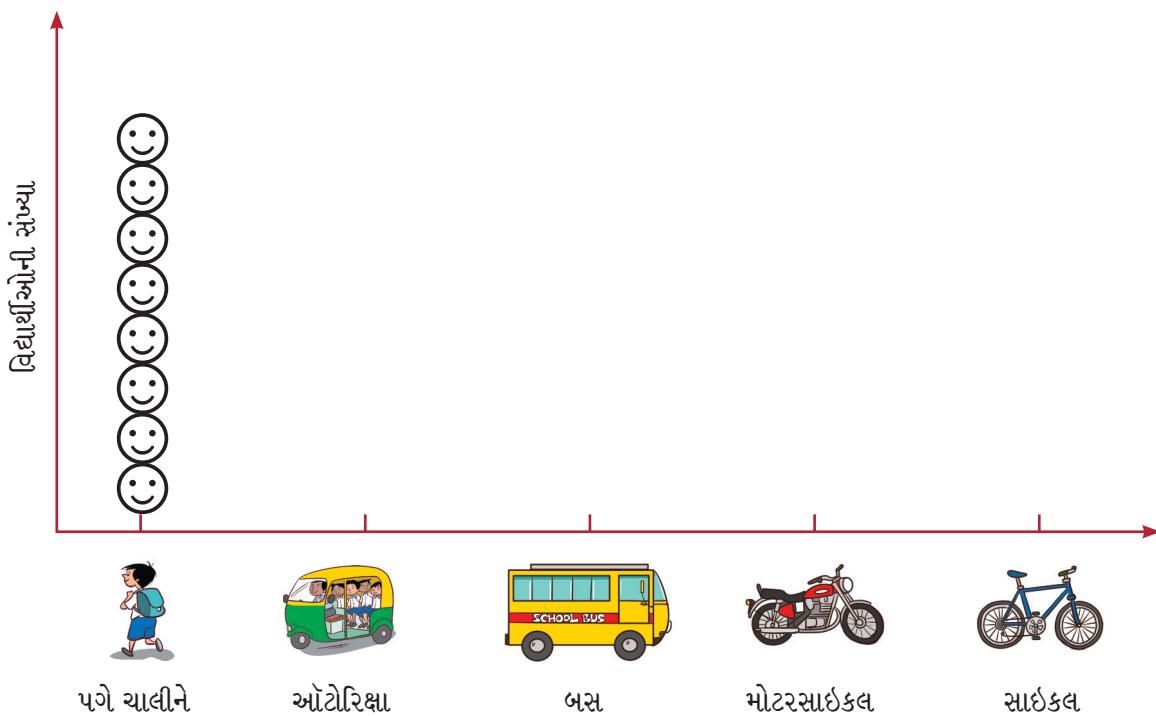

શાળાએ આવવાની રીત	વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા
	૮
	૩
	૨
	૧
	૫

કોષ્ટક વાંચો અને નીચે આપેલા ચાર્ટમાં વિવિધ રીતે શાળાએ આવતા વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા દર્શાવવા માટે ચહેરા (😊) બનાવો. (😊 = ૧ વિદ્યાર્થી)

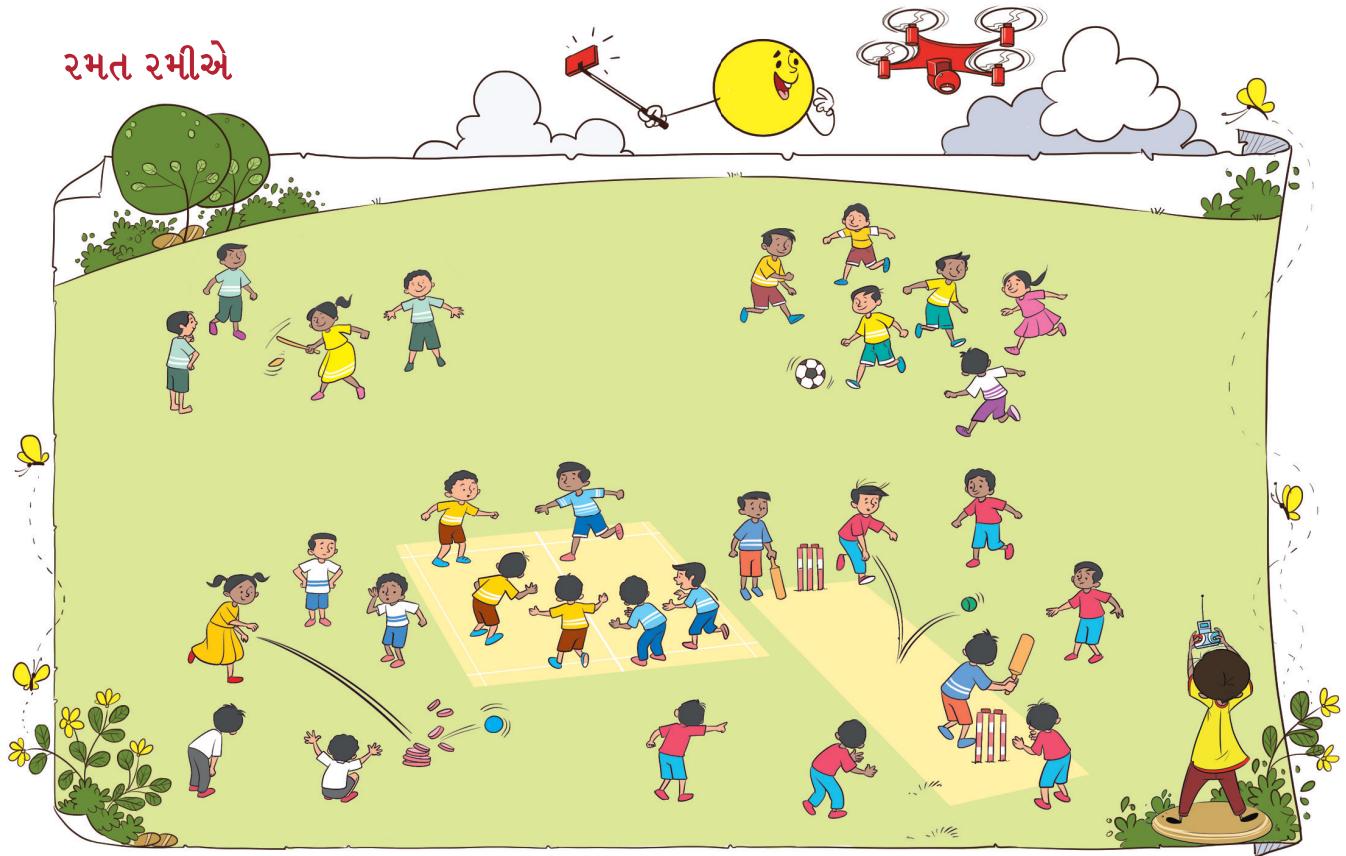
ચાર્ટમાં જુઓ અને ખાલી જગ્યા પૂરો.

- ક. મોટા ભાગના વિદ્યાર્થીઓ _____ દ્વારા શાળાએ આવે છે.
- ખ. _____ દ્વારા ઓછામાં ઓછા વિદ્યાર્થીઓ શાળાએ આવે છે.
- ગ. ઓટોરિક્ષાનો ઉપયોગ કરીને શાળાએ આવતા વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા કરતાં, બસનો ઉપયોગ કરીને આવતા વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા _____ (ઓછી/વધુ) છે.
- ઘ. સાઈકલનો ઉપયોગ કરીને શાળાએ આવતા વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા, મોટરસાઈકલનો ઉપયોગ કરીને આવતા વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા કરતાં _____ (વધુ/ઓછી) છે.
- ચ. _____ નો ઉપયોગ કરીને શાળાએ આવતા વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા કરતાં, _____ દ્વારા શાળામાં આવતા વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા ઓછી છે.
- છ. _____ નો ઉપયોગ કરીને શાળાએ આવતા વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા કરતાં, _____ દ્વારા શાળામાં આવતા વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા વધુ છે.

રમત રમીએ

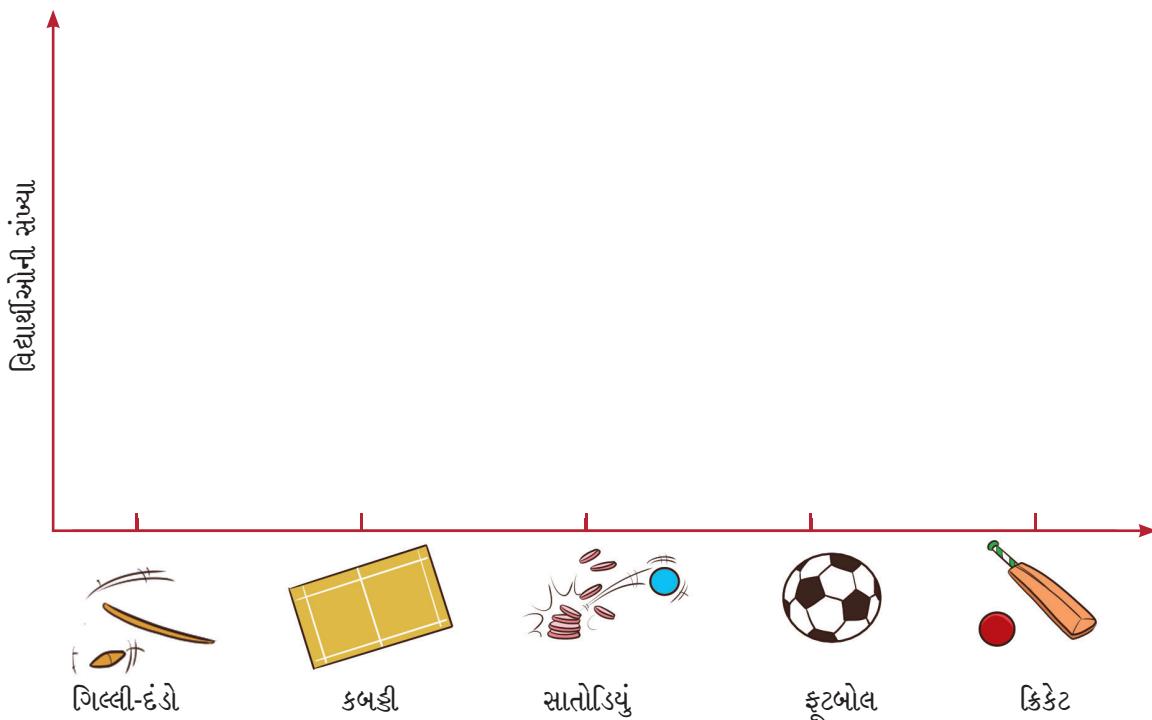
ચાલો કરીએ

ચિત્ર જુઓ અને કોષ્ટક ભરો.

રમત	વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા

કોષ્ટકનો ઉપયોગ કરી નીચેના આલોખમાં વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા (😊) થી દર્શાવો.

ક. સૌથી વધુ ગમતી રહ્મત _____.

ખ. સૌથી ઓછી પસંદ કરવામાં આવતી રહ્મત _____.

ગ. સાતોડિયાને _____ કરતાં વધુ પસંદ કરવામાં આવે છે.

ઘ. _____ ને ફૂટબોલ કરતાં વધુ પસંદ કરવામાં આવે છે.

ચાલો કરીએ

ક. તમારા મિત્રોને સૌથી વધુ ગમતા શાકભાજ વિશે પૂછો, તેમની સાથે ચર્ચા કરો અને કોષ્ટક પૂર્ણ કરો.

મનગમતાં શાકભાજ

વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા

ખ. પાના નં. ૧૨૮ પરનું કોષ્ટક જુઓ અને ખાતી જગ્યા પૂરો.

૧. સૌથી વધુ ગમતું શાક _____ છે.
૨. સૌથી ઓછું પસંદ કરાયેલું શાક _____ છે.
૩. _____ એ _____ કરતાં વધુ પસંદ કરવામાં આવે છે.
૪. _____ એ _____ કરતાં ઓછું પસંદ કરવામાં આવે છે.

ગ. તમારા ભિંબોને તેમના ઘરમાં રહેતા કુટુંબના સત્યોની સંખ્યા વિશે પૂછો અને નીચે આપેલ કોષ્ટક ભરો.

૧. મોટા ભાગના કુટુંબમાં _____ લોકો હોય છે.

૨. ઘરમાં રહેતા લોકોની ઓછામાં ઓછી સંખ્યા _____ છે.

૩. છ લોકો ધરાવતાં કુટુંબની સંખ્યા _____ છે.

૪. છ કરતાં વધુ લોકો ધરાવતાં કુટુંબની સંખ્યા _____ છે.

સાથે રહેતા લોકોની સંખ્યા	કેટલાં કુટુંબ
૧	
૨	
૩	
૪	
૫	
_____	
_____	

પ્રોજેક્ટ કાર્ય

બાળકો તેમનાં દાદા-દાદી સાથે રહેતાં હોય તેવાં કુટુંબની સંખ્યા શોધવા માટે નજીકના કુટુંબોની મુલાકાત લો. માહિતી એકત્ર કરીને કોષ્ટકમાં ભરો.

કુટુંબ સાથે રહે છે	દાદા-દાદી બંને	જુલાલા	જુલાલા	દાદા-દાદી વગર
કુટુંબની સંખ્યા				

તમે કેટલાં કુટુંબની મુલાકાત લીધી?

દાદા-દાદી સાથે રહેતાં કુટુંબની સંખ્યા

એકલા દાદા કે દાદી સાથે રહેતાં કુટુંબની સંખ્યા

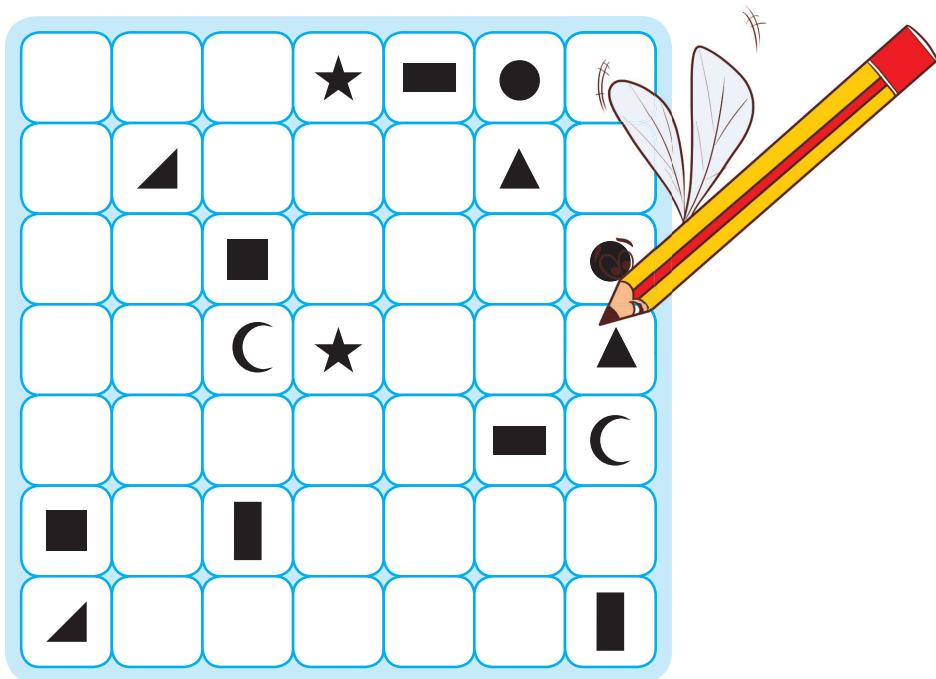
દાદા-દાદી વગર રહેતાં કુટુંબની સંખ્યા

કુટુંબની મુલાકાત લેતાં પહેલાં તમે તેમને જે પ્રશ્નો પૂછવા જઈ રહ્યા છો તેની ચર્ચા વર્ગમાં કરો.

ક. સમાન આકારોની દરેક જોડીને એકબીજા સાથે જોડવા માટે આડી કે ઉભી લીટીઓ દોરો. ધ્યાન રાખો કે લીટીઓ એકબીજાને ઓળંગવી કે સ્પર્શવી ન જોઈએ અને ત્રાંસી રેખાઓનો ઉપયોગ ન થવો જોઈએ.

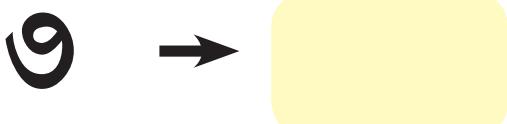
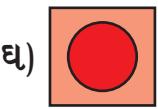
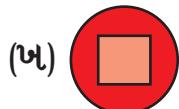
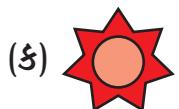
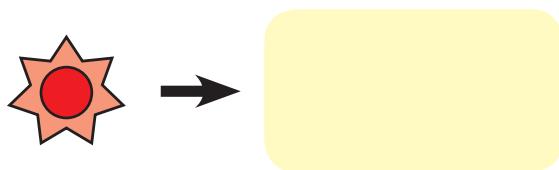
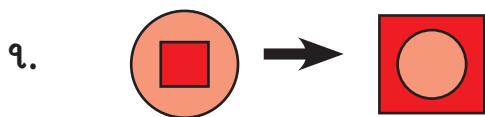

ખ. પેટર્ન પૂર્ણ કરો.

૨	+		=	૪
	+			
૧				
૧	+	૩	=	

ગ. વિચારો અને પૂર્ણ કરો.

ઘ. સંખ્યા શોધો.

એક સંખ્યા ધારો.

તે સંખ્યાને બમજી કરો.

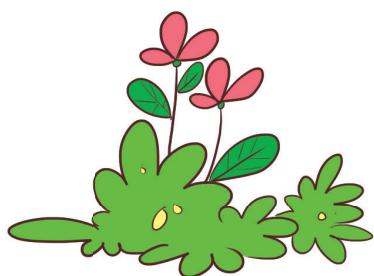
તેમાં આઠ ઉમેરો.

તે સંખ્યાના અડધા કરો.

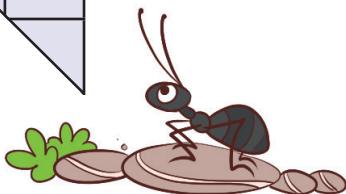
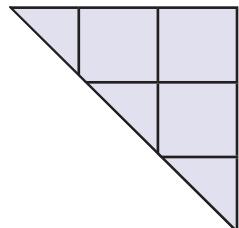
તમે જે સંખ્યા ધારી હતી તે સંખ્યાને બાદ કરો.

શું તે સંખ્યા ૪ છે?

હવે તમારા મિત્રો સા�ે આ ગણિતની યુક્તિ રમો.

૮. ચિત્રને ધ્યાનથી જુઓ. કીડી તેના ઘેર (દરમાં) કેટલી જુદી જુદી રીતે પરત ફરી શકે છે?

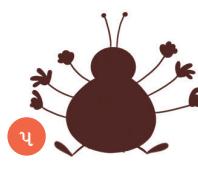
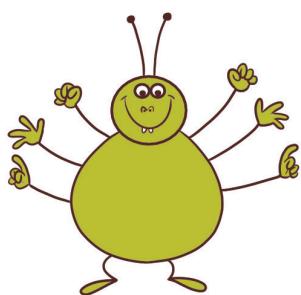

૭. ૧૧ થી ૨૦ સુધીની સંખ્યાના શબ્દો શોધો.

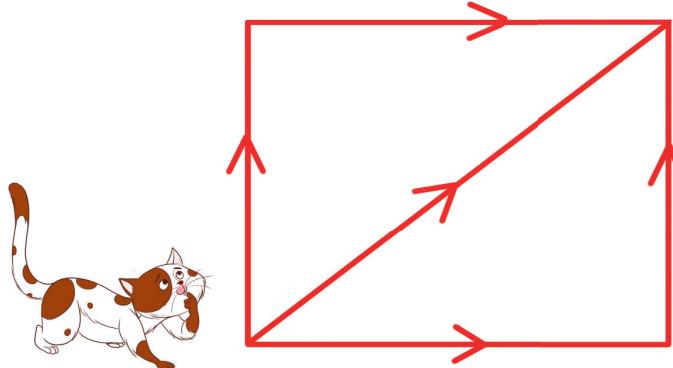
તે	ગ	યા	ઓ	ગ	ણી	સ	ઈ	બે	લ
ક	ર	ઉ	ન	તે	ણ	ના	પું	ર	મ
સૌ	લા	સો	ળ	ત	પિ	જા	દ	રા	ગ
ઉ	ગ	ના	લ	વી	પા	વી	ર	વા	કે
સ	ત	હા	દ્ર	તે	રા	મ	સ	શ	બા
વા	અ	ગિ	યા	ર	જ	મ	ણ	ગ	ર
ઘ	નાં	પ	ર	વિ	સો	હ	ચે	ત	સ
કિ	શ	દ	દ	અ	ઢા	ર	સુ	ના	ત
રે	ચૌ	ન	વિ	તિ	સ	બા	સા	મ	ર
શિ	ખા	ળ	પુ	લ	વા	ર	જ	યં	તિ

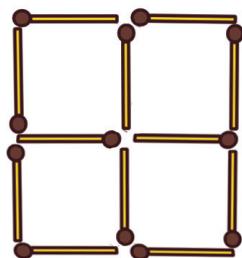
જ. પડછાયાનું યોગ્ય ચિત્ર ઓળખી કાઢો.

જ. બિલાડી તેના ઘેર કેટલી જુદી જુદી રીતે પરત ફરી શકે છે ?

૨. બે દીવાસળી દૂર કરીને બે ચોરસ બનાવવાનો પ્રયત્ન કરો.

૬. હું કોણ છું?

હું ચાઈકલમાં છું.

કાર અને બસમાં પણ છું.

હું બધાં વાહનોને દોડાવું છું.

જો હું સપાટ હોઉં તો તેઓ દોડી શકતાં નથી.

મારો આકાર કેવો છે?

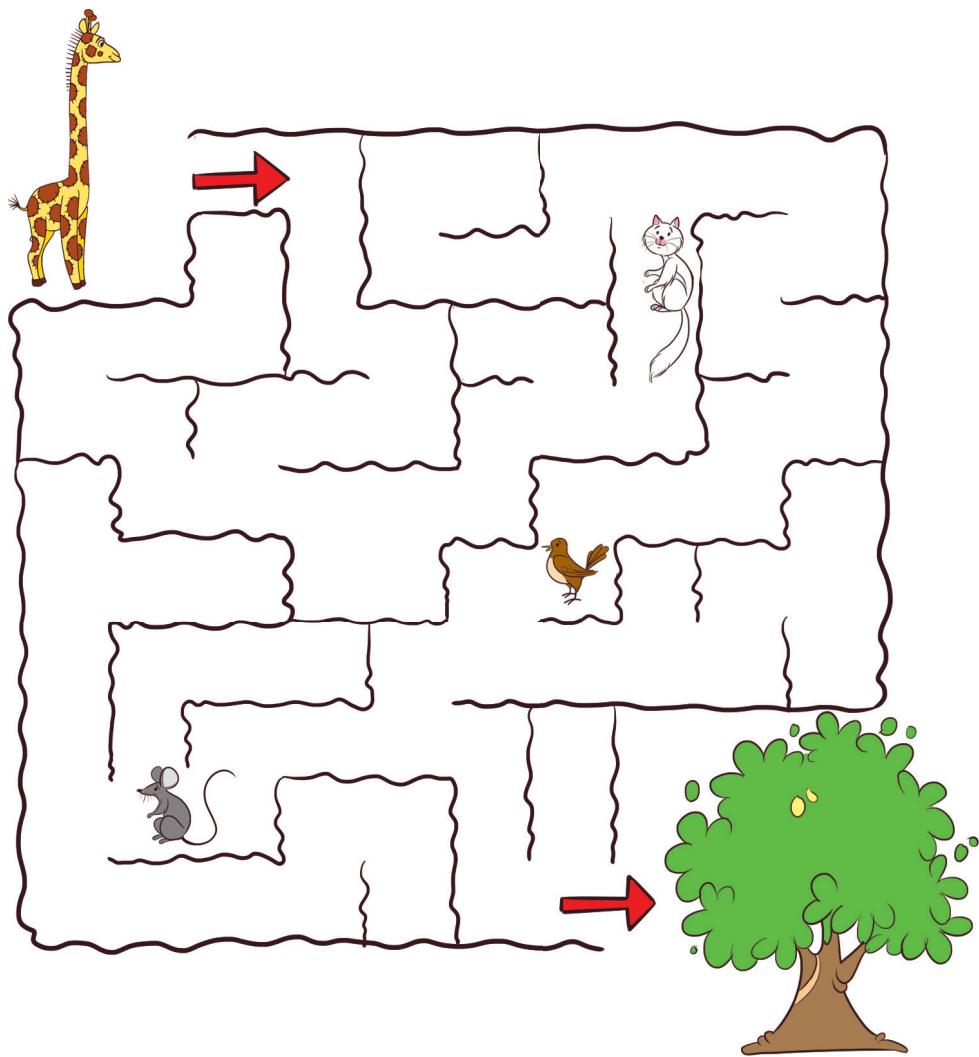
૭. કુલ ૩૦ બનાવવા માટે તમે કયા દઢા પસંદ કરશો?

☐	☐	☐	$= 30$
૧	૪	૫	૭
૮	૧૧	૧૩	૧૫

૮. માત્ર એક અંકનો ઉપયોગ કરીને બે જુદી જુદી બે અંકની સંખ્યાઓ બનાવો.

૩. એક રસ્તો દોરો જેથી ભૂખ્યું જિરાફ ઝાડ સુધી પહોંચી શકે.

ત. ઉપરનું ચિત્ર જુઓ અને તેના જવાબો લખો.

૧. જિરાફ કયા પ્રાણીને રસ્તામાં પ્રથમ મળ્યું હતું?

_____

૨. કયા પ્રાણીને જિરાફ છેલ્લે મળ્યું હતું?

_____

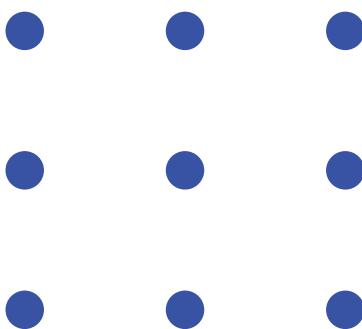
૩. શું તમે ક્યારેય ઘરે જવાનો રસ્તો ભૂલી ગયા છો?

_____

૪. ઘેર જવાનો તમારો રસ્તો યાદ રાખવા માટે તમે શું કરો છો?

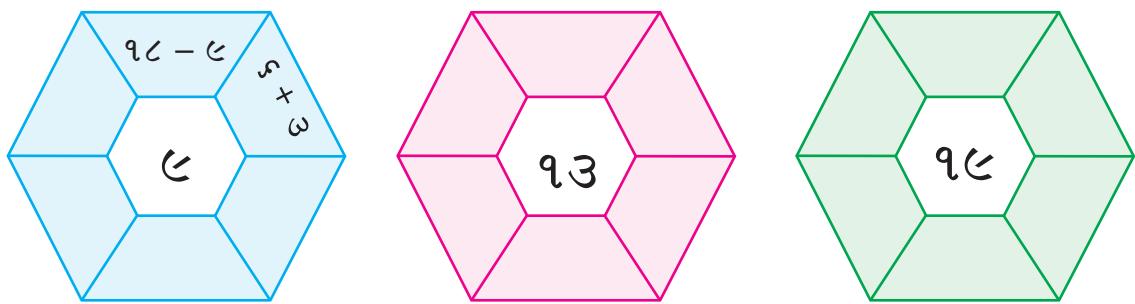

થ. નીચે આપેલાં ટપકાં જોડીને તમે કેટલા લંબચોરસ બનાવી શકો છો ?

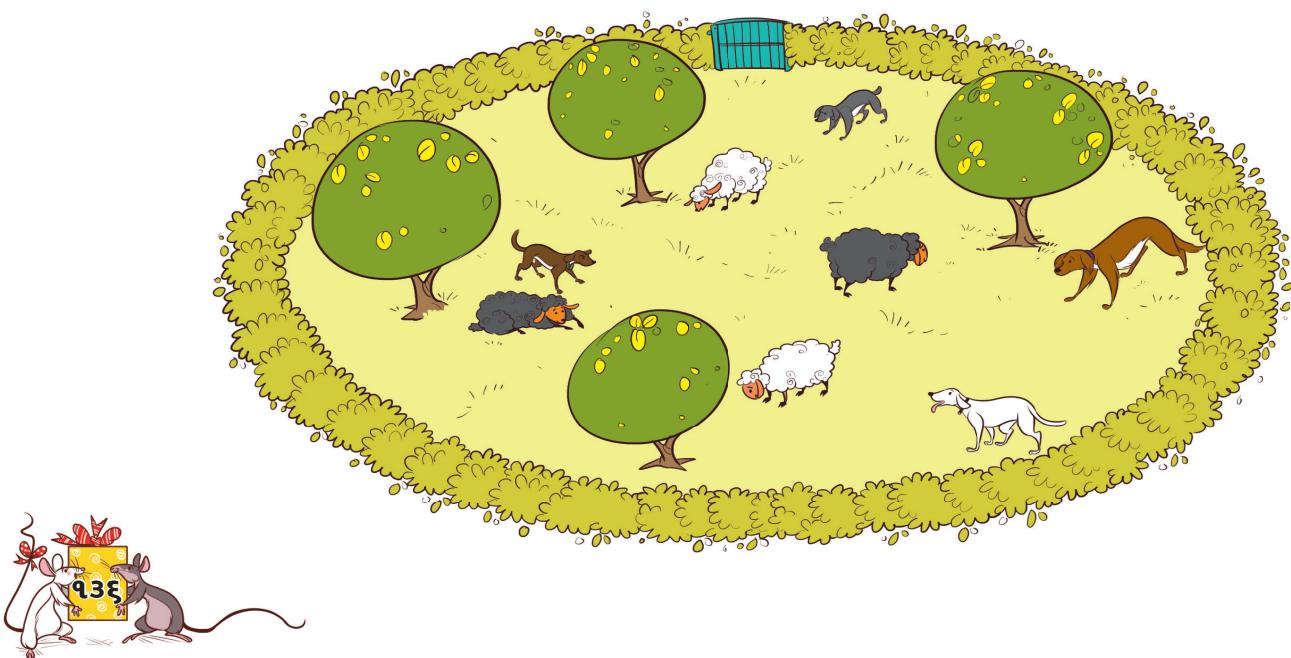

સંકેત : ચોરસ પણ એક પ્રકારનો લંબચોરસ છે.

૬. સંખ્યાઓના સરવાળા કે બાદબાકીનો ઉપયોગ કરીને પૂર્ણ કરો.

૭. એક ભરવાડ પાસે ૪ ઘેટાં અને ૪ ફૂતરાં છે. બગીચાને એવા ૪ ભાગમાં વહેંચો, જેથી દ્વેક ભાગ અથવા વિસ્તારમાં એક ઝાડ, એક ઘેટું અને એક ફૂતરો હોય.

ન. હું કોણ છું? (અરીસાની મદદ લઈ શકો છો)

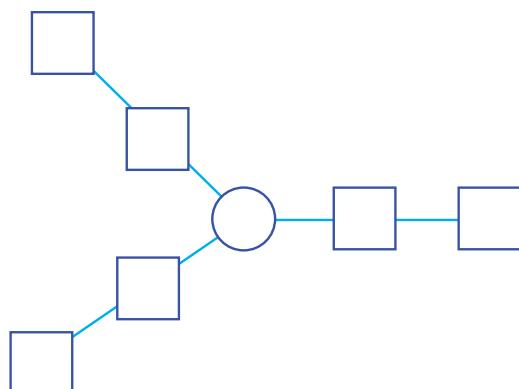
૧. રૂપ

૨. દા

૩. લર

૪. ફે

૫. તમે ૧ થી ૭ નંબરને કેવી રીતે ગોઠવશો કે જેથી ત્રણેય બાજુઓનો સરવાળો સરખો થાય?

૬. ચાલો, આપણો ક મીટર લાંબા કાપડના ટુકડા કરીએ. જો દર વખતે એક મીટર કાપવામાં આવે, તો આપણો તેને કેટલી વખત કાપવું પડશે ?

૭. હું એક સંખ્યા ધારું છું અને તેને બમણી કરું છું. જો મારો જવાબ ૧૮ છે, તો તે સંખ્યા કઈ હશે?

૮. ૨૮ બનાવવા માટે ગણકયંત્ર પર ૧૦ બટન દબાવો.

નોંધો

राष्ट्रीय शिक्षिक अनुसंधान और प्रशिक्षण चार्टर
NATIONAL COUNCIL OF EDUCATIONAL RESEARCH AND TRAINING

ISBN: 978-93-5292-388-2

ગુજરાત રાજ્ય શાળા પાઠ્યપુસ્તક મંડળ,
વિભાગ, રેકર્ડ નંબર ૧૦-૩૭, વાંદીનગર